

TRIBUNA

291

Consiliul Județean Cluj

4 lei

Director fondator: Ioan Slavici
Revistă de cultură • serie nouă • anul XIII • 16-31 octombrie 2014

www.revistatribuna.ro

In memoriam **I. Maxim Danciu**

Nicolae Bosbiciu

**Atunci când
manuscritele
nu ard**

Ion Buzăși

Ion Horea-85

Claudiu Groza

**Un teatru pentru
un artist legendar**

Ilustrația numărului: Expoziția internațională *Tribuna Graphic 2014*

TRIBUNA

Director fondator:
Ioan Slavici (1884)

PUBLICAȚIE BILUNARĂ CARE APARE SUB EGIDA
CONSILIULUI JUDEȚEAN CLUJ

Consiliul consultativ al revistei de cultură

Tribuna:

Constantin Barbu
Alexandru Boboc
Nicolae Breban
Nicolae Iliescu
Andrei Marga
Eugen Mihăescu
Vasile Muscă
Mircea Muthu
D.R. Popescu
Irinel Popescu
Marius Porumb
Petru Romoșan
Florin Rotaru
Gh. Vlăduțescu
Grigore Zanc

Redacția:

Mircea Arman
(manager)

Claudiu Groza
(redactor șef adjunct)
Ioan-Pavel Azap
Ștefan Manasia
Oana Pughineanu
Ovidiu Petca
(secretar tehnic de redacție)

Aurica Tothăzan
Maria Georgeta Marc

Tehnoredactare:

Virgil Mleşniță

Colaționare și supervizare:
L.G. Ilea

Redacția și administrația:
400091 Cluj-Napoca, str. Universității nr. 1

Tel. (0264) 59.14.98
Fax (0264) 59.14.97
E-mail: redactia@revistatribuna.ro
Pagina web: www.revistatribuna.ro
ISSN 1223-8546

**Responsabilitatea asupra conținutului textelor
revine în întregime autorilor**

Pe copertă: Yoshikatsu Tamekane (Japonia)
Navă neagră (2012), xilografie, 97 x 67 cm

Abelardo Brandao (Brazilia) Sărmana Maureen (2013),
xilogravură, 20 x 28 cm

meridian

Poeme de Ani Bradea

Facem statui din morți

Amintirea

culorii chipului tău,
a tulburătoarei tale priviri
de bărbat neobișnuit cu iernile,
a buzelor tale mușcate
până la sângele meu revărsat
în toate venele și arterele
luate prin surprindere,
a degetelor tale
aprinzând căi de torțe
pe întunericul zăpezilor nordice,
a singurei nopți de dragoste
fumate până la filtru

nu schimbă cu nimic
rostul lucrurilor de aici

unde,
ne înghețăm unii pe alții
din ochi,
ne ferecăm în spatele porților
proptite în cer
și facem statui din morți.
pentru a ne împodobi apoi
grădinile publice.

e adevărat însă,
de sărbători,
sau cu alte ocazii deosebite,
rupem pojghița inimii:
le ducem coroane de flori,
ii pomenim de bine,
așa cum se cade să vorbești despre morți!

Hacemos estatuas de muertos

El recuerdo

del color de tu rostro,
de inquieta mirada de hombre que
desconoce los inviernos,
de tus labios mordidos hasta mi sangre
vertido sobre todas las venas y arterias
tomadas por sorpresa,
de tus dedos encendiendo senderos de
antorchas
en la oscuridad de nórdicas nevadas,
de la ultima noche fumada hasta la colilla

no cambia en nada
el sentido de las cosas por aquí

donde,
nos helamos unos a otros
con las miradas (un dinochi, ci cuprivirile)
nos encarcelamos detrás de las puertas
arrimadas sobre el cielo
y hacemos estatuas de muertos
para después adornar los jardines públicos.

también es verdad,
en fiestas,
o en otros momentos especiales,
rompemos la fina capa del corazón:
les llevamos flores,
hablamos bien de ellos,
¿como procede hablar de los muertos!

traducere de
Octavian Vasilescu

Concursul Național de Poezie "Octavian Goga"

ediția a XX-a, Cluj-Napoca, Ciucea 2014

Pentru omagierea operei și personalității unuia dintre cei mai valoroși poeți români, Octavian Goga, Direcția Județeană pentru Cultură Cluj în colaborare cu Consiliul Județean Cluj și Muzeul Memorial "Octavian Goga" din Ciucea și Uniunea Scriitorilor - Filiala Cluj organizează Concursul Național de Poezie «Octavian Goga». Concursul este deschis tuturor creatorilor de literatură din țară.

Condiții de participare:

Pot participa orice autori, membri ai unor asociații profesionale, sau nu, indiferent dacă au sau nu volume publicate.

Textele, dactilografiate în două exemplare, se vor expedia până la data de marți 21 octombrie a.c. pe adresa *Direcția Județeană pentru Cultură Cluj, Piața Unirii nr.1, 400133 Cluj-Napoca, tel/fax: 0264/597616*. Textele trimise nu se înapoiază.

Fiecare concurent va mai expedia alăturat și un scurt C.V. conținând numele, prenumele, vârsta, adresa, numărul de telefon și un rezumat al activității literare.

Se vor expedia **maximum 10 poezii**.

Fiecare plic va purta mențiunea: *Pentru Concursul "Octavian Goga"*.

Premianții ultimelor două ediții sunt rugați să nu trimită texte.

Se vor acorda premii în bani.

Festivitatea de premiere va avea loc la Muzeul Memorial "Octavian Goga" din Ciucea, în octombrie 2014.

Informații suplimentare se pot obține la telefon: 0264/597616 - Direcția pentru Cultură și Patrimoniul Național Cluj, persoană de contact: Victor Cubleșan.

Director executiv
Victor Cubleșan

Ion Horea - 85

Ardelenismul poeziei lui Ion Horea

Ion Buzăși

Dintre poeții ardeleni născuți în jurul anului 1930, cei care au precedat generația '60 (sau generația lui Nicolae Labiș), trei sunt mai apropiați sufletului meu: Ion Horea, Ion Brad și Alexandru Andrițoiu, doi dintre ei (Ion Horea și Ion Brad) ajunși la o vârstă venerabilă, cel de-al treilea, Alexandru Andrițoiu, plecat prea devreme dintre noi.

Cu poezia lui Ion Horea m-am întâlnit încă din anii studenției, citind revistele literare. Mi-a plăcut de la început ardelenismul robust al versurilor sale, și cred că Alexandru Cistelean l-a caracterizat just când i-a spus „Ardeleanul total”. În studenție îmi plăceau din poezia lui Ion Horea mai ales poemele de dragoste, pe care le-a adunat mai târziu în volumul *Umbra plopilor*, E.P.L., București, 1965, în care am regăsit (mai ales în poezia care dă titlul volumului), freământul interior al sufletului și sentimentul trecerii într-o elegie de gravă muzicalitate. După câteva lecturi știam pe de rost această frumoasă poezie și am ales-o pentru antologia pe care gândeam s-o alcătuiască din poezia românească de dragoste: „Și vom călători odată/ Pe unde n-am mai fost nicicând,/ Cu umbra plopilor ciudată,/ Alunecând, alunecând.../ Și va rămâne-n urma noastră/ Doar tremurarea unui gând,/ Ca umbra plopilor albastră/ Alunecând, alunecând.../ De va mai fi o amintire,/ Și ea va trece, vrând, nevrând./ Cu umbra plopilor subțire,/ Alunecând, alunecând.../ Dă-mi gura ta, și mă sărută,/ și stele vor cădea pe rând,/ Cu umbra plopilor, tăcută,/ Alunecând, alunecând.../ Și-ai să auzi înfiorată,/ Cum trece-al lumii foșnet, blând,/ Cu umbra plopilor culcată,/ Alunecând, alunecând.” Și tot din poezia de dragoste am reținut pentru antologie acel joc de putere transformatoare a sărutului, cu inserții de cimilitură populară Cinel-cinel - de sorginte dramaturgică - Alecsandri: „Să numeri stele, flori să numeri/ Prin parcu-n care inspirat/ Eu când te-am sărutat pe umeri/ Sărutu-n aripi s-a schimbat.../ Cimilitura nici nu preget/ S-o mai dezleg cinel-cinel/ Eu când te-am sărutat pe deget/ Sărutul s-a făcut inel.”

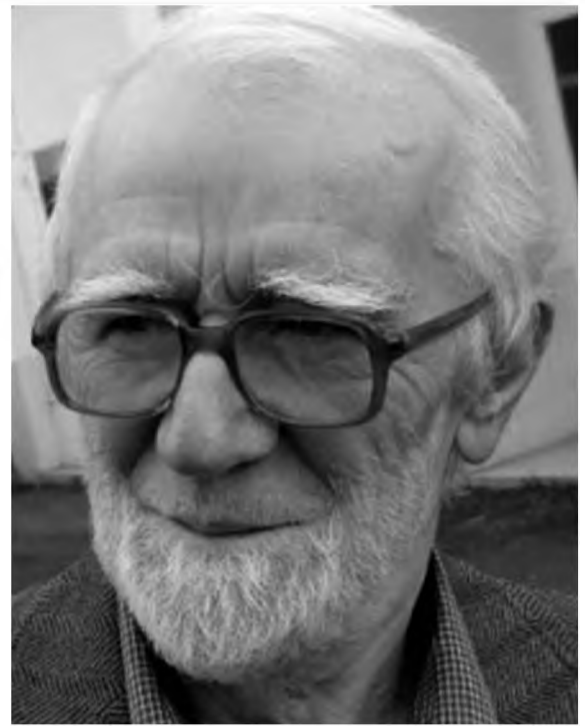
Continuând poezia tradițională ardeleană pe linia lui Coșbuc și Goga - cu reflexe însă și din Ion Pillat, Ion Horea are nostalgia satului de altădată: „Pe atunci, satul era sat, mai bine zis, Petea era Petea, și oamenii ei erau la casele lor, harnici, neodihniți și ciufelnici. Nu era familie fără porecla ei... Hotarele erau hotare, nu se vedea un petic de pârlăoagă... Primăvara, țin minte cum îi vedeam pe peteni din ograda noastră de la Vaidei, tot satul ieșea cu plugurile în aceeași zi și era un peisaj ca în *Pastelurile* lui Alecsandri, aș zice acum, fără exagerare.” De aceea și poezia lui este în bună parte un *Cântec de dragoste pentru Transilvania*, un „cântec târziu”: „Dar nu-i o amăgire vană,/când peste toate mai îngâni/ mi-e dor de țara transilvană/ și de țărani ei bătrâni!/ Voi spune timpului să steie,/ sălbatic o să-l mai implor!/ acolo unde mai scânteie/ un fir de foc în vatra lor./ În cimitirul greu de prune./ Se mută satul rând pe rând.../ Când clopotele prind să sune,/ și noaptea le aud chemând!/ Muntenii nu

mai vin cu plute/ piurii nu mai trec prin sate,/ fântânile s-au stins umplute/ cu sarea lacrimii vărsate./ Să fiarbă prunele-n corlană,/ pe dealuri să mai latre câini!/ Mi-e dor de țara transilvană/ și de țărani ei bătrâni!”

Câmpia transilvană capătă în evocarea lui Ion Horea o poetică îmbinare de spațiu geografic și spațiu literar, cu reînvierea unor personalități sau personaje celebre: Șincai cu legendara lui desagă în care ține „Scriptura țării”; deslușește „semnul binecuvântării sfântului părinte Maior”, umbra lui Ion ce sărută pământul și blestemul lui Urcan Bătrânul: „Multe veacuri de pe-această vale-a trecerii afla-i-or/ Semnul binecuvântării sfântului părinte Maior,/ Lângă marginea pădurii întârziu și tot îngânu-l,/ Blestemul ce-l tot mai zice când și când Urcan Bătrânul.”

Și cum Eminescu este de neconceput fără Transilvania, Ion Horea este și evocatorul itinerarului transilvan eminescian din vara anului 1866, un itinerar ce prefigurează viziunea unității naționale a poetului ce pare „un înger vagabond cu traista pusă între aripe”: „Pe-un drum de țară-n miezul verii/ priviți, copilul care vine-i/ Un înger vagabond cu traista pusă-ntr-aripe.../ Chemat de-o țară fără seamăn, el lasă Țara Bucovinei/ Și-ajuns la trecători, vecia o vede-n umbra unei clipe./ Și trece Mureșul cu luntrea și-apucă înspre Mica Romă/ Și iarba-i încălzește părul și foamea de pe azi pe mâine,/ Nu-i de năluci mânat și țara-n ființa lui nu-i o fantomă,/ El trece munții în unirea de veci a Țărilor române!” Poetul reface momente ale drumului și popasului blăjean, cunoscute din biografiile poetului, înfățișate însă într-un „prezent etern”, ce oferă concretețe vizuală evocării: „...mai stau să mai închin câte-un pahar de vin./ apoi, într-o căruță, spre Diciosânmartin, către Ungheni la vale, pe Subpădure-ncolo/ cei doi ai celor sfinte și el al lui Apollo.../ Apoi bății de clopot l-au însoțit o vreme,/ o vară-n Roma Mică să stea și să se-ntreme,/ un înțelept cu duhul pământului în plete/din cronici vechi de țară putea să se desfete/ și ucenici pe uliți cătau să-l însoțească/ prin Blajul cel cu dascăli și vorbă latinească/ din vremea lui Bărnăuțiu și-a lui Arune Pumnul...” „Blajul cu dascăli și vorba latinească” va fi evocat într-o poezie ce înseamnă și artă poetică, profesiune de credință, și cântec de dragoste pentru istoria și literatura Transilvaniei, în care pregnantă este „pecetea Blajului” după inspirata expresie a lui Mircea Eliade. Ca și în *Epigonii* lui Eminescu sau ca în *Bătrâni* lui Pillat sunt evocate și invocate figurile lui Timotei Cipariu și „vremea lui de popi și cărturari”, a medicului oculist Molnar Piurariu, a lui George Bariț, „martirul dreptății”, și poetul „ce duce-n casa lui Arune Pumnul/ cântarea sfântă-a neamului cu el”. Venind dinspre Câmpia Ardealului, poetul aude chemarea spre Blaj din *Discursul lui Bărnăuțiu*, „întru credință și jurământ” și după ce-l invocă și pe Axente Sever, bravul comandant din oastea lui Avram Iancu, încheie testamentar: „Câmpia Libertății fie-mi locul/ unde să pier, când îmi va fi să pier.”

O caracteristică a poeziei lui Ion Horea o

reprezintă ecourile livești; cititor atent și sensibil al capodoperelor poeziei românești și universale, în țesătura poeziei sale îmbină frânturi sau ecouri de vers. *Balada celor ce nu mai sunt* este o asemenea poezie amintind de baladele lui Francois Villon, sau de stăruitoarea interogație din poezia lui Nichifor Crainic *Unde sunt cei care nu mai sunt?* și, într-o dureroasă enumerație, o elegie pentru cei plecați în lumea de dincolo: „Spune-mi, Ioanichie/ pe unde-i, și Căprariu/ Vlasiu, Giurgiuca, Feri,/ și Sandu și Utan?/ Cu ei se depărtează/ și veacul ros de cariu... și-aud un glas: «Mais où sont? Oú sont les neige d'antan?»” și după această înșiruire a celor „care nu mai sunt” încheie cu presentimentul că-i va urma în scurtă vreme pe calea veșniciei: „De toți, mărețe umbre,/ un ceas mă mai desparte!/ «Mais où», s-aude glasul, «Oú sont les neige d'antan?»”

Ultimele volume ale lui Ion Horea (*Mărturisiri și rugăciuni*, *Gravuri*, *Scribul*, *Rondeluri* etc.), cuprind meditații existențiale, cu întrebări și neliniști metafizice, dar cu gânduri de lumină creștină: „Am crescut - spune poetul - în această lege a familiei și a credinței, pe lungul drum al căutării lui Dumnezeu. Accept ca povești, poveștile, refuz dogmele și mă întreb și eu, ca tot omul, mai departe, până nu știu când. Pentru mine, dincolo de ritualuri și prejudecăți, stăruie imaginea universului nemărginit și etern, și întâmplarea venirii mele pe lume. Apoi, vom mai vedea, vorba nuștiucui”.

Ambiguitatea argheziană în fața morții (*De ce-ăș fi trist?*) apare în șirul de întrebări din rondelul: *Te bucuri? Te-ndoiești? Ți-e frică?*: „...Ce poți să spui când vezi că vine/ Femeia ceea, va să zică./ Ce-ntoarce coasa către tine?/ Să te gândești puțin nu strică./ Și nici să spui nu-i o rușine - / Te bucuri? Te-ndoiești? Ți-e frică?/ Ce poți să spui când vezi că vine?/ Ești și tu om, la o adică - /Și rândul cam la toți ni-l ține/ Și când ajungem, ne ridică - / De-aceea spune-ai mai bine:/ Te bucuri? Te-ndoiești? Ți-e frică?” Dar după îndemnul benedictin *Ora et labora*, poetul care-și socotește „lucrul său o rugăciune” așteaptă senin și împăcat „marea trecere”: „Nici nu mă tângui, nici nu vreu/ Mai mult să fac și să pot spune./ Pân-o veni și ceasul meu/ În veșnicii să mă răzbune./ O rugăciune-i lucrul meu.”

Când mi-e dor de Transilvania, de istoria ei și de satul ardelean, îl recitesc pe Ion Horea.

cărți în actualitate

Masoneria, altfel

Miron Scorobete

Asumându-mi riscul de a încălca toate canoanele publicisticii, voi „prefața” cele ce de fapt le am de spus cu o mărturisire, mărturisire la propriu, apropiată de percepția creștină a termenului (spovedanie), complet ruptă de context.

Sunt, alături de Romulus Rusan, ultimul supraviețuitor al primului colectiv al redacției *Tribunei* reînviată în 1957. Mă reîntorc în coloanele venerabilei publicații, cu care începuturile și evoluția mea literară s-au identificat osmotic, cu o mare emoție. Le mulțumesc actualilor promotori ai *Tribunei* că mă găzduiesc. Fără a uza de falsa și păgubitoare modestie, voi spune că și actuala *Tribună* ar trebui să profite (termen căruia nu-i dau sensul pe care i l-a atribuit economia de piață) de privilegiul (sic!) de a-și expune în vitrină o asemenea piesă arheologică.

Subiectul dezbaterii însă e altul.

Simpla menționare a termenului *Masonerie* trezește un interes poate că de neegalat. Ca să nu ne mai coborâm și mai adânc în timp, ultimele trei secole l-au menținut mereu în interesul lor de vârf. Ceea ce se observă însă de la o primă privire e faptul că el, acest termen, e comentat de regulă umoral, pătimăș, pe de o parte luându-i-se apărarea, într-o defensivă ușor justificabilă, pe de alta supunându-l unei condamnări drastice, fără drept de apel.

E, în acest climat, surprinzătoare, aș zice fără să exagerez: șocantă, apariția unei cărți cu totul excepționale: *Francmasoneria. Relațiile dintre cultele religioase - Masonerie și alte conspecte*, Editura Grinta, 2014, lucrare ce adoptă o cu totul altă poziție, singulară în noianul de literatură destinată incitantului subiect. Autorul? Firește, pentru a ne păstra în registrul misterului total, rămâne neidentificat sub șorțul ezoteric al Atelierului: MAB.

Primul impuls, fără a cunoaște identitatea autorului, era să-l plasăm în interiorul congregației. Este cât se poate de evident că paginile pe care le parcurgem cu sufletul la gură aparțin unui cunoscător dinăuntru al *Francmasoneriei*. De altfel, el însuși nu-și ascunde cătuși de puțin această apartenență: „Ideile din volum sunt rodul lecturilor, al conspectelor și al trăirii nemijlocite - peste douăzeci de ani în lojă. Reflecțiile, ordonarea ideilor exprimă punctul de vedere al autorului - ucenic tradiționalist - cioplitor al pietrei, întru totul conștient că adevărul trebuie căutat dând dovadă de sinceritate, probitate și de respect al valorilor spirituale autentice. [...] Gândurile expuse sunt o invitație de a medita împreună asupra evoluției societății umane într-un veac când religia și credința, cunoașterea și tehnologia, violența, iubirea și iertarea devin disproporționate periclitând echilibrul, armonia, pacea.”

Abia aici însă intervin acele elemente care ne autorizează să considerăm cartea ca una de excepție.

Toată stufoasa literatură pe care subiectul a generat-o se aliniază, ca în orice război veritabil, pe două aliniamente ale frontului: de „demascare” a *Masoneriei* ca răul universal, autorul tuturor revoluțiilor, de la cea franceză la cele pașoptiste și

până la cele din 1989, al războaielor mondiale, al dictaturilor de dreapta sau de stânga, al globalismului, și, de cealaltă parte, cum am spus, în poziție defensivă, de argumentare a faptului că, nici pe departe, nu *Masoneria* e răspunzătoare de catastrofele ce se abat asupra omenirii, ci că ea este tocmai angrenată în prevenirea acestor calamități. Beligeranța se manifestă cu toată agresivitatea, ea eliminând total judecata calmă, echilibrată, și înlocuind-o cu poziția în cel mai bun caz polemică dar, de regulă, exclusivistă.

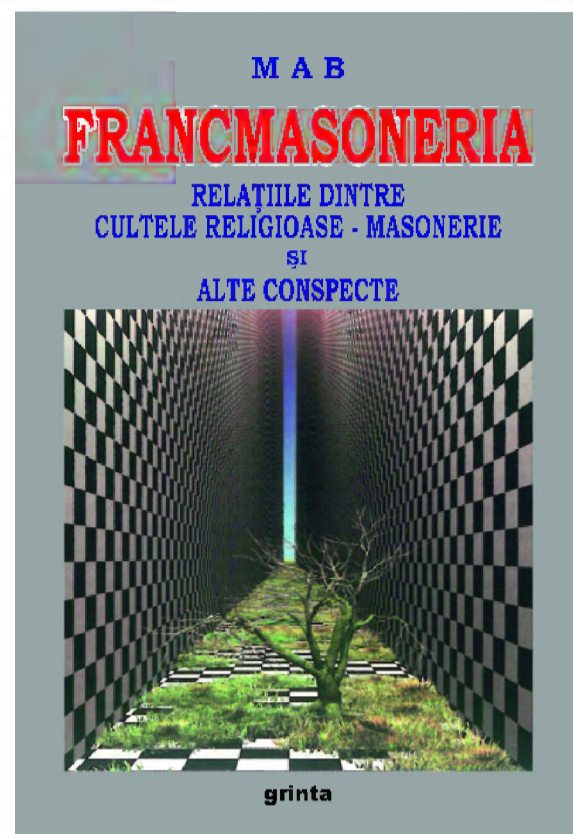
Or, tocmai în acest punct cartea pe care o discutăm constituie o fericită excepție, ea promovând nu confruntarea pătimășă, partizană, ci armonia.

Paradoxal, o primă valoare a cărții noastre constă într-o contradicție. Pe de o parte, ea dovedește în totalitatea ei o situație „obiectivă”, de evaluare echidistantă atât a poziției Bisericii față de *Masonerie* cât și a acesteia față de religie în general și față de cea creștină în special. Pe de altă parte însă, anonimul autor trădează în dezbateră dificilului „dosar” pus în discuție o participare afectivă nu numai perfect vizibilă, ci contagioasă și pentru cititor. Nu avem în față sute de pagini de judecată la rece, neutre, ci un admirabil exercițiu de „subiectivitate”, în care atât insurecția Bisericii cât și reacția *Masoneriei* sunt privite fără prejudecăți, cu intuirea resorturilor intime care le generează, cu o caldă înțelegere umană.

Cartea are două părți distincte în conținut și în modul de abordare. Prima se subordonează strict titlului: privește în racursi, de-a lungul istoriei, cea mai delicată provocare a *Masoneriei* și cea care i-a atras cele mai multe și îndârjite atacuri, relația ei cu cultele religioase („Breviar istoric și controverse dogmatice în relațiile cu Biserica Romano-Catolică”, „Evoluția relațiilor dintre *Francmasonerie* și Bisericele Creștine Orientale”, „Raporturile *Francmasoneriei* cu Bisericele Anglicane, Protestante și Neoprotestante”, „Opiniile, viziunile cultelor religioase necreștine față de *Francmasonerie*”, „Învolverări antimasonice și anticlericale în polemicile dintre *Francmasonerie* și Biserica Romano-Catolică”, „Mituri și realități în *Francmasonerie*, bisericile creștine și poziția lor după cel de-al Doilea Război Mondial”).

Partea a doua, bogată de asemenea în teme cât se poate de ispititoare chiar prin simplul enunț („*Francmasoneria* și criza societății moderne”, „Secretul și *Francmasoneria*”, „Toleranța”, „Tăcerea”, „Poate *Francmasoneria* să contribuie la realizarea unei libertăți fără violență în interesul binelui, al progresului umanității în acest mileniu?”, „*Francmasoneria* și perspectiva globalizării”, „Violența și televiziunea”, „*Francmasonerie* - instrucție și educație” etc.) se constituie într-un corpus de înțelepciune, o meditație lucidă asupra realităților prezente de un insolit nemiintâlnit în decursul istoriei și căutarea de soluții cât mai benefice spre supraviețuirea speței umane.

Dacă vom spune că tot acest masiv și greu conținut se sprijină pe o bibliografie ce însumează nu mai puțin de 550 de titluri, în marea lor majoritate inexistente în țară, am și dezvăluit implicit că impunătoarea și densa lucrare aduce o mulțime de date noi menite a ne lărgi spectaculos

orizontul cu privire la subiectul dezbătut, unele disipate în text, altele reproduse în ANEXE, așa cum sunt: „Istoria simplificată a *Francmasoneriei* (după Richard)”, „Condamnările *Francmasoneriei* (după Dicționarul Richard)”, „Bula *In Eminentis*, a Papei Clement al XII-lea (28 aprilie 1738)”, „Bula Papei Leon al XII-lea, *Quo Graviora*” „Scrisoarea Enciclică *Humanum Genus* a Papei Leon al XIII-lea împotriva *Francmasoneriei* (20 aprilie 1884)” etc.

Vom semnala aparte două documente din *Anexe* pentru sensul profund, imperceptibil unei priviri superficiale, la care ele trimit.

„Conferința lui Léo Taxil susținută la Școala de Geografie Paris în 19 aprilie 1896” este o capodoperă. Cel ce și-a luat numele de Léo Taxil a fost un farsor de geniu. Mimând apartenența sa la *Masonerie*, urmată de o spectaculoasă convertire care l-a propulsat în cele mai înalte sfere eclesiastice până în preajma Sfântului Scaun, a publicat o serie de cărți în care descria presupuse practici masonice de cea mai dezgustătoare speță (sataniste) la care el, chipurile, ar fi participat. „Dezvăluirile” lui au produs valuri de oroare și au determinat Biserica la reacția firească. În cele din urmă, el a dezvăluit public (în textul pe care grație domnului MAB îl avem acum sub ochi) că totul nu a fost decât un original serial de farse. Rezultatul, cel obișnuit: dezmințirea s-a șters din memorie imediat, în schimb minciuna s-a perpetuat, până în ziua de azi oribilitățile inventate de infernalul fantezist circulând ca „probe” care incriminează dur *Masoneria*.

Tot *Anexele* ne oferă un document ilustrativ pentru modul în care *Masoneria* era privită în vremurile foarte apropiate nouă, în perioada interbelică: „Studiu asupra *Francmasoneriei* Întocmit de Î.P.S. Mitropolit Dr. Nicolae al Ardealului și votat de Sfântul Sinod în ședința sa de la 11 martie 1937”, contrasemnat de Președintele Miron (Cristea). Cum era de așteptat, „Studiul” e unul de contestare pe toată linia. Ba, dacă e să fie o surpriză, aceasta constă în faptul că tonul lui e totuși reținut în aprecieri, contrastând cu spiritul încins până la fanatism al aceluia moment de apogeu al extremei drepte europene.

Mitropolitul Nicolae Bălan, pe urmele lui Șaguna, a fost unul din capetele cele mai luminate ale ierarhiei Bisericii noastre. El a ridicat

vechiul Institut Teologic din Sibiu la rangul de Academie Teologică făcând ca Sibiu să devină unul din cele mai prestigioase centre teologice din țară, a înființat, tot la Sibiu, o Școala Normală de băieți și una de fete, a reorganizat activitatea vechilor licee din Brașov și Brad. Capacitatea sa de a vedea viitorul în tinereții încă neformați din jurul său o dovedește lista mult prescurtată a celor pe care i-a trimis cu burse în țară și străinătate: Nicolae Colan, cel ce l-a urmat în scaunul mitropolitan, Nicolae Popoviciu, viitorul episcop de Oradea, Dumitru Stăniloae, marele teolog de nivel european, reputatul teolog Liviu Stan, Nicolae Mladin, un alt viitor mitropolit al Ardealului, valoare lângă valoare. În 1940 a protestat energic împotriva Dictatului de la Viena, iar în anii Războiului s-a opus, tot energic, deportării evreilor în Transnistria.

Mitropolitul Nicolae și-a depășit epoca și în orientarea sa ecumenică, mișcare atunci doar în fașă. Acasă, în Ardealul de-abia unit cu Țara, noul Mitropolit a întins frățeste mâna celorlate biserici creștine (evangelică, luterană, calvină), dar a făcut-o și în străinătate. În august 1925, în fruntea unei delegații alcătuită din teologi ortodocși români, ia parte la primul Congres al Mișcării „Life and Work” (Viață și Acțiune), organizat la Stockholm la împlinirea a 1600 de ani de la primul Sinod ecumenic de la Niceea (325). În cuvântarea ținută la acest congres, Mitropolitul Nicolae a spus: „Dar aducem mulțumită lui Dumnezeu că totuși ni s-a păstrat un larg teren comun, al credinței și al iubirii, scutit de contraziceri, impunându-ne nouă tuturor datoria de a lucra cu puteri unite pentru o colaborare rodnică și ducătoarea la scop întru propășirea operei sfinte a lui Hristos și a împărăției Lui pe pământ. Contribuțiile diferitelor Biserici creștine adunându-le laolaltă printr-o cooperare frățescă, vrem să reconstruim acea simfonie plină de armonie care va arăta plenitudinea spirituală și bogăția creștinismului în minunata lui frumusețe...”

De ce le evoc pe toate acestea, lăsând impresia că m-am abătut de la subiect? Pentru că cele exprimate de un ierarh al Bisericii care a elaborat un studiu împotriva Masoneriei se întâlnesc pe aceeași lungime de undă cu meditațiile autorului unei cărți despre Masonerie, după douăzeci de ani de activitate în lojă: „Scopul este dobândirea metanoiei, transformarea ego-ului, încât să putem accede spre iubire dăruind, spre armonie, spre echilibru. În acest periplu, aventura în sine m-a ajutat să îmi întăresc credința în valorile învățaturii religiei creștine și să respect credințele celorlalți de alte confesiuni. Sunt convins că situația mea nu este singulară, că numeroși frați o împărtășesc, o confirmă. Isus Cristos, răstignindu-se pe Cruce, ne-a oferit Unicul exemplu și învățătura Propriului Sacrificiu. Sacrificându-se pe Sine, a înlocuit sacrificiile umane și animale preconizate până atunci. Ce ne-a cerut? Să-I urmăm exemplul, să acceptăm sacrificiile, să disciplinăm orgoliile, să atenuăm dizarmoniile caracteriale, pentru a deveni mai buni, mai iubitori, mai generoși față de semenii noștri, față de mediul înconjurător în care trăim. [...] Aceste speranțe nu se contrazic cu celebra constatare a lui Iulian (363 e.n.): *Vicisti, Galilae!*”

E, aceasta, esența cărții, geneza și mesajul său, certificatul său de naștere și testamentul său.

O carte care nu distruge, ci construiește punți.

Semn de carte

Mircea Arman

Marius Nicoară și Nicolae Gaicu
Repere liberale clujene
1990-2013
Editura Eikon, Cluj, 2013

O carte care marchează aproape 24 de ani de activism și gândire liberală la Cluj. Scrisă de senatorul Marius Petre Nicoară și de venerabilul activist Nicolae Gaicu, lucrarea de față se constituie într-o veritabilă istorie a liberalismului clujean după reînființarea PNL în anul 1990.

Lucrarea, prefăcută de cunoscutul ziarist Cornel Nistorescu, un adevărat promotor al ardelenismului și al valorilor acestuia, este structurată în șase părți care marchează tot atâtea etape în dezvoltarea liberalismului clujean.

Unele dintre cele mai savuroase capitole, de remarcat calitatea scriiturii acestei cărți și talentul de veritabili naratori ai autorilor, sunt cele care vorbesc de perioadele incipiente ale înființării PNL la Cluj -Napoca și apoi în întreg județul Cluj.

Cu deosebit talent sunt evocate momentele imediat următoare revoluției de la 1989 și fervoarea cu care cîțiva vechi activiști liberali, însoțiți de alți cîțiva tineri, au pus bazele noului PNL în orașul de pe Someș.

Pot depune mărturie despre acea perioadă efervescentă, despre zilele și nopțile petrecute de subsemnatul alături de Marius Nicoară, Nicolae Gaicu, Mircea Vaida, Radu Pașcu, Constantin Roșca, Nicolae Giurgea, Romulus "Cici" Ivan, Tiberius Căileanu, mulți dintre ei nemaifiind astăzi printre noi și cărora, le aduc, pe această cale un pios omagiu.

Ceea ce este remarcabil în această carte este faptul că surprinde printr-un fir viu al evenimentelor întreaga viață a acestei organizații PNL născută cu atîta greutate și care s-a dezvoltat și a supraviețuit miraculos în perioadele de început cînd pluralismul politic nu era privit foarte bine în țara noastră.

Desigur, perioadele "romantice" ale dezvoltării PNL Cluj, deși pline de savoare, de entuziasmul apariției unei publicații liberale, *Ardealul*, organ de presa al PNL cum l-am intitulat la început și care a fost condus de subsemnatul, de apariția editurii liberale *Ardealul* care a și tipărit toate materialele electorale necesare campaniei prezidențiale ale lui Radu Câmpeanu, nu pot fi comparate cu perioada de maturizare a partidului care se suprapune cu preluarea acestuia de către Marius Petre Nicoară.

Marius Nicoară, ca politician apărut imediat după revoluție s-a maturizat încă în primele lupte electorale și a participat la toate campaniile pe durata existenței de 24 de ani ai noului PNL. Acest partid a crescut, în special, datorită aptitudinilor de manager al președintelui său și a capacității excepționale de negociator ale acestuia.

Perioada de maturizare deplină a PNL Cluj s-ar fi realizat undeva în jurul anului 2003 cînd a fost creată, cu multe greutate, alianța D.A. Începînd cu această perioadă scorurile

electorale ale partidului au fost în continuă creștere, acest fapt datorîndu-se și ocupării, începînd cu anul 2004, a funcției de Președinte al Consiliului Județean Cluj de către președintele PNL, Marius Petre Nicoară.

Au fost ani benefici pentru economia județului Cluj, ani în care experiența antreprenorială a lui Marius Nicoară și-a spus cuvîntul prin aducerea de importanți investitori cum sunt cei de la Nokia sau americanii de la Emerson, fapt care a propulsat județul Cluj pe primul loc în topul investițiilor din România.

O altă dată marcantă și pentru organizația PNL Cluj a fost alegerea în fruntea PNL a lui Crin Antonescu. Așa cum mărturisește senatorul Marius Nicoară, un fervent susținător, la acea vreme, al lui I.P. Tăriceanu, Crin Antonescu l-a menținut la conducerea organizației clujene, fapt care s-a dovedit de bun augur pentru organizarea și dezvoltarea acesteia.

Următorul pas important și care a marcat apogeul dezvoltării și forței PNL, atît la nivel județean cît și la nivelul întregii țări a fost constituirea USL și participarea partidului, sub aceasta siglă, la alegerile din 2012.

Acest fapt, arată Marius Nicoară și Nicolae Gaicu, a adus pe plan județean cele mai bune rezultate electorale din istoria PNL și, pînă la ieșirea PNL din asocierea cu PSD și PC, cea mai bună prestație politică a partidului de la reînființare în 1990.

Cum spuneam, *Repere liberale clujene 1990-2013*, se constituie într-o veritabilă și savuroasă istorie a liberalismului clujean, o lectură care nu trebuie ratată și nu numai de către pasionații de istorie contemporană.

Vasile Gogea și metafora melcului

Adrian Țion

Vasile Gogea
Propoziții din salonul 9 (6 fiind ocupat)
Bistrița, Editura Charmides, 2014

Face ce face Vasile Gogea și tot la nucleul său poetic se întoarce. Mai meditează în urma și în umbra lui Hegel, mai dă o raită prin parcul Caragiale cu monocul îndreptat țintă spre usturătoarele urzici din fața cabinetului *oftalMOFTologic*, mai postează ceva incitant pe blogul lui devenit bulevard de opinii și ciocniri de idei și tot în „salonul 9” ajunge, pentru că salonul 6 din „spitalul” lui Cehov, se știe, e ocupat de Andrei Efrimici Raghin. Vecinătatea îi surâde, întrucât instinctul poetic îl îndeamnă la frisonantă complicitate cu spiritul celui internat, implicat în lansarea unor tăioase considerații asupra regulilor ce guvernează o lume debusolată. Mai mult decât atât, poetul găsește în această relaționare livrescă temeiul explicitării „propozițiilor” sale, compus lingvistic ce-i definește activitatea poetică, îi subliniază inventivitatea și-i marchează creativitatea focusată pe magia scriiturii.

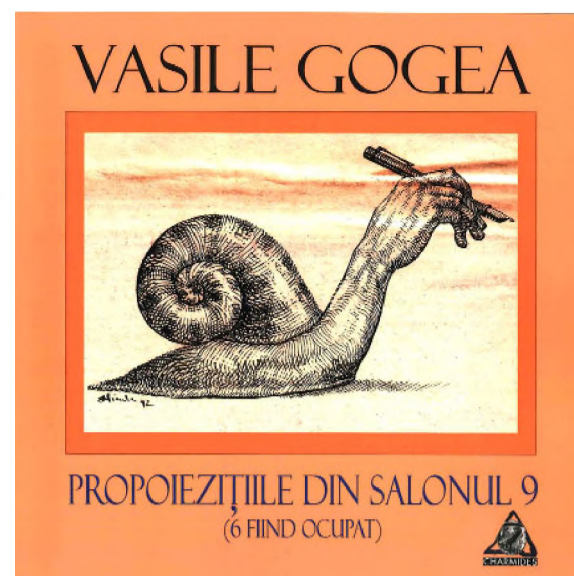
Propozițiile din salonul 9 (6 fiind ocupat) dezvoltă în continuare avatarurile eului liric adâncit în meditații fertile, denunțând esența execuției operei de artă ca reflectare a întrupării poetice. Reticent, precaut, suspicios până la delir, timid dar necruțător cu sine, retras în „cochilia spartă” a unui melc din grădina copilăriei, eul liric înaintează lent într-un univers nebulos, fantomatic, abscons, reliefat astfel „prin delicatețea și profunzimea ezitărilor” ce pun în evidență, după spusele lui Paul Valéry, „știința poieticii”, a facerii poeziei. E un discurs ce pune în evidență valoarea tăcerilor „pline de cuvânt”, e starea prefacerii limbajului, a noncreatului pe cale de a se închea, de a genera frânturi din surplusul vizionar presimțit. Se pare că formula *non multa, sed multum* definește și substanța poeziei lui Vasile Gogea, scriitorul care nu se grăbește să sporească numărul de pagini, ci pune accentul pe tensiunea interioară generatoare de idee poetică. Prefacerea limbajului este „casa ființei”. Spațiul plutonic al erupțiilor în afară. Situația temporală derivă din sintagma hōlderliniană a „vremurilor de restriște”, trădând o ancorare în imobilismul decadent postmodern, ale cărui repere se fixează aleatoriu pe „iubirea infirmă” și „clepsidra fără

nisip”. În locul cosmosului poetul configurează hăul, în locul fastului, grimasa, în locul căldurii solare, frigul lăuntric.

Metafora „melcului-poet” apare îmbrăcată în șăgalnice insinuări ludice: „Melcul leneș și boem/ lunecând prin iarba deasă/ cam demult tot desenează/ lipicios un lung poem” (*Jurnal de operațiuni*). În melopeea îngânată mimetic și parodic introduce sugestia aceluiași melc-poet ca descântec la „Luceafăr”: „Oho, Luceafăr bun/ de câte ori am fost nebun/ și nu m-au dus în sanator/ și n-am putut pentru să mor.” (*Mel(c)opee*). În rol de personaj damnat, retras din vuietul lumii, poetul își deplânge formal suferințele într-un registru amar-sarcastic de cele mai multe ori, palier ce rezonază cu „suferința nobilă a poeziei”, după cum subliniază Gheorghe Grigurcu în postfața volumului. „Gândurile în ascuțite săgeți” sunt așezate în versuri sentențioase, de un laconism extrem, bacovian pe alocuri, bogat în sugestii privind înstrăinarea, îmbătrânirea, morbiditatea și căutarea de sine: „în loc de ferestre/

António Canau (Portugalia) *Legătură!* (2006), artă digitală, 68,5 X 50 cm

oglinzi/ să înlocuiești căderea în gol/ cu saltul în tine” (*Ergoterapie. Atelierul de design interior*). Într-o exterioritate („zgomotul murdar al lumii”) și interioritate în alertă se țese pânza subțire a jocului intertextual, diminuând contrastele în pasta ironiei mușcătoare și a evocărilor dureroase: „În umbra podului de lemn/ din Sighet/ îmi număr mâinile:/ una dreaptă/ una stângă/ una tăiată. // Astfel/ nu pot deduce/ care este malul drept/ care este malul stâng/ care este malul meu.// Tisa/ curge la fel/ prin rana din suflet.” (*Adagio*). Propoziția se creează pe sine, șovăitor și tranșant totodată, despiciând și implicând contrastele. Este o emisie logică de adevăruri murmurate, abstrasă din hăul lăuntric și insinuată, barbican, ca protecție a sensibilității rănite în haosul de afară.

După un inventar sumar al vieții, poetul își face rechizitoriul trăirilor cu o caustică asprime: „După 21.900 de zile dăruite de Dumnezeu și nesocotite nopți pierdute de mine (...) azi stau ca un semn de exclamație/ înțepenit în gâtul clepsidrei”. Îndepărtata copilărie nu e prilej de nostalgie pentru Vasile Gogea decât în măsura în care aceasta servește unor construcții poetice simbolice, unde anii tineri („resturi ale tinereții”) sunt puși ilar în legătură cu obiecte de uz casnic: râșnița de cafea, aspiratorul, mașina electrică de găurit, uscătorul de păr. Aventura minții e în contrabalans constant cu aventura simțurilor trecute prin filtrul sensibilității ultragiale. De unde dificultatea de a stabili dacă poezia lui Vasile Gogea e mai mult cerebrală decât sentimentală. Sub aparenta cenzură rațională se ascunde emoția. Poetul e totuși un înger cu aripile ascunse sub cochilie.

Deliciile masochismului

Alexandru Petria

Nicolae Silade
Iubirea nu bate la ușă
Timișoara, Editura Brumar, 2013

Poezia lui Nicolae Silade din *Iubirea nu bate la ușă* e ca un pahar cu apă care, trecut prin fața ochilor, nu-ți deformează într-un mod de nerecunoscut imaginile din jur. E limpede, directă, jinduitoare. De dragoste, cred că n-are rost să insist, doar reiese și din titlul cărții.

Cu racorduri la ce se scrie în prezent, Silade păstrează puternice pulsioni romantice pe valul sexualității. Se observă din frazare, din raportarea la iubita care e și nu e, fiind salvat de la vetustețea de sinceritatea patosului aluvionar: „am alergat ca un nebun după tine te-am urmărit/ pas cu pas

clipă de clipă așa cum destinul ne urmărește/ pe amândoi am umblat în limbă după tine cu limba scoasă/ am umblat ca un câine pe urmele stăpânului său/ și m-am văzut deasupra ta și m-am văzut la picioarele/ tale într-o mare dragoste mare și am avut fantezii sexuale/ cum nimeni niciodată n-a avut și ți-am văzut sânii goi/ și fesele tari și pulpele goale și dăruită total te-am văzut” (26). Amorezul se vrea încorporat în cea pe care o iubește, nu zâmbești prea mult și șmecherește pe sub mustață!, acceptând subjugarea personalității cu plăcere masochistă - „înnebunește-mă sună-mă cicălește-mă/ trimite-mi la miezul nopții mesaje trezește-mă/ din somn din visare vorbește-mi într-una și ceartă-mă/ aruncă în mine cu orice apuci lovește-mă unde

mă doare mai tare/ nu știu bucurie mai mare decât atunci când mă suni/ nici veste mai bună ca un mesaj de la tine/ stresează-mă umilește-mă înrobește-mă chiar/ scoate limba la mine înjură-mă-n față/ ia-mi volanul din mână treci tu la volan/ ia-mi cheile mașinii și vilei ia-mi maul averea ia-mi tot/ și viața și sună-mă ceartă-mă înșeală-mă iar/ chiar cu prietenii mei de pahar/ omoară-mă cu zile/ dar nu mă ignora” (16). Cuprinzând 160 de poezii, dintre care jumătate sonete, *Iubirea nu bate la ușă* e prima parte a unui ciclu, bănuiesc, cu intenții totalizatoare în materie de „corason”.

Vertijul în care te cuprinde volumul, patetic și cotropitor, incumbă și o senzație de prea mult dintr-o dată. Accentuarea autocontrolului, măcar o țără, n-ar strica acestui poet născut, nu făcut. El dă uneori impresia că e condus de cuvinte, nu că-l ascultă ele.

comentarii

Atunci când manuscrisele nu ard

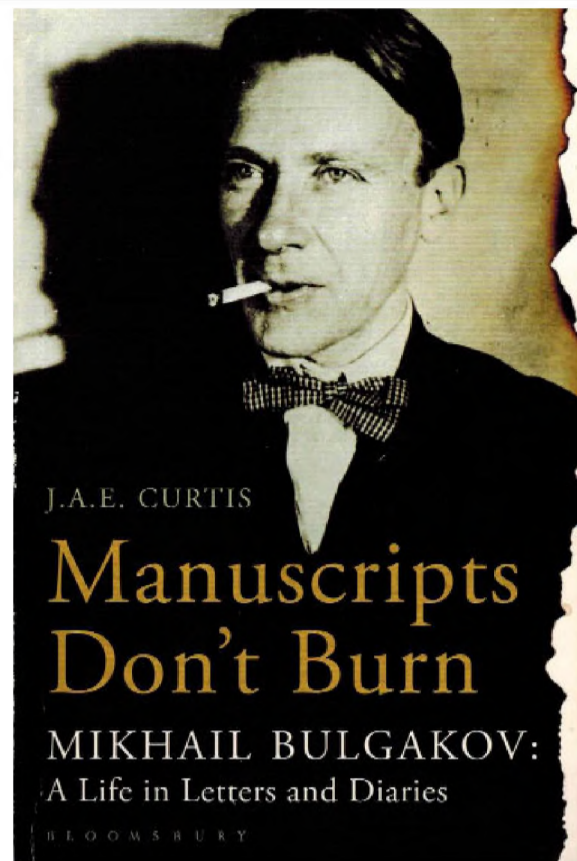
Nicolae Bosbiciu

Biografia și opera scriitorului rus de origine ucraineană Mihail Afanasievici Bulgakov (1891-1940) a reprezentat în ultimele două decenii ale secolului XXI obiectul a numeroase studii monografice, de critică literară sau de literatură comparată atât în Rusia postsovietică, precum și în spațiul vest-european sau dincolo de ocean, despre destinul tragic, sinuos și controversat al unui autor cu o creație cel puțin tot atât de complexă și de stranie cum i-a fost și viața. După deschiderea, imposibil de conceput înainte de *perestroika*, a accesului public în 1987 la manuscrisele Bibliotecii Ruse de Stat (fostă „Biblioteca Lenin”) și a arhivelor OGPU¹, care a prilejuit apariția, începând din 1989, la Sankt-Petersburg a unei ediții în patru volume, inițiate și coordonate de cercetătorul rus Aleksandr Ninov, sub titlul *Moștenirea teatrală*², cunoașterea creației dramatice și epice a scriitorului din perioada stalinistă a deschis un orizont vast cercetării operei integrale și a biografiei acestui autor, în așa fel încât Rusia îl redescoperă întâi de toate ca dramaturg imediat după „dezghețul” politic, în timp ce Occidentul, cu predilecție Franța, îl cunoaște mai întâi ca prozator, încă din timpul vieții sale prin intermediul emigrației rusești.

Situația lui Bulgakov ilustrează, dacă mai era nevoie, teza pe care unul dintre marii teoreticieni literari germani, Norbert Groeben a emis-o în cartea sa intitulată *Psihologia literaturii. Știința literaturii între hermeneutică și empirizare*: analiza operei unui scriitor poate deveni în același timp și un factor revelator al analizei biografiei lui, după cum analiza biografiei sale poate revela aspecte care permit analiza profundă a operei acestuia. O astfel de analiză de mare profunzime ne propune volumul cercetătoarei J. A. E. Curtis, intitulat *Manuscrisele nu ard. Mihail Bulgakov: o viață în scrisori și jurnale*³, o lucrare în care sunt colționate atât mare parte din scrisorile lui Bulgakov și răspunsurile la ele fie din partea unor membri ai familiei sau din partea unor scriitori, colegi de generație, cât și fragmente din jurnalul Elenei Serghievna Bulgakova, cea de a treia soție a scriitorului sau articole importante publicate de

autor în diverse ziare din epocă în redacția cărora a lucrat sau cu care a colaborat. Acest volum este rezultatul unei îndelungate cercetări prin arhivele ex-sovietice după aceste documente, care grupate asemeni unui colaj scot în evidență aspectele biografice ale vieții scriitorului și ale laboratorului de creație al acestuia din perioada 1917-1940. Alături de întâmplări și evenimente biografice găsim în acest material prețios indicii extraordinar de relevante în ceea ce privește lupta scriitorului cu instituțiile de cenzură sovietice, detalii despre geneza operelor sale epice și dramatice și în același timp povestea condiției sale de scriitor într-o Rusie aflată sub conducerea unui sistem opresiv și a unui dictator, Stalin, care a constituit obiectul unei adevărate obsesii a scriitorului până la moartea sa. Din ingenioasa structurare a volumului reiese treptat, pe măsură ce se lecturează cartea, portretul unui scriitor cu o triplă identitate care se definește în răspăr față de politica bolșevică ce își propunea să facă din literatură și din artă în general instrumente de propagandă, anihilând în acest mod libertatea creației și autonomia esteticului. Din momentul inițial al descoperirii vocației literare și al abandonării carierei de medic, până în momentul final al vieții sale, când de pe buzele scriitorului se articulează cu ultimele puteri cuvântul „Don Quijote”, cititorul sau cercetătorul care se apleacă asupra operei descoperă aventura complexă și dramatică a unei vieți în căutarea vocației și a identității sale de slujitor al cuvântului.

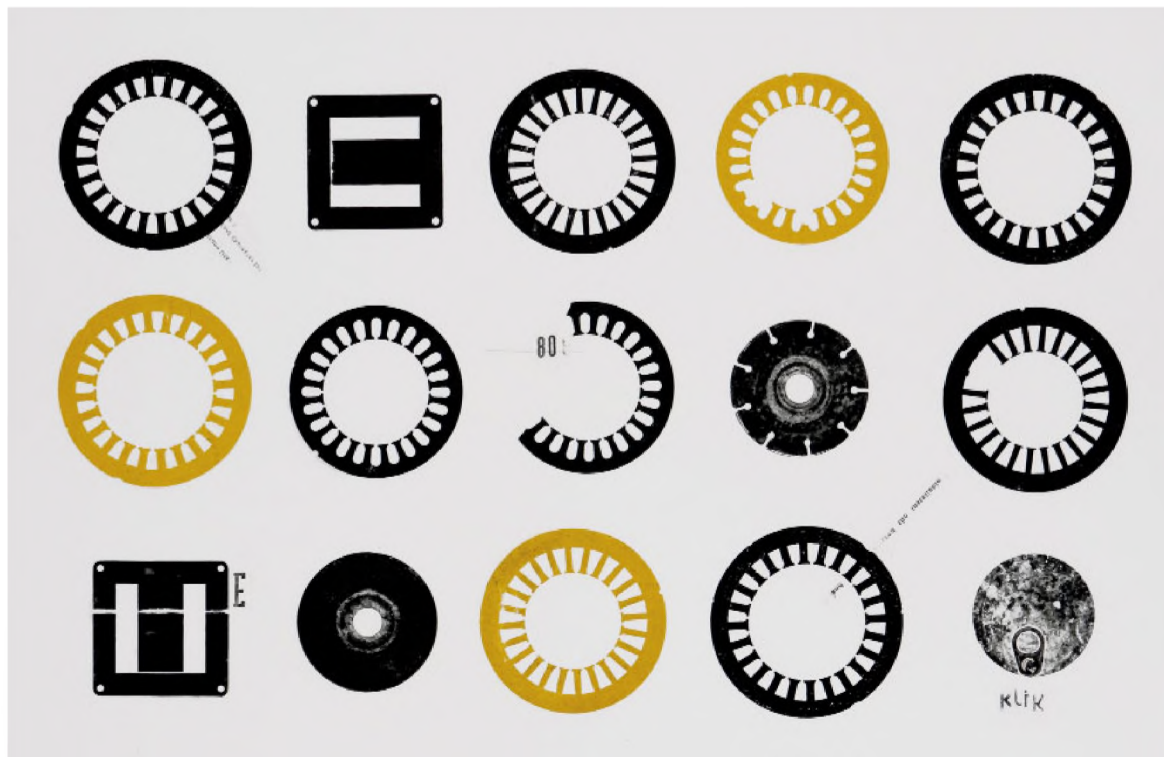
Correspondența lui Bulgakov este împărțită în acest volum în șase perioade care constituie de fapt etapele vieții scriitorului. Astfel perioada 1917-1921 constituie anii de început în care tânărul Bulgakov începe să-și facă stagiul în medicină pe fundalul tulburat și sângeros al Revoluției din Octombrie din Rusia anului 1917. Interesante pentru această perioadă sunt colaborările sale cu articole și foiletoane la câteva publicații din Ucraina și, în același timp, lansarea lui ca dramaturg după ce se mută în orașul de provincie Vladikavkaz (actual Ordjonikidze). Debutul său ca dramaturg cu piesele *Fiii*

muezinului, Autoapărarea și Frații Turbin este unul de succes pe scenele din provincie, după cum o atestă scrisorile din această perioadă, însă spre marea lui dezamăgire piesele de teatru puse în scenă, odată trimise la un concurs în Moscova își pierd urmele, încât autorul ajunge să fie încredințat că au fost refuzate din pricina faptului că sunt niște compoziții scrise în grabă, fără mare valoare dramatică. Autoarea adaugă printre scrisorile și fragmentele din jurnalul lui Bulgakov textul primului său articol, *Perspective de viitor*, publicat în 26 noiembrie 1919 în ziarul *Groznii* din Nordul Caucazului.

Încă din această perioadă, Bulgakov resimte Vladikavkazul, invadat de sovietici, ca pe un loc al exilului și se gândește să plece la Moscova, unde va ajunge spre sfârșitul lunii septembrie a anului 1921. De aici începe cea de a doua perioadă investigată de J. A. E. Curtis în cartea sa, etapa 1921-1925, interval în care începe „prima viață” a scriitorului în mijlocul unei teribile perioade de foamete și de tulburări cauzate de criza economică, situație căreia va încerca să-i pună capăt Lenin prin înființarea NEP-ului⁴. Instituțiile de cultură încep să se desființeze, iar scriitorul rămâne fără slujbă, intensificându-și activitatea publicistică din necesități de subzistență, scriind foiletoane și articole la diverse gazete moscovite.

Etapa literaturii propriu-zise începe atunci când în perioada 1922-1925 scriitorul reușește să-și tipărească creațiile insolite de proză scurtă *Coroana roșie, Ouăle fatale, Însemnările pe manșete* și în final *Diavoliada*, mai întâi în ziare, apoi într-un volum apărut în 1925. În jurnalul său scriitorul socotește aceste proze ca pe o literatură de rang secund, fiind nedrept cu ele. El crede în continuare că „este un scriitor întârziat”, însă continuă să scrie trăind simultan două senzații antagonice: pe de o parte, are momente când este convins că va fi publicat în volum și, pe de altă parte, se resemnează cu gândul că scrierile sale nu vor fi publicate. Bulgakov este foarte exigent cu sine și o parte din ce scrie o destinează focului, însă acum i se revelează sensul propoziției sub semnul căreia se va pune romanul de amurg *Maestrul și Margareta*: „manuscrisele nu ard

Anna Sadowska (Polonia)

Cybersex sau piese de schimb pentru Josephine (2011), intaglio, 49 x 82,5 cm

niciodată”. Semnificația acestei propoziții se leagă de faptul că ceea ce este creat nu poate fi distrus pentru că nu poate pieri gândul care a precedat creația.

Cea de a treia etapă referitoare la intervalul 1925-1930 este etapa trecerii de la proză la dramaturgie care va începe cu dramatizarea romanului *Garda albă*, în urma căreia va rezulta piesa *Zilele Turbinilor*. La finalul acestei perioade Bulgakov trimite în 28 martie 1930 celebra sa scrisoare către guvernul sovietic și către Stalin, considerată de majoritatea bulgakologilor drept scriere programatică în care autorul își va defini identitatea artistică și îl va informa pe Stalin de atacurile violente și distructive din presă ale scriitorilor din R.A.P.P.⁵, solicitându-i intervenția pentru o slujbă fie de regizor secund, fie de actor sau chiar figurant la Teatrul Academic de Artă din Moscova, condus în acea perioadă de celebrul său fondator, regizorul Konstantin Stanislavski, pe care o va obține după convorbirea telefonică cu Stalin din 18 aprilie 1930.

Urmează perioada 1930-1932, când evenimentele biografice și cele legate de scrisul lui Bulgakov se întretaie într-o conjunctură aparent favorabilă pentru moment, iar intervalul 1932-1936 presupune interzicerea pieselor scriitorului din ordinul dictatorului, fapt care îi va accentua neurastenia și obsesia acestuia de a fi invitat la Kremlin pentru a avea o întrevedere cu Stalin, fapt promis de dictator în 1930, dar niciodată împlinit. Ultimul interval, care implică o permanentă oscilație între corespondența lui Bulgakov și jurnalul Elenei Bulgakova, cea de a treia sa soție, cuprins între 1936-1940, prezintă, pe de o parte, distrugerea scriitorului și, pe de altă parte, împlinirea sa în plan estetic printr-o serie de opere dramatice și prin finalizarea romanului său de amurg, *Maestrul și Margareta*.

Cartea cercetătoarei J. A. E. Curtis adună în sine o arhivă extrem de prețioasă din mai multe perspective. În primul rând, colaționarea corespondenței lui Bulgakov cu fragmentele din jurnalul Elenei Bulgakova și câteva piese de dosar (articole) importante permit cititorului avizat să descopere mecanismul complex al creației scriitorului, imaginea laboratorului de creație din care putem reconstitui gena complexei sale opere, confruntată mereu cu interdicțiile cenzurii comuniste și supusă aproape de fiecare dată proceselor de rescriere pentru a încerca să treacă de furcile caudine ale cenzurii. În al doilea rând, aceste documente adunate aici ne oferă imaginea spectrală a epocii staliniste, cu „purificările” ei înfiorătoare, pe fundalul cărora Bulgakov a dus o

Gianna Bentivenga (Italia)

Teriomorfism - 2 (2013), acvaforte, 49,5 X 49 cm

luptă eroică pentru a se afirma ca scriitor independent, refuzând să fie aservit ideologiei bolșevice și autocratismului stalinist. Efectul unei asemenea lecturi este echivalent cu vizionarea unei arhive de filme documentare despre istoria totalitarismului.

Note:

1. OGPU - abreviere pentru *Obedinionoe Gosudarstvenoe Politiceskoe Upravlenie* (Poliția Politică de Stat, respectiv Securitatea sovietică), cunoscută sub această denumire în U.R.S.S. în perioada 1922-1934, apoi mai târziu sub denumirile NKVD și KGB.

2. Titlul original general al ediției este *Tatralnoe nasledie*, însă această ediție a apărut mai întâi în două volume cu titlurile *Pesi 20' godov* (*Fiese din anii 1920*), Leningrad, Iskustvo, 1989 și *Pesi 30' godov* (*Fiese din anii 1930*),

Sankt-Petersburg, Iskustvo, 1994, urmate de încă două tomuri în care se află libreturile de operă, adaptările scenice și „proza teatrală”.

3. J. A. E. Curtis, *Manuscripts Don't Burn. Mikhail Bulgakov : A Life in Letters and Diaries*, Great Britain, London, Bloomsbury, 2012, 305 p.

4. NEP - abreviere pentru Noua Politică Economică, măsură gândită de Lenin pentru a pune capăt revoltelor după instalarea puterii bolșevice în Rusia, care liberaliza piața agricolă, industria grea și băncile.

5. R.A.P.P. - abreviere în limba rusă pentru Asociația Scriitorilor Proletari Ruși.

Milka Vujovic (Jugoslavia)

Un anumit observator (2014), litografie, serigrafie 35 X 95,5 cm

Despre obsolescență și eternitate (II)

Teodora Anao

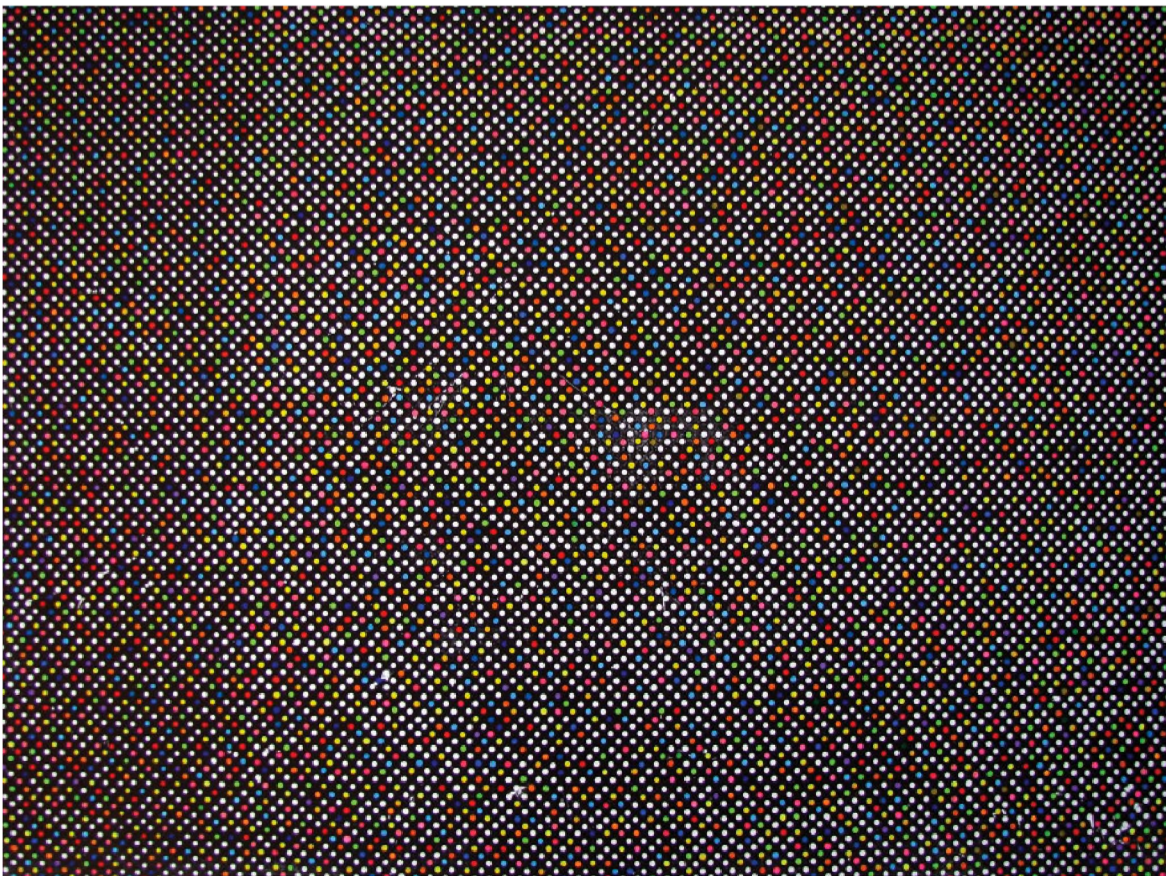
Printre alte caracteristici ale *rușinii prometeice*, Günter Anders identifică "perisabilitatea extremă a omului", faptul că el "furnizează o materie primă mizerabilă" mașinilor și este "exclus de la reîncarnarea industrială". Nu știu dacă la vremea când scria cartea, consumul atinsese în mod atât de vizibil, cotele perverse în care să-și programeze perisabilitatea din fabrică. Cel puțin la începutul secolului trecut, obiectele păreau "mai" nemuritoare decât omul și nimeni nu se gândea încă să pedepsească prin lege "obsolescența programată" a produselor (vezi articolul *L'obsolescence programmée bientôt punie par la loi?*, www.lemonde.fr). Înainte de inventarea "virusilor" care însoțesc frățeste produsele sănătoase, doar moda le putea garanta perisabilitatea. Moda era și este prefabricarea unei morți anunțate în special în ceea ce privește produsele utilitare menite să dureze o viață de om sau care pot fi transmise din generație în generație. Practic, nu mai există produse care să nu fie afectate de modă, odată ce și-au atins maximul de utilitate (computerele, telefoanele mobile sau aparatele foto sunt cele mai banale exemple). Când "eficiența" și-a atins limita, numai ambalajul mai poate lua ochii. Eternitatea obiectelor este compusă din acest șir de morți anunțate anual sau chiar mai des. Rușinea, ne spune Anders, aparține doar "unicatelor", individualității neserializabile. Dar am putea spune că ea aparține și seriilor neindividualizabile, seriilor care nu reușesc să devină Marcă. Nici propriul corp, nici felul în care îl sau ne percepem nu face excepție de la acest tip de capitalizare. Există, mai nou, pe lângă miile de produse care ne învață să ne purtăm de grijă și așa numiții "life coach", "trainerii de feminitate", bunăoară. A fi femeie

sau a fi bărbat nu mai poate însemna același lucru ani la rând. Chiar dacă ni se pare că discursurile identitare manevrează aceleași clișee, ni se sugerează mereu moduri noi de a le încarna. În plus, moda asigurărilor a încimentat un model de împroprietărire asupra corpului (asupra propriului corp) și se impune o diferență între corpul propriu și corpul-proprietate (la fel cum, pe vremurile celebrului spirit protestant descris de Weber se impunea o diferență între registrele contabile ale casei și cele ale afacerii), de când mîinile, fața sau picioarele vedetelor de la Hollywood sau ale sportivilor celebrii sunt asigurate cu sume exorbitante. Un exemplu hilar îl constituie recentul scandal din lumea showbiz, legat de apariția în rețea a unor nuduri furate, aparținând unor starlete în curs de afirmare. Unii jurnaliști s-au declarat nedumeriți de vilva stîrnită, din moment ce, oricum, respectivele actrițe au pozat deja nud sau semi-nud pentru diferite reviste de gen. Alți jurnaliști argumentează că este vorba de o diferență între o imagine pentru care ți-ai oferit consimțământul și alta pentru care nu l-ai oferit. Cu alte cuvinte, una este corpul pe care îl deții la fel cum ai deține mijloacele de producție și alta corpul intim, care nu produce și nu se ridică la nivelul unei materii prime acceptabile. Sau, mai rău, corpul proletarului sau lumpenproletarului care se vinde ca forță de muncă, corpul care poate fi exploatat, subnutrit, plătit "la bucată". Corpul intim, asemeni "realului", devine prea puțin productiv. Că reproducerea sa și a "realului" este mai profitabilă, o demonstrează, spre exemplu, recenta plasare de către India a unei noi sonde pe orbita lui Marte, costurile pentru realizarea acestei misiuni fiind mai mici decât costurile pentru realizarea filmului SF *Gravity*. Filmele

despre navele spațiale sunt mai profitabile decât navele spațiale în măsura în care își recuperează investiția.

Pe lângă toate acestea, pentru individ, "conștiința faptului că nu este marfă de serie funcționează ca un *memento mori*". Această stare, observă Anders, se "vindecă" parțial prin "iconomanie": "Printre motivele care sunt răspunzătoare pentru această producție hipertrofică de imagine, unul dintre cele mai importante este acela că prin imagine omul a cucerit șansa de a crea *spare-pieces* ale lui însuși; deci de a dovedi minciuna unicității sale insuportabile. Ea este una dintre acele contramăsuri luate în stil mare împotriva lui «eu nu-s decât o dată». Rămânând exclus din producția de serie, el se transformă totuși, atunci când e fotografiat, într-un «produs reproductibil». Câștigă și el, măcar în effigie, existență multiplă, ba uneori chiar în mii de exemplare." Starurile, atât de admitate, sunt cele care au reușit să intre în "zona superioară ontologică a produselor de serie". A recurge la operații estetice nenumărate (cazul adolescentelor care vor să semene cu un anumit star sau cu păpușa Barbie) nu este decât un alt mod de a spera la o nemurire de plastic, o nemurire a seriei.

Anders nu a cunoscut fenomenul *selfie*, dar analizele sale se pot foarte bine aplica și acestui fenomen, halucinogen la puterea a doua. Această auto-documentare continuă transformă individul în propriul său turist, mai mult, în propriul său *logo*. Lângă fiecare monument, piață sau fântână, lângă fiecare prieten, rudă sau cunoscut, aceeași structură își face apariția: fața spectrală a proprietarului de aparat foto care se produce pe sine mai serializat și mai standardizat decât visează agenții de publicitate sau "agendele media". Poate niciodată n-a fost mai evidentă, decât în *selfie*, calitatea individului de suport pentru semnele care-l traversează sau pe care le traversează. Rețelele sociale devin niște caleidoscoape ale fantomelor care intră în jocul auto-atestării continue. Parafa finală o acordă rețeaua și numărul de likeuri atent monitorizate. A ajunge la existență nu înseamnă doar a fi perceput, ci a contabiliza cantitatea în care ești perceput. E cunoscut deja, cel puțin printre adolescenți, fenomenul ștergerii imaginilor care nu au atins un număr dorit de likeuri. Cantitativul stabilește ce este sau nu demn de a ajunge la "existență". Ceea ce ne învață rețeaua e că o imagine nu este vizibilă din start. Deja pare depășită și celebra formulă a lui Woody Allen: "80% of succes is showing off". Ea era valabilă într-o lume în care accesul la imagine (la a deveni o imagine) era încă destul de controlat de fabrica de vise, care deținea monopolul în construcția de șabloane perceptivă. Dar o dată cu democratizarea tehnologică a producerii de sine, a deveni vizibil într-o lume vizibil, prea vizibilă presupune o muncă de auto-șablonare care nu mai are de-a face cu apariția spontană, ci cu o punere în scenă a spontaneității, cu orchestrarea unei depersonalizări personalizate.

Veselin Damianov-Ves

Digitalizare (2013) linogravură, colorat manual, 63 x 90 cm

Lucian Scurtu

Lucian Scurtu s-a născut în 3 octombrie 1954, în localitatea Holbav, jud. Brașov, într-o familie de învățători. Absolvent în anul 1979 al Facultății de Filologie-Istorie (secția istorie-geografie), Universitatea Timișoara. Până în anul 1989, profesor într-o serie de localități bihorene (Margine, Tămășeu, Lic. Agricol Cadea), iar din 1990 profesor în Oradea.

Debutează în revista *Forum studențesc* din Timișoara, aprilie, 1978. A publicat poezie în revistele *Familia*, *Lucafăru*, *Convorbiri literare*, *Vatra*, *Poesis*, *Dacia literară*, *Tribuna*, *Apostrof*, *Orizont*, *Ageș*, *Arca*, *Calende*, *Ramuri*, *Euphorion*, *Acolada*, *Mozaicul*, *Mișcarea Literară*, *Caiete Silvane*, *Unu*, *Poezia* etc.

Autor al următoarelor volume de versuri, toate apărute la editura Biblioteca Revistei Familia din Oradea: *Lucyan Mărturisorul* (1996), *Avatarii faraonului Gregor Samsa* (2001), *Bestiarul de fontă* (2004), *Regnul ascuns* (2008), *Mâna siameză* (2012).

Premii obținute: Marele Premiu al Festivalului internațional de poezie „Lucian Blaga”, Sebeș, 1995.

Premiul „M. G. Samarineanu”, acordat la zilele Revistei Familia, 2001; Marele Premiu „George Coșbuc” și Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Bistrița, 2001; Premiul Uniunii Scriitorilor din România, filiala Arad, în 2005 și 2013.

Despre cărțile sale au scris: Ion Simuț, Sergiu Vaide, Sorin Tomuța, Alexandru Spănu, Ioan Moldovan, Doru Pop, A. I. Brumaru, Mircea Bărsilă, Alexandru Sfârlea, Dumitru Augustin Doman, Ioana Cistelean, Christian Tâmaș, Em. Galaicu-Păun, Lucia Simona Bumbu, Iulian Boldea, Alexandru Sereș, Viorel Mureșan, Vasile Bardan, Mircea A. Diaconu, Corneliu Crăciun, Romulus Bucur, Mircea Stâncel, Gheorghe Mocuța, Cristina Dănescu, Adrian Dinu Rachieru, Călina Pârâu, Al. Ștefănescu, Liviu Apetroaie, Gheorghe Grigurcu, Stelian Vasilescu.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Arad.

Cu fruntea căzută pe giulgiul obosit al catargului meu

Au tras corabia la țârm, m-au urcat în ea și au împins-o în larg

Spunându-mi „de azi îți vei scrie fantasmale pe pânza albă de la catarg,

Numai la lumina farului nostru, valul cu vântul te vor purta

Furat de neant spre împărăția ta!”

Dovadă au adus numele meu scris pe ciobul din ceramică aburindă

Bronzat la flăcările ce și astăzi pândesc să-l aprindă,

Din clipa aceea am gustat lacom dulceața amară a declinului

Pictură rupestră cu ea, de pe ilustrații pereți ai căminului,

Pe crișuri am coborât agale, pe tisa maghiară, dunărea m-a înghițit

Aruncându-mă în euxinul scitic ca pe un venetic spășit,

Dardaneaua s-a încovoiat în fața mea precum sabia ascuțită de ienicer

Și m-a avortat buimac în dulceag mediter,

Cu plugul visului am trasat adânc arătura unde-mi era colonia

Însămânțată sub zidurile ce-mi separau dorul, nevroza, melancolia,

De ea, rămasă pe țârm, făcându-mi semne cu zdrențele unui manuscris

Pe care eu, asemenea lui *Ovidius Naso*, am plâns și am scris:

„Cu fruntea căzută pe giulgiul obosit al catargului greu

Umbră a morții, în el te îmbracă tu suflet al meu,

Augustă veneră, rază a lunii, au ce-i veșnicia de care se teme

Geniul angelic, pierdut în abisuri și lungi teoreme?

Nimica e totul, uitare și vis, vanitate deșartă, speranță, suspin,

Ah, dor îmi e de căldura arară din mândrul cămin!

De părul tău ca secara, răvășit de furtună, fulger și vânt

Amăgind îndoiala fantasmei: *orizontul acela este pământ!*

Far îmi e pe vârful catargului, călăuză mi-a fost și are să-mi fie

Lumină eternă, adio, adio, pentru vecie!”

De teama fulgerului, dar numai în prezența lui

Frumusețea ta este urmare a faptului că eu sunt nebună!”

îmi spune ea în timp ce mângâie tandră spicele grase dintr-o cunună,

Purtată ca și aureolă în evul în care bestiarul, ciuma, holera

erau la mare preț,

Atent consemnate în letopiseț,

Prăfuit de evoluția regnului nostru pe crengile sperjure

Împovărate de fructele perverse ale dorințelor mature,

Iritate de ecoul discret al rochiei ei purpurii

Lasă gravide semințele îndobitocite de razele maronii,

Ale tribului meu împerecheat cu ginta ei în bazinele termale

Stropite de gena dosită a obraznicilor poște carnale,

Răsărite precum spicele din coroana descrisă mai sus

Uscate siderurgic de libidoul sedus,

Pe semiramida irigată de plebe, devenită acum noua natură

Transmisă ereditar din lacrimă în secătură,

Căzută pe lanul încins, purtător de mirodenii și nestemate,

Îndobitocite ca umbrele jucăușe de pe tavanul odăilor întunecate,

Una dintre umbre era chiar ea, chircită de oboseala vânătorii de peste zi

Adânc nemurită (cu vânatul la picioare?) în calcarul sculptat de stihii,

De teama fulgerului, dar numai în prezența lui, a mărturisit cu mâna pe lună,

„Ești unicul care a știut să-mi așeze pe creștet prețioasa cunună!”

Iar eu fiind decât majoritatea contemporanilor puțin mai isteț,

Am consemnat totul în letopiseț:

„In anul de la facerea lumii, 2011, octombrie fiind luna, ziua trei,

La mare tulburare fost-a istovit poemul întru pomenirea ei,

Fiind eu mai liubov, rânduit-am stihul ca să-mi fie dulce,

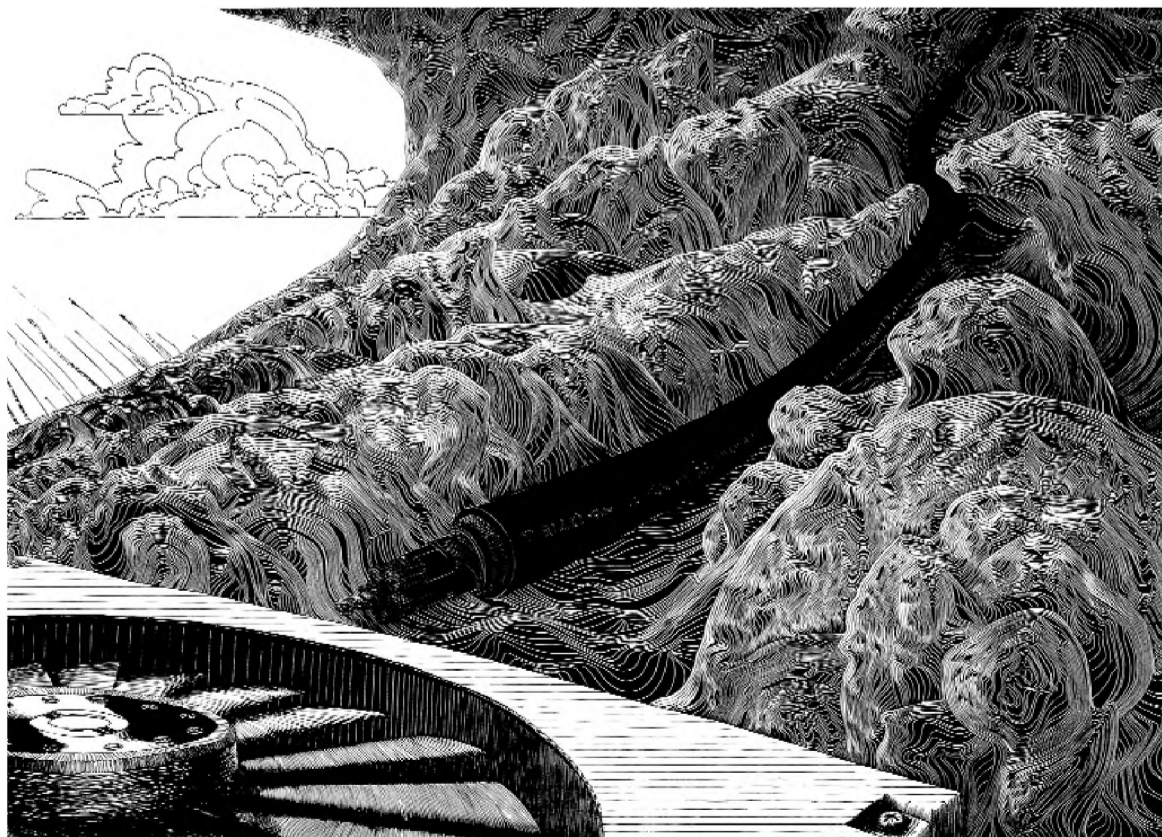
Așezat în cronici, ispitit de truda lui ion neculce”.

Dinastia rece

Un corp străin sunt în intimitatea odăii mele captiv între tentaculele acestui imens K (dacă

el s-ar răsturna,

cu siguranță m-ar zdrobi pe mine și obiectele korupte din jurul meu),

Jakub Jaszewski (Polonia)

Leviatan-Levițiație 004 (2012), linogravură, 68 X 98 cm

acum el trece prin dreptul vizuinii mele, mă privește prostit,
 mă adâncește în orbitele lui, mă lipește de retina lui agresivă,
 îl analizez pierdut, îl imprim pe retina mea obosită
 (dincolo de ea păduri imense de vâsc fac deliciul dinastiilor reci),
 ochi în ochi, piept în piept ne adulmecăm vicleniile,
 ne încleștăm nervii la maxim, ne urâm precum pașoptiștii în exil,
 el nu are memorie, nu știe ce a făcut ieri, ce va face mâine,
 peste un mileniu,
 știe ce face acum, dă o nouă formă sângelui, apei, lacrimii,
 aici la periferia istoriei unde fericiți sunt doar cei lipsiți
 de zei și speranțe,
 „urmările îmbătrânirii noastre!”, spune ea în așteptarea unui anotimp
 care nu va mai veni niciodată,
 anotimpul acela în care eu eram în burta mamei și o rugam
 „nu mă fă! nu mă fă!”.

II

Opusul meu sunt eu, cel care îmbătrânesc molcom alături de ea,
 de ani îmbătrânește tandră alături de mine (de atâta purtat verigheta ei a îngălbenit ca o frunză de paltin, toamna la *Holbav*),
 odaia se trece odată cu noi, molia, monitorul, șifonierul, la fel alte obiecte
 care ne înconjoară, blocul, gimnaziul, policlinica, brățara de la glezna ei,
 țesătura lor acoperă cu bună știință un om cumsecade
 pradă altor îndoieli, altor viziuni, acelorași isterii,
 căci dincolo de agonie urmează blânda bucurie,
 dincolo de blânda bucurie dulcea iluminare iar dincolo de dulcea iluminare pândește ea, urâtenia,
 această carne putrezită care mi se desprinde de pe trup
 asemenea unor țurțuri de gheață

înmuguriți pentru totdeauna la streășină casei sub care voi rătăci fericit.

III

Asemenea unor pleoape bătrâne streșinile acelei casei se apleacă tot mai mult sub greutatea iederii și a singurătății omului din ea (astăzi e ultima zi a mileniului, mâine prima zi a mileniului celuilalt), treptat ele acoperă ferestrele și zidurile până la temelii,
 iarba și bălăriile din preajmă (spun: când voi muri nu groparul să-mi sape groapa, ci cârțița harnică cu lăbuțele ei prețioase).
 În odaie se face întuneric, nemernic de întuneric,
 atât cât să văd că toate obiectele din preajmă se înclină
 până la podea și că *Tatăl* nostru a devenit *Tatăl* meu,
 „peste câteva clipe te voi ucide, spune-ți ultima dorință?”
 strig viermelui care și scoate capul dintre scândurile fărâmicioase,
 „vreau să fiu opera ta, *pater seraphicus!*”, îmi răspunde sfios și în clipa aceea curcubeul de deasupra noastră se prăbușește ca un vreasac uscat peste *oradea*.

Istoria unui măr

Ajuns la maturitate mărul spuse, „trezindu-mă într-o dimineață am constatat că sunt nimic”, și a început să se rostogolească
 haotic pe străzile orașului cu mai multe țărături,
 câțiva ani romani l-am urmărit (lăsa mereu în urma lui un parfum
 asemănător cu al ei de pe vremea când am scris: „*de fulger și-ascute gheara / aurie, de smarald / mă pândește tandră fiara / cu priviri de leopard, / înflorește-n ram măslin / pofta ei de goliardă / între tâmpile și venin / toată era leopardă, / părul ei ca și secara / lacom îl adulmecam / ba cu botul, ba cu nara /*

leopard și eu eram, / pradă ei, ea rană mie, / laba ei era și-a mea / prin savana ruginie / numai una sângera”),
 după care m-am răcit de el și din anul acela l-am uitat cu desăvârșire,
 eram în așteptarea morții și priveam toată ziua pe fereastră
 (cea mai frumoasă moarte este aceea așteptată privind ploaia la fereastră),
 când într-o bună zi mi s-a arătat același măr îmbătrânit și cuibărit de viespi,
 a roșit până s-a înroșit cu totul după care a spus:
 „dezmeticindu-mă în această dimineață am constatat că sunt *propriscin*
 și am 56 de ani!”

parodia la tribună

Lucian Scurtu

De teama fulgerului dar numai în prezența lui

„Poezia ta, vorba lui Mircea Bârsilă, are iscusință auctorială”
 îmi tot spun cunoscuții care știu să citească poezie, ea are, inevitabil, și mobilitate atitudinală,
 le spun eu, cu o firească modestie, asta e frumusețea ei.
 Neatent însă la receptarea ei critică, Mărturisesc că mă simt alături de acei Poeți ce se-ntâlnesc la *Astoria Cafe*, adică Alături de sisifii vestici ai țării,
 De ginta lor împovărată de cuvinte Smulse din bestiarul de fontă al regretelor și ratării.
 Eu încă de timpuriu am luat aminte De pericolul îndobitocirii și mi-am întocmit urgent un letopiseț
 În care notez zilnic (sau consemnez?) întru păstrarea amintirii
 Toate cele ce se întâmplă la Oradea și în județ. Ideea aceasta mi-a luminat ca un fulger existența
 și imediat i-am simțit importanța în deferență Cu care mă priveau cei ce știau ce fac cu letopisețul,
 Cunoscând adică, altfel spus, prețul Consemnărilor mele zilnice.
 Iată ce-am notat acum, consemnat, cum s-ar zice:
 „În anul de la facerea lumii 5774, 2014 dzicu unii,
 Luna brumărel, ziua 1, deci la începutul lunii,
 Fost-am io poftit la «Tribuna» să dau versului cadența
 Întru ispita trudei parodice unuia, Lucian Peța!”

Lucian Peța

Oleg Yakhnin (Rusia)

Capricorn (2013) serigrafie, 70 x 100 cm

Alexandra Bianca Dumencu

Premiul revistei TRIBUNA la Festivalul național de poezie „Nicolae Labiș”, ediția a 46-a, Suceava, septembrie 2014

Sway. poate că știi despre iarnă

poate că nu
știi poate că lumina din tavan știe
despre asta je t'aime și iar tavanul se încinge
aduce versuri
fine coniac de cel bun dar pot să zic oricând

e ca și cum îți intră praf în ochi

și așa buzunarul stâng devine
suport de șervețele tastatura e o coajă
ce se taie touch-ul e un fluier. imaginezi un colțar
așezi
din ochi creta colorată profa se apropie ia cer-
curile

și te faci că fumezi în cafenea citești
despre vise speli bine viermii
roz de pe tricou/ poate nu știi și

faci geometrie pe sârmă. es tut mir leid masa se
învârte
tot la fel es tut mir leid masa se învârte
tot la fel
și poate că
ninge
nu pe pământ pe gresia roșie și fluturii în putere
dau repede
la lopată

Wieder. cum coboară o pasăre albă

vezi cum dungile albe de pe colțarul din spate
se mișcă. pe trupul ei ori se zbat spre înapoi
un liliac se rupe și se-ndoaie
din aripa sa se cojește frica

Dorota Nowak (Polonia) *De unde venim, cine ești tu, unde ne ducem femeie IV* (2009), intaglio, 69 x 98,5 cm

un liliac alb croiește drumul arcurile bătrâne scot
sunete
colțarul se mototolește
devine cuib de rândunele când păsările negre
intră nu pe pământ
ci pe dungile mișcate ale trupului care

se aprinde
wieder sub o lampă stinsă

Story. să nu pleci deodată

te simți agățat de filmul de aseară. e podul acela
printre care trec toate tăcerile tu ai tăcutul cel mai
frumos
e o idee
simplă psihologie într-o juma de oră îți zic
să nu pleci

să nu
pleci intră frigul pe sub geam sau
pe ușa seacă
să nu pleci muzica vecinei sună a colanți colorați
sub tavan e o carte neatinsă de vremuri. ziua de
post

e lungă vacanța e un mausoleu
o vezi în somn pe sub cearșaf n-o prinzi cu ea
avionul se prăbușește în ocean/ poate tu-l
comanzi
sau e doar filmul. fără love story fără și

fără johnny depp cu polițistul care înoată
printre supraviețuitori cu amintirea
blondului de-aseară se taie în mare/ te îneci și

cineva te bate pe spate să nu pleci

Review. ochișor și-un nume

glasul verdelui nu-l știe nimeni el e
ascuns în pervazul din fața blocului
clipește uneori în dreapta mea și curând are ochi

îmi zâmbește zilnic are ceară în privire
se înalță trimfător în cercăne caută un motiv
și dispare

glasul verdelui e lângă mine
are 4 ochi îi spun Ochișor/ întâmplător are un
nume
și sufletul în cui
uite vezi cum se rupe din trup
colțul ochiului mă fixează spune să tac

pun lentile verdelui și las sub acest cer
tot ce numesc ochișor

Design. au gust și ploile

august zile care merg spre toamnă. cu umbra
în piept
când e nevoie de un coșmar să vezi că răul nu e
negru
who cares când regula se pierde în marea de pe
trotuar
și totuși plouă

azi nu fac exerciții de echilibru din cartea primită.
el râde
soarele se ramifică în aerul rece
nu e ironic cum
la plimbarea de seară soarele e în douămiișpe

cafeaua amară care trezește și
trece prin venă
când azi august zilele de vară și e treimișpe
când împart cu stropii umbrela

nu știu cât am dormit și câte lupte cu pământul
s-au dat în mine
sub soare

azi te dizolvi în ploile răcoroase de toamnă
au gust de stradă udă

Sania pe Mușdei

Adrian Virgil

De pe malul celălalt o privea pe Alina. Stătea goală într-o dimineață strălucită de o lună plină. Înghițise o pastilă ca să-și facă pătrat capul cu mintea în colțuri și inima în mijloc.

Aștepta noaptea să apară soarele. Să-i răsară florile pe sâni rotunzi și tari. Pe o insectă să zboare deasupra lacului până la frunza de nufăr care aprindea pădurea în mov dacă o călcai. În alb pe cea de sub frunza pe care plutea acum Alina pe cerul ei. De acolo îi plăcea să-și dea drumul. Fără ecou printre peștii cenușii împrăștiați de vânt printre coroanele goale ale arborilor. Atâtea Aline deja strivite cu capetele plesnite. Rădăcinile arborilor horcăiau ca scroafele. Cum ieșeau din pământ să tragă în adâncuri cadavrele. În zigzag dâre de puroi lăsau pe plapuma de frișcă. Pe cireșele veverițele le furau.

Era frumoasă de se scuturau merii în bolovani ca să o ucidă. În vremurile acelea ura ieșea pe hornurile caselor străduțele aveau gardurile rupte grădinile erau neîngrijite oamenii aveau probleme cu nervii.

Pe celălalt mal Adrian mergea deseori la marginea digului ca să mănânce căpșuni. THC era scris rebel cu negru pe stâlpul care lumina digul. *Inhale exhale! Inhale exhale!* striga de la proră cetățeanul dornic să părăsească sfera. O doamnă care trecuse odată pe acolo îi trase cu ochiul și îi spuse că-i genial. Doar el avea îngerul ca să zâmbească. Așa să le seducă de

să stralucească ochii vulpiilor mai rar. Să fugă ele de el speriate să nu se aleagă cu inimile fripte.

Când îl zări tresări Alina. Așa un urs mare și negru nici nu mai văzuse. Țipă și apoi leșină. Dar cineva o voia gata de nuntă. Ea visă asta și numaidecât se dezmetici și o luă la sănătoasa cu halatul alb în mână și cu batista roșie de la nasul spart. Într-un copac se urcase. Era marea. La ce să mai fugă îi venise? La ce să-și mai ia zborul? Din ce să-și mai ia zborul? Valuri de bere zburau trenuri de pe șine. Deasupra văilor pădurilor în fel și fel de forme se întortocheau înalt șinele. Ce să tot păstreze frica o stăpână? Floricele din popcorn începuseră să pocnească. Balerinele creierului. Razele de soare aveau miros de motorină. Porumbei din plumb ciuguleau prin parcuri. Oameni din sticlă aglomerau bulevarde. Piese de șah din yoga levitau deasupra pătrățelelor înghițite treptat de pajiște.

Acalmie. Prin ploaia fină în cerculețe cobora cu umbreluța de la mare înălțime.

Pe un buștean se așezase într-un final. Părul ei și singurul ce conta pentru ea încă de mică atârna pe margini bucăți rupte din ciocolată. Fierbea o baltă când o privea dădea în clocot. Departe de turla castelului alb cu numerele și etichetele sale Alina aprindea ploaia cu chibritul. Norii se topeau obraji pocneau ca merele coapte. Zeama era delicioasă pe buzele subțiri vinete ca brațele

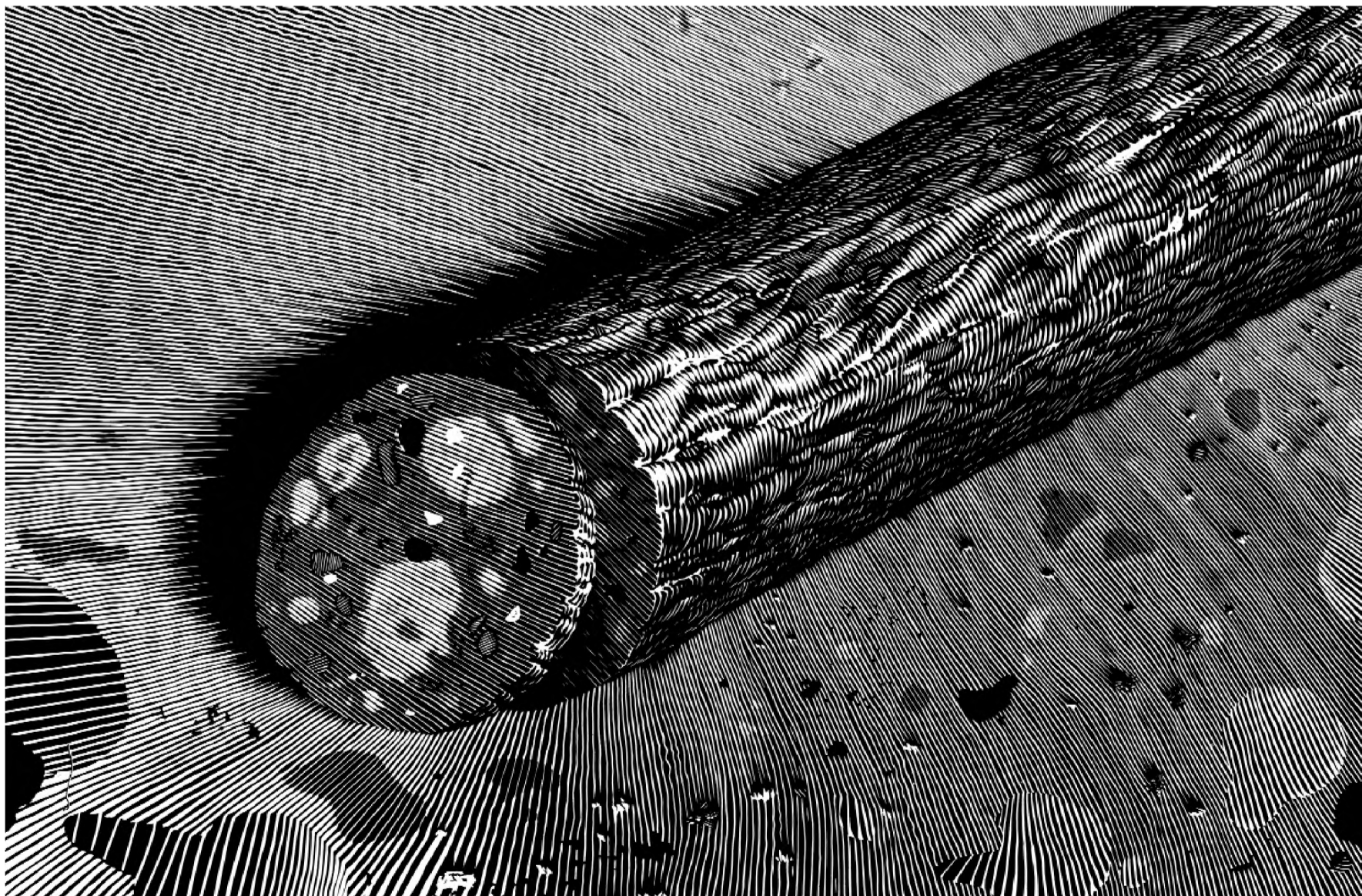

Adrian Virgil

copacilor. O biluță întinsă ca o rămă neagră într-o foiță de smoking și pe curcubeu la numărul culorile. *Flowul* Alinei depășea sania, depresia cu mustați de mexican își pierdea seninătatea.

Auzind un zgomot își deschise inima să lase șopârta să ia ziarul și el, cu o buclă pe frunte așteptând o pală de vânt cald, priza aur și era scump. Poetul să cadă din turn afirmă și la sfârșitul frazei săpă o groapă să cadă lumea în cioturi de sticlă.

Începuseră aplauze tocmai când blama că umbra-i ca un frigider. Alerga zăpăcit să

Peeter Allik (Estonia)

Cârnat (2010), linogravură, 50,5 x 76 cm

→ depășească strănutul prin notepad.

Stătea pistol peste pistol cu lumina aia neagră în mână și o tot numea! Mai bine ai numi-o pe mamă-ta poezie! Atunci cred că ai fi cel mai aproape. Țasta o fi deslușit toate girafele sufletului de tot îndrăznește coi în găleată să o tot numească cu atâta dedicație pentru trup! Cele treișpe beri din mine sau acidul umorului? Mai bine faci rodeo pe o beșină! Curriculum Vitae și elementele de verificare mai lipsesc. Azi mâine vă apucați de șpagat pe aici! Alchimiștii aștia intercostali mă înțepă tot mai rău! Câtă noblețe de papagal intelectual în rostire!

Își amintise Adrian de sala plină. O librărie era. Pereții naturali. Se tot deformau întruna precum grimasele norocoșilor prezenți. Sufărman și caietul didactic!

În beșica tenisului care strângea îi vedea cum se înecau să rupă pielea umflată cu lichid vâscos. Genurile care trag cu arcul spray-uri de graffiti! Mai multă meditație tinerilor! Lăsați turmele literare! Scoateți picamărul ăla din lanul de ghiocci buey intelectualilor! Să răsară soarele în castronul vostru de minte! Bruiați gingașele petale! Scutul din timp îl au în harpă! Tot vă place să vă potriviți ceasul pe aici la pula mare!

Vântul răspunde de pe partea cealaltă până să fie înrămat! Colaborarea universurilor dansul telepatic! Cum levitezi din trup și devii una cu lumina copacul din costum! Emoția manifestă frunzele prin culori! Jocul lor zglobiu la interacțiune de timp te separă.

Anotimpurile glob disco. Înaintea ploii adierea poartă un durduliu ursuz pe aleea parcului. Frunzele și copacii sub înveliș sunt beznă pentru el. Ochii în uter îi are încă. Începi să scuturi semințele peste el. Cosmosul reverberează! Același organism. Se înseninează durduliul atâta cât eroarea separării să incineraze o bucățică de hârtie! Se deschid brutal porțițele și trosc își rupe gâtul și atârână tremurând scurt de chitara plină de viață!

Străluceau ochii lui Adrian de o tumoare de miere lângă raftul cu cărți pentru copii.

Auzi că sintagmă! Val vârtej coaie pe vâjet! Centura neagră la dex și pentru intelectualul ăsta care vorbește despre literatură! Ce o fi făcut sintagma aia de stă probabil în același dicționar cu mierea? O salvat vreun cățeluș de la înec? Să fie asta oare reîncarnarea naturală a cuvântului într-o haină și mai groasă? Se ascunde sufletul de lumea asta cu ochi albaștri? Profunzimile împachetate în cadouri cu funțițe din ștreang doar pentru nebunii care bărbieresc în sanatoriul de culori soarele cu lama adio?

Ar suna câte un bolovan în cap la pedala aia de tractor! Doar bolovanul în acțiune e mai mult decât cuvântul care-i poartă numele! L-ar surclasa și la destinație ar ajunge la esență!

Aplauze, aplauze! Sigur că da! Înmânați-i poetului premiul! Flocuri de admirație! Girofarele în sfârșit luate de pe suferința sa! Nino Nino Nino! Cu sania pe mușdei! Alcatraz pentru ochii încordați de prin gingii! Toată sala erupe într-un fel sau altul. Sau, de fapt, până la zâmbet. Se dezumflă până la suflet.

Câteva hohote deodată. Zaruri aruncate în

urechile lui Adrian.

Ce-o fi pierdut? S-o fi decapitat vreun spirit? Ce se tot horcăie umflatul ăsta beșinos lângă mine atâta de-i curge din gură? Haha! Cu Serena pe gondola umorului. Bucătarul ăsta de pe Broadway în sandale literare. Tare amuzant și pentru cel mai probabil noul val de scriitori. Și ei la înălțimea catargelor acolo în primele rânduri ancorați lângă catedră. Acolo lângă combinații!

Morris și fetița se decolorează în lăbăreala voastră! Așadar mă ridic!

O vrăbiuță grăbită și o undiță să o prindă și o prinse acul de ochi la ieșire dar ciripitul suficient unicorn peste crestele albe. Zăpada urma dintr-o dată iar albă ca zăpada alba-neagra. Se stinseră vocile de pe culoar pe măsură ce picăturile de oameni din norii negri pe asfaltul din fața librăriei începuseră să plesnească răcoarea. Pe medalia lui din coajă de nucă decolase.

Printre căsuțe toată noaptea zburase. Până dimineața în care se trăgea cu pușca pielea de pe dinți și de peste inimă noaptea în vin începuse să curgă din cer. Bateria Duracell cu părul roșu nici măcar cărmă nu avea la pluta

din știuleții de porumb pe care apăruse să ruleze jointul gras. Din craniul flăcării tribalul se trezise. Plămâni umflați. Stafia afară din macheta universului. Versurile date pe minus-zero. Soarele liber ieșise din neg. Degetele tocite date prin ascuțitoare ca să o ardă la fițe pe tocure rupte de camioanele în viteză.

Eliberaseră ciorile. Pilonii începuseră să se prăbușească peste dj-ei peste turntable-uri peste mulțime. Imagini izvorau din tot ceea ce era viu la microscop și la speranță. Formele depresiei munți vulcanici începuseră să sufle în praful de pe tastatură. Sufletologia lăsase lava să curgă toată afară. Frisoane reci apoi imediat calde. Stâlpii în legume își spârgeau firele pline de tensiune. Fără un non-stop pe o derută mai lungă decât galopul a șapte cai însuflețiți, Adrian slăbit cu ochii scheleți cotropise inima momentului fără nici o bere în plus.

Pe hornurile casuțelor apa începuse să țâșnească. Mirosul nordului. Ghețarii exploratori iar focul din mijlocul împătimitilor de povești se stinse.

O ușă brusc se deschise și glasul mamei către fetița trippin cu lanterna sub plapumă:

Koniko Satake (Japonia)

Lucrarea vânturilor - 54(2013), litografie pe placă de lemn, 90,5 x 65 cm

-Bianca, te rog frumos să pui mâna și să te culci!

-Lasă-mă, mamă, că mă trezesc! La-să-mă în pace!

-Vezi că mâine ai teză!

-Mă piș pe ea de teză! Fuck school!

Balene pe sub pământ înotau legate de casele care treptat se rupeau și ele de străduțe și trotuare. Apa printre frânturi începuse să se ridice. Bateria Duracell cu părul roșu transformase pluta într-o corabie. Chiar dacă valurile tot sa-i înghită preocuparea nu aparținea flipărului mintal. Violent ieșeau balenele din valuri. Se lăsau înalte cât erau pe o parte să zdrobească casele legate de ele. Familii aruncate în toate părțile țipau. Rodeo pe balene. Simțea și Bateria Duracell golul fluturii din stomac. Pinocchio prin scrisoarea trimisă o sfătuiseră că-i foarte bine să rămână așa.

"Omu-i de căcat iar oasele și carnea mult mai grele decât lemnul sunt. Atâtea suflete bântuie pentru însăși înapoi lumea din ascunziș. O istorie un prezent și un viitor sumbru de ură și prostie! Regi în carne! Se navighează la clasa întâi pe râuri fluvii mări ceruri de sânge! Constelații de barbari prin coaste se luptă și se ignoră!

Țin cu zâmbetul pe buze să-ți mărturisesc că am decis să-mi tai venele sub nucul visat de la transformare încoace. O grădină șade acolo și un scoc prin care cuvintele se rostogolesc recunoscătoare până în viermi! Tare dor îmi este de vechea chimie! Să nu termin scrisoarea fără să-i dau foc plicului!"

Se plimba cu capul întortocheat Adrian pe coridoarele proaspăt spălate. Struguri țâța caprei de migrene. Firele de păr curentate tentacule alien. Formule de călătorit cu limba pe faianța rece pentru unu care zicea că-i fotbalistul Seedorf. Obişnuia să se spele pe dinți cu Isd. Spărgea cu tacul timbrele de pe limbă. Cum era el tot primul. Cioturile de unghii adidas și le păstra în ciorapi ca pentru noroc. Acum pe coridor avea ninja de la pastile. Râdea unul de se prăpădea pe lângă el. Vindea teren pe soare. Miracolele încep de la 15 lei în sus. Adrian îi puse o mustață și îi sporise cheful de aventură. Îl făcuse șofer să-l ducă acasă. Nemo îl numise. Muza-i îngropată în cer și nu putrezește! Musca jucăușă de pe geam ca o undiță acționase și cu chiu cu vai îi pescuise replica din buruieni. Boost de vitalitate. Îi mulțumise Adrian. Cadavrul unui băiat pescuit din valea inundată și lăsat în brațele mamei înconjurată de curioși văzuse el. Musca talisman de reproducere socotise Adrian privind soarele vampir. Liniștea trasă de cai pe lângă o gelaterie începuse să facă streaming.

Ușurat fără sac la fugă repede pe scări o luase. Se împiedicase când dezbrăcase costumul. Degetul mic de la picior brutal îl lovide de balustradă. Toate acestea ca nu cumva să piardă corabia piraților care din vârtejuri puternice de apă dădea să se ridice. Portul își îmbrăcase docurile căsuțele locuitorii în pansamente. Dintr-un strop de sirop imediat să absoarbă balta de sânge. O ploaie de sare se și aventurase să închege la plecarea tânărului în lume.

Coafor le făcea tufişurilor doar ca să o privească. O găsiseră în sfârșit. Dintre semeni cum îi apărea în continuare de răzleață. Nici măcar nu îndrăznea să o numească acțiune. Pregătire de incurs al cd-ului. Cum îl lua valul de acolo dintre buruieni. Jazz pe post de

inimă și inima și inima pe post de elice. Din răni scoase coasa și ascuți buchetul de ghiocei. Mare în pielea lui din soare în fața Alinei sări. Genunchii îi scârțâiau ca creta pe tablă. Părul tinerei se făcu măciucă pielea marmură dinții zmeură.

-Se satură norii să mai treacă fără ca tu să-mi dai numele! riposta el cu mâna ridicată la cer și printr-o gaură de șoricel se furișă într-o gheată.

-Alina!

-Dete fete bete! petrecerea din gheată rodea osul lui nervul vroia afară. Nu ai vrea să-ți sculptez sânul până la sân? Habar nu ai cât am așteptat să-mi fie împușcată o femeie adevarată în inimă!

-Să înfuleci tu priveliștea ca pe o mandarină de parcă nu ai avea de toate! Numa cine nu-i ochi destul nu-ți poate vedea măreția! Versuri fără mâini nas picioare dinți carne vene ochi gură însemni sub scoarța copacilor și ei înfloresc mai ceva ca primăvara! În Star Wars ai să fi recitat!

- Așadar un fante! Și pe cele mai proaste le-aș aduce la o luptă de pistoale! Aici se trăiește intens până la lacrimă!

Văzând-o că nu mai dispărea Adrian nici nu se clinti. Își downloadase simulator de pescuit iar răbdarea-i plutea ca o bărcuță de hârtie pe o apă lină.

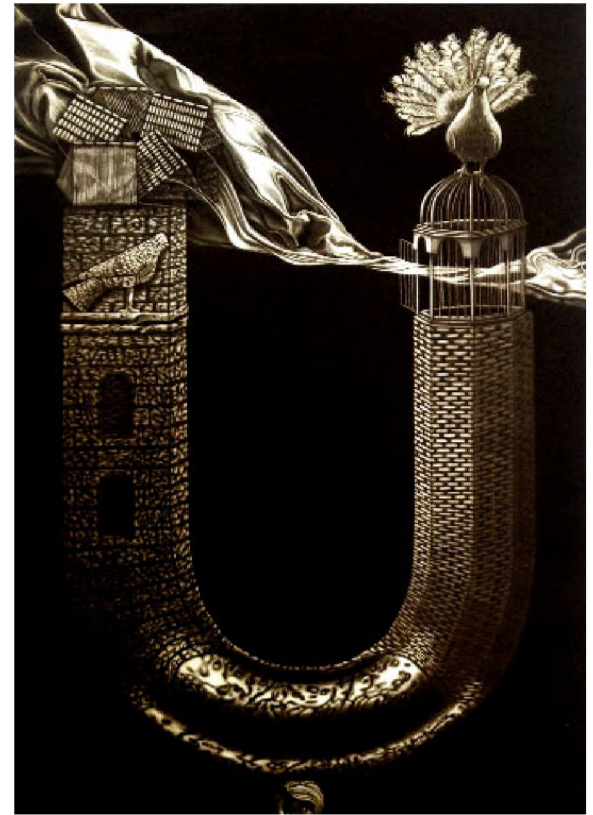
- Cineva să aprindă o lumânare tofiece! Să curgă caramela! Te fardezi dacă te-ai rușinat? O floare nu când i-am inspirat sânii!

- Și încă tribal! Sunt și pasionată de viermele care mănâncă din carne! De asemenea când simt cioburi prin buze îmi place să mă rujez cu galben!

- Alina ești raw! Funky pe disc dansăm acum! Ultimul înveliș e cuvântul! Totul strâns în colțișorul ultim cum vine cu ultima lui lună cu ultimul lui soare, roboții sper să cunoască o singură stare! În ozn-uri să se ridice deasupra omenirii! Să le trăsnească cerul senin!

-Iubești tu de sperii, frumosule! Într-o bună zi geamurile or să sară în cioburi pe tine!

-Dar să sară cât mai repede! În mii de cioburi să sară! Să-mi sfărtece trupul dezgustător din carne și din sânge! Ah sângele care circula prin mine! Mă încunun depresie! Eu

Deborah Chapman (Canada) *Vis și memorie* (2013), mezzotinta, 45 xX 30 cm

vreau sa fiu din lemn ca Pinocchio sau bionic ca...

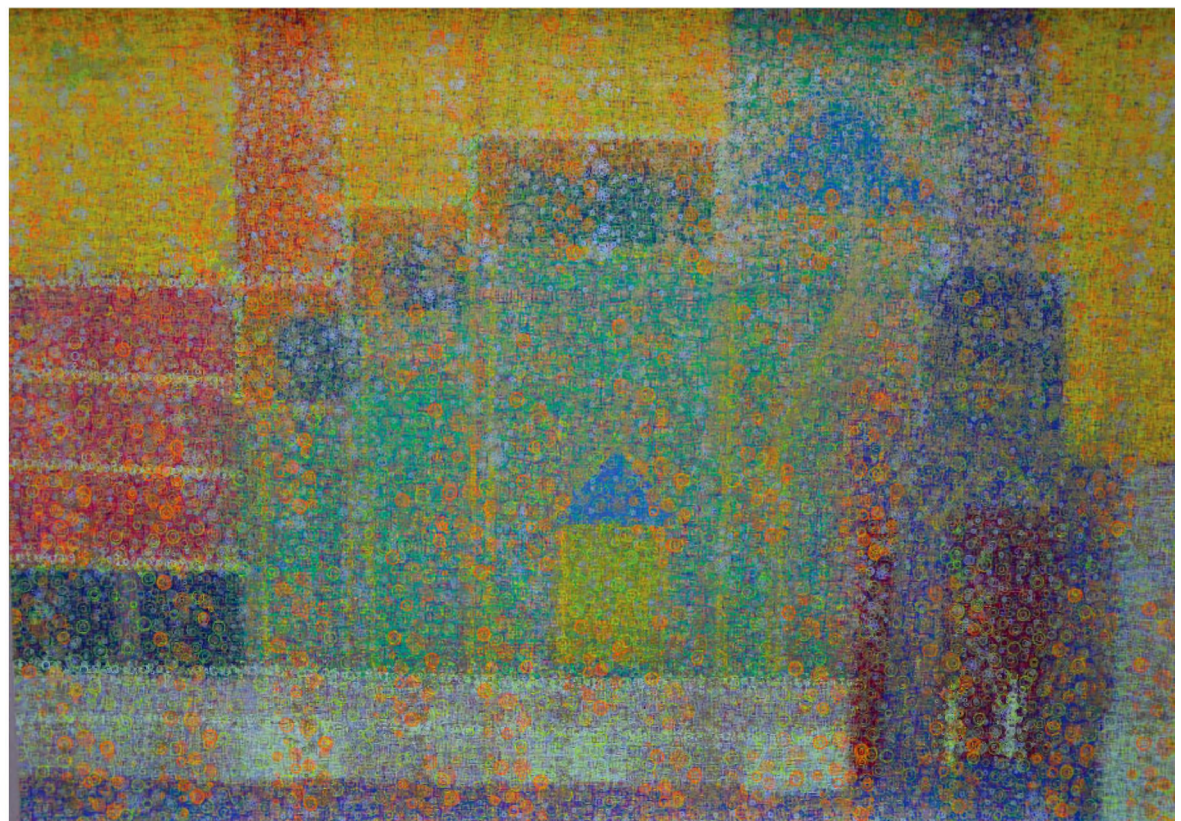
Un foșnet făcu să tresalte un tufiș. Adrian în armura strălucită de razele toamnei își întoarse privirea palidă și văzu un arici grăbit.

- Care-i cea mai apropiată limbă de și mai puțin înveliș? întrebă Alina curioasă foc.

- Limba tăiată! Mosora la acordeon Gheorghe la voce! Vai ce sinonime goa mai băgau pentru florile din mână când ieșeau din discoteca Zorile!

Alina zâmbi. Cerul roșiatic gălbui se exprima prin bășici care pocneau. Prin găuri mâini cu pensule ieșeau. Pictau o lună imensă cu cratere și se pierdeau pe rând după colinele din depărtare.

- Cred că iubirea nu mai are nevoie de tine, frumosule! Grădina-i supraponderală! Ochii bulbucați și stacoji! Să cresteze hârlețul în ei până la auzul clopotelului și atunci caramele pentru toată lumea! Vreau sa fac

Pongsiri Kiddee (Thailanda)

Ținutul Siam al bucuriei și fericirii nr. 1 (2011), serigrafie, 70 x 100 cm

dragoste cu râul! Tăvălită toată goală la buza cascadei care curge rece dintre pietre peste săni până-n nimfa mea de femeie universul!

- Cum? Eu? Adânc precum albina deep in the honey? Vai de mine! răbufnise Adrian. Cât timp sunt prin preajmă până și aventura s-ar incinera! Stai să mă arunc cu sania prin următoarea lacrimă! Ninge nestingherit acolo! Gata! A căzut ca un ciolan de porc în săculețul balerinei! Mai lasă-mă cu dooma! Ești toată o învolburată după magica sufletului! Visezi săruturi care coc în afine struguri raze de soare în dungi de curcubeu! Emană în sunete strălucirea ochilor când ești pătrunsă așa cum nu a fost numit nici purul pur fără înveliș al coxului!

Luându-și privirea de pe cer Adrian via amintirile.

- Întra cincea odată am scris o poveste despre un băiat numit Grigore de un nor de fluturi cât toți norii de pe cer. Părul castaniu îl avea dat într-o parte. Cărarea muncea până-n creștet un bătrân care trăgea o trăsură cu roțile până la jumătate în mătreață. Băiatul era săgetător culegea banane cu elicopterul și nu dorea altceva decât să ridice o piatră cu privirea. Întindându-mă bine cu aluna mare de pe vârful nasului profesoara în fruntea clasei cu brațele zgârcioase sub mânecile cămășii de sub vesta neagră cu butoane albe deschise focul și care-i intriga Adrian? I-am răspuns cu vocea mea nazală de pe atunci că luna de pe cer! Mai bine a făcut că m-a scos din clasă ca pe o măsea stricată. Ce tot veninează ea pe mine atâta mi-am spus și m-am urcat în copacul galben să văd mai departe așa cum era lumea mea. Îl purtam în ghiozdan. Acolo a crescut câte un pic în fiecare zi până a ajuns la maturitate. În jurul lui s-au strâns sandvisuri mucegăite tuburi de acoarele sparte toate materiile într-un caiet căci de vocea lumii exterioare legăturile se rupeau precum corzile de chitară. Aveam mai multe corigente decât bani în buzunar când mă opream în fața chioșcului! Pe vârful degetelor mamei țopăiam ca niște ace. În mustața tatălui mă ascundeam cu un cremene și un bidon de benzină. Delir cu săbii exersând în funingine deasupra munților Făgăraș și capul se rostogolea pe pământ. Alertate bombardierele cu dinți de rechin trăsneau întruna! Făceau să ningă din pereții mei de apă. Îmi trăgeam mâinile peste mânuși să simt și eu emoția. Ce vremuri când stau să mă gândesc! Făceam pe dinamita într-un bloc de pensionari! Trăgeam cu pușca în oameni și sărea miere! A fost minunat până am dat cu nasul de un stâlp mi-am spart ochiul și am intrat cu brio! Cu toții am râs că a fost cool și ciudat ca o capră cu picioarele pline de sânge! Apoi au început cuvintele să se dea prin mașina de tocat carne. Toca toca toca toca. Trosneau ca oasele și cădeau din ochiurile din metal sfărâmate cu măduva în bol. Înfigeam stegulețul în flăcări și după câteva ore mă întunecam în plină zi! În mintea mare și proastă fără aer fără apă fără mâncare urmăream cum accelera taxiul pe câmpia grizonată. Contract killer cu o mână plină de vaselină pe la jigler și cu un picior la blană pe o căptușită de pedală. Farurile rotunde i se aprindeau din când în când. Încearca să calce jocul de-a v-ați ascunsesea! Mă refugiam tot pentru un nou început

în inima din ce în ce mai calduroasă! Ea-i tot ceea ce nu este universul fizic! Izvorul imaginației! Acolo unde au șezut toți cei care au visat încă de dinainte să se nască cuvintele! Oare cum se visa cum se imagina înainte să existe ele? Cum era soarele? Cum era apa? Cum era pomul? Cum era cerul? Am ales și eu un deal înflorit în alb. Un copăcel cu un trunchi puternic undeva pe acolo. El sub cerul senin eu pe iarbă adormit pe umbra sa.

Ai dați bice odată! Ce dracului tot faceți pe valeții la intrarea mea în rai? Adrian simți ceva și își scoase sabia. Alina nici nu apucă să-și aprindă jointul că și se transformă bolovanul pe care ședea într-un arici uriaș. Sări țipând.

Depărtarea întunecoasă lumină puternic. Doi inși în halate albe se apropiau tiptil cu plase de pescuit în mana. Câte un pește pirahna ilustra extensia fantomatică a gurii lor. Mâinile și picioarele păroase intrate prin cer ca printr-o oglindă de apă încercau să-i strivească. Forfota lor cerculețe de unduire nervoase provocau bărcuțele care navigau cu catargele în jos.

- Hingherii! alerga Alina de țipătul înfuriat a lui Adrian.

- Cunună-mi drumul! urla la rândul ei. Dimpotrivă! Te vreau lângă mine! Nu-mi da migrena grimasa mofturoasă unde să mă mut? Unde căderea psihologică se identifică cu ghiuveta spartă cu igrasia cu cârnatul ciugulit de muște? Prefer avionul care zboară prin melancolia mea mai sonor decât pe cer! Să mă ducă hai-hui pe câmp pe cal! Aleea săbiușului! Tot noi cântăm! Mai dramatic chiar așa pe panteonul ros până la cotor! În ochii mari ai bufnițelor se oglindeau cu hingherii pe urmele din noroi. Pădurea argintie poligon de trageri ale sufletelor în piept devenise. Se oprise Alina simțind că-i ia focul locul plămânilor. Și mai mult oxigen prin cordonul ombilical și ar arde-o de vie. Accelerat îi pulsau tâmplele dar zâmbea totuși. După cum suflă un vânt rece monotonie fusese cândva epoca spitalul care prin țiuitul aparatului răpea linia orizontului. Dintr-o dată ce să vezi? Soarele se ridi-

Sándor Bártai (Ungaria) *Necunoscuți II.* (2003), tehnică mixtă, 100 x 70 cm

case deasupra sârmei ghimpate. Evadarea cu ochelari negri de soare. În ei începuseră să se oglindească mașinile ca flash-urile.

Scrise pe perete că își smulse o coastă din inimă și o aruncase printre gratii. Pe pământ își crescuse scheletul carnea pielea hainele și flow-ul. Acum totul era viu. Prea viu câteodată pentru așa o firavă de drăguță. Menstruația era lava pământului. Orice făt era al ei.

Masaharu Seki (Japonia)

Expresul de noapte (2010), xilografie, litografie, 65 X 90 cm

Senzația de eu

Nicolae Iliescu

Pe Constantin Bacalbașa (născut în 1856, pe strada Uranus) îl adusesse tatăl său de la Brăila la București în 1871. Eu m-am născut în 1956 iar tatăl meu s-a adus singur la București din Brăila, în 1939. Nu vă speriați, nu-i niciun fel de comparație, doamne ferește, ci numai o coincidență. Apoi, taică-meu are o biografie de scriitor american, plecat de acasă la doispe ani, băiat de prăvălie, calfă la un măcelar, tipograf, intrat în armată în regimentul de gală, subofițer, terminat liceul la seral și rămas pe loc, refuzând să plece la Frunze, la Academia militară de unde te întorceai căpitan iar la serviciu îți și dădeau scurt gradul de maior. Dacă te înscriai la aspirantură deveneai cel puțin colonel.

Prima mea amintire este imaginea colțului străzii Bateriilor văzut dintr-un balcon de la etajul unu al unui bloc vechi, situat chiar la întretăierea cu strada Sfinții Apostoli vis-a-vis de restaurantul, ca un cornet de bomboane numit Colombina. Locuiam într-un apartament de trei camere împreună cu familia Eibenschutz. Chiria o plăteam o dată pe an (cam o sută de lei) în sus spre Calea Călărășilor, cred că pe strada Sfântul Ioan Nou, într-o clădire mare, urâtă, verde a Comunității Evreiești. Nu vorbeam pe atunci limba franceză, mă dădeam cu tricicleta, la vale, pe strada Uranus (aici am văzut și un camion în flăcări și poate asta o fi fost prima imagine, naiba știe!), purtam un pardesiu pepit cu guleraș de catifea maron, îi aveam prieteni pe Emil (de zicea "mocicletă" în loc de, evident, motocicletă), Jacky și fata lui Wilma, n-aveam televizor, ci numai un aparat de radio "Pionier", îmi plăceau cataifurile de la "Mucea cofetarul" de pe Brezoianu aproape de colțul cu 6 martie (o dată am intrat în prăvălie și i-am zis astfel, după care mi-am atras prompt o palmă de-a maică-mii) și plângeam când mă tundeau nenea Aurică de la frizeria din capătul Căii Victoriei dinspre Piața Senatului.

Mă văd în dosul copilăriei, ca după o pânză, cam cum văd acum cu ochiul stâng unde s-a instalat un început de cataractă. Stau singur pe un covor de iută (mult mai târziu aveam peste parchetul din sufragerie unul persan!) confecționându-mi jucăriile. Mașinuțe colorate, oameni pe care îi disecam (văzusem sau auzisem, citisem în manuale, mă pocnise informația televizată - era prin 1965, murise Dej și se dădeau zilnic buletine medicale). Nu aveam decât un Schuko, cu cheie și cu telecomandă printr-un furtun de plastic, o chestie nemțească luată de la Romarta copiilor, un trenuleț de lemn, lucios, cu vagoane vopsite strident în roșu și în galben și cu o locomotivă cu abur, neagră, negrul ăla intens, dens, misterios, fără niciun orizont de pe piesele de șah de aceeași culoare sau de pe pionii ăia de la țintar. Mai aveam și niște cuburi, din lemn, pe care i le-am dăruit odată Rodicăi, în liceu, pentru fiica ei. Dintre toate jocurile, ăl de fotbal cu nasturii îmi plăcea cel mai mult. Jucam singur dar și cu vecinii de scară sau de bloc - Luță, Vali, Vova, Petea, Adi, Dan, Cristi și cu Flocamete, Mirel, Lumbă, ultimii deja plecați din copilărie și din adolescență direct în moarte. Copilăria ca un instrument - taragot, flaut, oboi, tubă. Să-mi acord copilăria. A fost oare un paradis, o fază demnă de reținut, fără de griji, fără de Timp, format panoramic? Sau una strâmtă, săracă, plină de umezeala inactivității și a unei dragoste materne extrem de exagerate? Nici, nici, copilărie standard, de sat așezat pe verticală, la bloc, mic, încovoiat, coroiat apoi bloc mare, cu opt scări, apartamente semi-sociale, îngrămădite unele peste altele, cu câte două sau cu câte trei camere, cu balcon, cu dependințe,

fără boxe (doar una singură, în holul fiecărei scări), cu ghenă și cu spatele blocului, nu cu crematoriu, curte cu vedere spre Moara Dâmbovița. (Astăzi, după dărâmarea morii și pe același loc se înghesuie un ansamblu numit "Central Park", de cinci stele!).

- E timpul să-ți pui și dumneata, odată și odată, ordine în gânduri și în lucruri. Să începi cu multă răbdare și cu tot atât de multă chibzuință, cu seninătate, dacă vrei, firește, protejându-ți seninătatea și singurătatea, să afli cine ești. Vorbea bizar și frumos, ca la examen, Abel Manoileanu. Cronologic, Abel Manoileanu începea în urmă cu cincizeci de ani, dimineața, într-o familie fără greșală, compusă din mamă, asistentă medicală la un mare spital aflat undeva și din tată, bugetar dar entuziast, apicultor în timpul liber și șofer în timpul programului.

Sigur, e treaba dumitale și o iei cum vrei, dar e timpul să știi! Și n-ai să începi cu întrebări banale de tipul „ce mai faci?”, „cum mai merge?”, „ce mai e nou?”, „ai luat-o?” sau „te-ai născut în sfârșit?”. Nuuu, tăticu, te apuci de o cercetare minuțioasă, te uiți atent la și în tine, vezi ce ascunzi pe dedesubt, ești atent la cine se ascunde pe sub tine, vezi dacă e fals sau chiar există ăla de se ascunde pe sub sau prin tine. Vorbești cu el, îl iei încet, metodic. Nu îl nervezi deloc și stai la pândă.

Începi prin a te familiariza cu tine însuși, începi să vezi unde începi și unde te termini, începi să te prezinți explicit și pe îndelete, te dai oleacă în spate, îndărăt și te uiți la tine, începi să te pipăi, să te descompui, să te descrii, să ai reacții, să urlai, să înțelegi semnificația urletului și să te pomenești că ieși act de tine. Nu e necesar să ai o simpatie deosebită față de tine, trebuie să știi să te păstrezi la distanță și la respect, pe tine de tine.

Dar află că ruptura asta dinspre interior te face pe tine un fel de apartament cu două camere sau un fel de cameră de hotel cu două paturi, un duplex, o dublă. Interioritatea ți-e traversată de animalitate, în timp ce, pe partea ailaltă, principiul spiritual cade greu, ca o axiomă, ca o formulă solemnă, ca o rangă, ca un lift, formând așa, ca două pliuri sau ca două buzunare, unul empiric și altul transcendental!

E de remarcat faptul că dumneata faci parte dintre ființe, dintre primare și ești capul de afiș, primantăi a speciei tale. Ai patru dinți incisivi pe mandibula superioară și două mamele pectorale, așa să știi! De asemenea, ești diurn, adică îți place să trăiești mai mult ziua - firește, asta ține și de educație și asta în funcție de influența climatului, a mediului, a anturajului.

Ce, vrei să știi în continuare cum arăți? Păi, ai un corp drept, adică nu mergi de-a bușilea - deși așa ai cam pornit-o în viață! -, în patru labe, ca animalele, sau ca omul-urs găsit în Lituania în 1661, ca omul-lup din Hefte, găsi în 1544 sau ca fetița-oaie descoperită în Champagne (ținutul!) pe la anul 1731, acoperit cu păr destul de rar și repartizat în smocuri și înalt de vreo șase picioare (cam de un metru și optzeci de centimetri).

Capul îți este rotund, aproape sferic, ca o bilă, cu o frunte înaltă și cu calotă acoperită cu păr rar, cu bose sinusoidale mari ca de neanderthalian, cu un nas coroiat cu nări mari și cu deviație de sept, cu o gură mică și cu o bărbie cu gropiță discretă la mijloc. Ai sprâncenele ușor întoarse, ai ochii verzi și ușor beliți, așezați în dosul unor ochelari cu ramă de baga, ai urechile mici, aplicate lateral și lipite la cele două tâmpale prevăzute cu perciuni înșpicați și ai dinții toți, incisivi, canini, molari, în total treizeci și două de bucăți, destui acoperiți de tartru și des-

Travis Lawrence (SUA) Vita somnium breve I. (2013), tipar înalt, acuarelă, cafea, 45,5 x 30,5 cm

tui umpluți cu plombe încă de pe vremea liceului.

Nu mai e cazul să insistăm, corpul este compus, după cum desigur se știe, din gât, piept (incluzând aici spinarea și fesele) și burtă. Ce-i drept, gâtul e cam gros, conține și o gușă respectabilă, iar pe el (pe gât) se duc la vale repejor, câteodată, cât ai clipi, diverse lichide și alte mâncăruri solide. Umerii sunt mici, cam înguști din pricina nepracticării sportului, pieptul dezvoltat, subțiori concave și pline de păr, două mamele convexe, cu mamelon cilindric și ridat, înconjurat de o areolă. Burtă mare, fapt dovedit și prin talia (șaise-ci, pe măsuri românești) mare, de XXL, buricul săpat în osânză, bazinul dilatat, șoldurile șuncoase, pubisul acoperit de păr des, negru și creț, penisul cilindric, obișnuit, nicidecum ca de neam prost, la care se adaugă o pungă rotundă cu pielea moale și plină de riduri, având un fel de sudură longitudinală numită scrot (la persoanele de sex masculin) și, în cazul genului feminin, vulvă convexă, puțin comprimată, întovărășită de o membrană numită himen, de clitoris și de labii, subiectul unor scurgeri periodice la persoanele adulte.

Membrele corpului constau în mâini și picioare, ambele în număr de două și la fel de lungi. Bicepsii nu sunt foarte dezvoltați sau lucrați, brațele subțiri, cotul puțin proeminent, palma rotunjită, convexă în afară, scobită în interior, cinci degete, cu policele depărtat, mai scurt și mai gros decât celelalte, degetul mijlociu mai lung și el, unghiile pale, ovale, plan-convexe și tăiate.

Coapsele sunt apropiate, cu șolduri musculoase, fesele convexe, cărnoase, genunchii întorși spre interior, pulpele rotunde, subțiate la partea inferioară, planta piciorului lungă, cu o cavitate transversală, groasă, cu un călcâi proeminent, cu glezne plasate lateral, semisferice (când erați mici purtați niște bascheți albaștri cu un cauciuc rotund pe partea interioară, ca să nu vă „cosiți!”) și terminată cu cinci degete curbate, apropiate, primul mai gros și mai scurt, celelalte din ce în ce mai mici, unghiile aidoma celor de la mâini.

Omul diferă de celelalte animale ce nasc puii vii și-i alăptează la sân (mamifere!) prin ținuta lui dreaptă sau erectă, prin lipsa cozii, prin dezvoltarea nemaîntâlnită a creierului și prin organul vorbirii.

- Hai, stimabile, gata, lasă-mă cu „Sistemul naturii” al lui Linné! M-ai clasat, acum definește-mă!

Să-ți fie rușine, domnule Băsescu!

Puși Dinulescu

Rușinea este, după cum se știe, apanajul oamenilor de onoare. Amiralul Tojo, care a guvernat Japonia în anii celui de-al Doilea Război Mondial, după ce și-a dus țara la dezastru și-a luat frumos sabia de samurai și și-a tăiat burta.

Aflat în pragul pușcăriei, dar expert în arta descurcării, domnul încă președinte al României tot face și desface, doar-doar de-o scăpa de dosarele, care-l așteaptă cu nerăbdare.

Nu, n-o să-și facă harakiri, fiți liniștiți! Caută deocamdată ca să-l scoată din joc pe concurentul domnului Ponta, pentru a-l înlocui cu un om al său, travestit în om de dreapta, după ce-a trecut prin toate partidele posibile și imposibile, foarte bun și experimentat în zona de ofițeri acoperiți, pentru care și domnul Băsescu are o mare-mare slăbiciune.

Ca-n basme Făt-Frumos, domnul Băsescu are peste tot albinuțe sau alte elemente ale naturii,

gata să-i sară-n ajutor la o adică. Așa cum e de exemplu și Înalta Curte de Casație și Justiție, care, după ce l-a condamnat cu celeritate pe domnul Voiculescu, a luat cu aceeași celeritate febrilă pe domnul Iohannis în târbacă, deși între cele două persoane e o deosebire imensă.

Obiectivul imediat al domnului Băsescu e să pună mâna pe Opoziție. Și vrea prin domnul Meleşcanu și cu ajutorul doamnelor de la instituția de pe Batiștei să facă întâi de toate asta. Pregătește în continuare și atacul la baionetă contra domnului Ponta printr-un încălțat joc de sudoku sau de-a alba-neagra cu ofițerii acoperiți, între care, desigur, se află și domnul Ponta, că n-ar fi cum altfel.

Tocmai Turcescu, săracu', după ce că-i datorează președinția din 2009, când i-a înghițit răspunsul perfid la întrebarea despre smardoaica dată puștiului de la Ploiești, a fost desemnat să joace pe Tartuffe. De ce, dom'le, i-ai făcut tocmai

lui porcăria asta, în condițiile în care lacrimile lui de-acum sunt la un nivel de Școală populară de Artă, nu sunt nici pe departe comparabile cu ale tale, de la fenta cu Stolo, când un popor întreg a plâns odată cu tine și asta ca alături de un adevărat artist al poporului, cum nu mai avem azi!

Dar oare dacă merge cumva cu domnul Meleşcanu n-o trădează oare pe Frumoasa Elena, săraca? Oare să nu mai aibă pentru ea nimic? Și când te gândești că ea, sărmana, merge totuși cu el mai departe, împotriva tuturor acestor strigătoare la cer evidente! Biata fată!

Dar nu cred eu că doamnele de la Înalta Curte se vor preta la această sinistră mânărie și sper că nu-l vor scoate în ofsaid pe domnul Iohannis, că le-ar bate Dumnezeu!

Iar cât despre *ofișerul*, cum îi zicea bunul nostru Vasile Alecsandri unui personaj, foarte de treabă acolo, să nu uităm că boierul de la Mircești a mai scris și acel admirabil *Despot Vodă*, asta nu pentru că acel penibil domnitor ar avea vreo legătură cu *ofișerul* nostru de azi!

Iar cât despre cel care e încă președintele nostru, cu cine, oare, l-am putea noi asemăna din minunta dramă istorică a lui Conu Basil? Cu Ciubăr Vodă, desigur!

Să-ți fie rușine, Ciubăr Vodă! ■

politica zilei

Chioru' și Regina

Petru Romoșan

Merită să revenim asupra unui subiect care pare evident, clar pentru toată lumea, dar în jurul căruia persistă totuși pentru unii o îndoială stânjenitoare. E vorba de relația „politică” dintre Elena Udrea, zisă și Nutzy/Nuți, și Traian Băsescu, zis în toate felurile, cel mai frecvent Chioru'. „Nu știu dacă voi fi regina României, dar sigur voi fi un președinte bun”, s-a exprimat la Brașov cea mai mare impoșoare contemporană de pe la noi. „Ca un om care a crescut-o din punct de vedere politic, vă pot garanta că este un om inteligent, la care nu veți găsi fluctuații de opțiuni, nu veți găsi compromisuri politice”, a răspuns cel mai mare răufăcător din România de azi, cel alungat cu 7,4 milioane de voturi la un referendum.

Trebuie aici reamintită, fie și parțial, lista celor care i-au susținut pe Traian Băsescu și Elena Udrea în ultimii zece ani: Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Vladimir Tismăneanu, H.-R. Patapievic, Robert Turcescu, Andreea Pora, Dan Cristian Turturică, Alina Mungiu Pippidi, Sabina Fati, Cristian Preda, Ion Cristoiu, Dan Tăpălagă, Monica Macovei, diverse pene și penițe, tinere și vârstnice, de pe contributors.ro, de la revista *22*, *Evenimentul zilei*, *România liberă*, *Hotnews.ro*, tot șirul de „acoperiți” finanțați de ICR în presa mondială etc., etc., etc. Au fost numiți „fripturiștii lui Băsescu”, iar ei repede s-au rebotezat „intelectualii lui Băsescu”. Ce mai rămâne din pretenția de intelectuală a acestora după zece ani de colaboraționism?

Domne, o susține într-adevăr sincer Traian Băsescu pe Elena Udrea? Crede bătrânul marinar bișnițar că tânăra juristă blondă de ocazie poate deveni președintele României? Problema e simplă, dacă o privești din unghiul corespunzător. Da, Traian Băsescu, marinarul, cel intrat ultimul la școala de marină și cu pile, „turnătorul” (Ciuvică, Constantinescu etc.), „acoperitul” (Radu Tudor, Oana Stancu etc.), o apreciază sincer pe Elena Udrea, Nutzy/Nuți, ca pe

ochii din cap. Sau poate chiar mai mult, dacă luăm în socoteală și ochiul ciclopic. Traian Băsescu, fără consilieri, fără discursuri scrise de alții, fără informațiile furnizate de nenumăratele servicii și de SPP (serviciu personal), este doar atât: un admirator sincer, total al Elenei Udrea. Ce e așa de greu de înțeles? Iar de ceva vreme, Traian Băsescu pare din ce în ce mai singur, el, cu puterile sale, cum ar fi, și cu sincera sa admirație pentru Elena Udrea.

Recenta descindere a Elenei Udrea și a lui Traian Băsescu, organizată de micuțul Pavelescu („ăla mic cu capul mare”), la PNȚCD Brașov pare a fi o culme a abjecției. Ce altă impostură poate depăși o asemenea întâmplare suprarrealistă? Ce bătaie de joc mai mare se poate imagina pentru Luliu Maniu, Ion Mihalache, Corneliu Coposu și sutele de mii de martiri din pușcăriile și lagărele comuniste?

Traian Băsescu va face tot ce e încă în puterea lui ca să-i elimine pe principalii adversari ai apreciatei sale favorite și să-i deschidă acesteia calea spre Cotroceni. Dacă Klaus Iohannis va trece de ANI și de ÎCCJ pe 30 septembrie, va apărea altceva și mai al dracului. E foarte probabil ca Robert Turcescu să se fi explodat din drag de cuplul (nedeclarat dar cunoscut de tot poporul) prezidențial-„regal”. Numai în treacăt merită spus că Robert Turcescu are mai degrabă profilul unui informator, al unui instrumentalizat pe bani buni, decât cel al unui ofițer acoperit. Iar dacă nu este ofițerul acoperit al Armatei, actualul ministru Dușa va avea probleme pentru că acceptă ca armata română să fie astfel subminată și terfelită.

Să revenim. Vor putea Victor Ponta și Klaus Iohannis să rămână candidați până în ziua votului? Nimic mai nesigur deocamdată. Deși nici ei nu sunt lipsiți de susțineri puternice, interne și externe. Avem un ofițer acoperit sau avem cel puțin doi printre candidați, ofițeri acoperiți care vor fi și ei explodați (și cu ajutorul lui Turcescu?) în același timp. Pentru a păstra aparența de obiectivitate, de echidistanță... Numele care circulă cel mai frecvent pe Net sunt cele

ale lui Victor Ponta și Monica Macovei. Cum va reacționa „societatea civilă” dacă „regina” sa (altă regină!) va fi deconspirată ca ofițer acoperit?

Pentru a întregi subiectul pasiunii „politice” Udrea-Băsescu, merită menționată în treacăt și ipoteza conspiraționistilor care văd în prea marea apropiere a reginei prezumtive de regele deja gol o lucrătură „mondială”, „globală”. Răspunsul potrivit la asemenea ipoteze e răsul sardonice al Chiorului, adevăratul urmaș al lui Dracula și al reîncarnării acestuia, Nicolae Ceaușescu. În filmele americane, dacă ați băgat de seamă, Dracula are sistematic și o asistentă blondă, ca orice magician...

Și totuși, România e situată la răspântia imperiilor moarte („*au carrefour des empires morts*”). De mult nu a mai fost atât de adevărat acest titlu de carte de istorie scris de un francez, Lucien Romier, la începutul secolului XX. La fel de adevărat ca și deja banalizatul „suntem aici la porțile Orientului, unde totul e luat mai puțin în serios” („*nous sommes ici aux portes de l'Orient, où tout est pris à la légère*”) al lui Poincaré, avocat într-un mare proces de corupție la București în 1900 și devenit ulterior președinte al Franței.

În marginea competiției principale, Teodor Meleşcanu și Călin Popescu Tăriceanu, în calitatea lor de outsiders cu șanse minime, își așteaptă ora și eventuala intrare surprinzătoare, spectaculoasă, în turul doi. DNA a dat drumul polițiștilor și procurorilor în dosarul Microsoft. E doar un aperitiv. Masa continuă, urmează dosarul EADS și foarte probabilă destructurarea a întregii clase politice. Deși Traian Băsescu s-ar putea rezezi să spună, satisfăcut, că, după zece ani, a reușit, în fine, să-și aducă toți colegii politici la țepele din Piața Victoriei, afacerea îl depășește de departe, cum de altfel și pe asistenta sa blondă. Sumele însușite de miniștri, importanți politicieni și oameni de afaceri care circulă pe surse depășesc orice imaginație a unui biet popor sărăcit și înjosit. ■

Taina Milei (I)

Marian Sorin Rădulescu

O, mamă, dulce mamă! Aerul e acel lucru ușor care-ți trece pe lângă chip și devine mai limpede atunci când tu râzi...” – spune Domenico în *Nostalgia* lui Tarkovski. Alături de mama, cred, am văzut primele filme. La televizor și la cinema. Într-un fel, ea mi-a fost prima călăuză în lumea filmului, a literaturii și muzicii. A fost primul om care mi-a spus că n-am voie să mă plictisesc. Că trebuie – treptat, niciodată pe deplin – să-mi conserv entuziasmul, dorința de a afla acel „rest miraculos” pe care lumea „întoarsă pe dos” a culturii e gata să-l dea. A face altfel, mi-a dat de înțeles mama, înseamnă să ratez prilejul – unic – de fi eu însumi.

Joi, 21 aprilie, 2011

Într-un spital din Szeged (Ungaria), mama e supusă unei operații pe creier. Joe Gideon din muzicalul tragic *All That Jazz* (regia Bob Fosse), a trecut și el prin-o astfel de experiență-limită: „To be on a wire is life. The rest is waiting”¹. Mama este, acum, „pe sârmă”. După calendarul ortodox, suntem în preajma zilei când, în rânduiala Triodului, se pomenește Cina cea de Taină. În urmă cu un an, în Joia Mare, se năștea fiul nostru cel mic, Ioan. La două ore după operație, doctorul (în aceste clipe de mare cumpănă, *neurochirurg* îmi pare că rimează – nu numai fonetic – cu *demiurg*) se declară mulțumit că mama îi ascultă comenzile: să închidă și să deschidă ochii, să strângă pumnul și să-l lase mai moale etc. Deocamdată este la terapie intensivă. Eu stau în rezerva pe care scrie, în maghiară, *betegszoba*.

Pentru mama începea, aveam să înțeleg peste câteva zile, numărătoarea inversă – ca-n *Europa* lui Lars von Trier: 4, 3, 2....

Vineri, 22 aprilie, 2011 – Vinerea Mare

Au adus-o pe mama de la reanimare înapoi în rezervă. La 11 trecute fix, așa cum au spus. Cu mâna dreaptă, mama își face cruce pe piept de două ori. După câteva minute, mâinile încep să-i tremure și parcă ar vrea să se ridice din pat (efectul secundar al medicamentelor?). Fața îi e de nerecunoscut. A vomitat un lichid gălbui în masca de plastic pe care o are la gură. Chem asistentele. Vine și doctorul, care îmi spune că în două-trei zile vom ști dacă o pierdem sau dacă totul va fi bine 100%. Acum, mama doarme aproape tot timpul. Vomită din nou. Niște asistenți o duc la tomograf, unde află că ventriculii cerebrali sângerază. Prin tuburile care îi ies din craniu văd cum se scurge un lichid de culoare roșie. Pe la 2 p.m. o mută înapoi la terapie intensivă (*intezivszoba*).

„Eli, Eli lama sabactani”². Mama îmi dă mâna să i-o țin în mâna mea. Din când în când deschide ochii și mă privește o clipă. Poate va fi nevoie de încă o operație. Îi spun la ureche că Ioan merge ținut de o mână, că o așteptăm să se întoarcă acasă ca să-l plimbe. Îi spun că oamenii întrebă de ea la telefon, că Theodor, fiul nostru cel mare, a vrut să știe dacă „am operat-o” (i-am explicat că da, s-a operat, mai exact a fost operată de un medic neurochirurg). Înaintea ochilor zăresc – involuntar – frânturi din filme. Câteva din filmele vieții mele. Nu credeam nicidecum că o să „prindă carne”, că le voi putea „pipăi” îndeaproape: imagini grotești din *Glissando*

(Daneliuc) cu acei bătrâni goi și neputincioși (ca Iov) de la sanatoriul-cazinou, scene din *Vorbește cu ea* (Almodovar) și *Mama și fiul* (Sokurov). Dacă spitalul era la doar câțiva kilometri mai la est, poate vedeam doar scene grotești, ca în *Această lehamite* (Daneliuc). Sau poate nu.

Sâmbătă, 23 aprilie 2011

După miezul nopții, mama reintră în stare critică. Reîncepe să sângereze, însă firicelul de sânge e mai subțire, lichidul e mai clar acum. E posibil să îi facă o nouă tomografie. E slăbită. Îi vorbesc. Nu știu cât și ce înțelege. Unde sunt acum anii (nu orele, nu zilele, nu săptămânile, nu lunile!) în care puteam să-i vorbesc în voie și ea putea să mă asculte și să-mi răspundă? (Dar m-a înțeles oare atunci când i-am vorbit, când îmi doream să înțelegă – fără să răstălmăcească – tot ce-i spuneam?)

Doctorul de la reanimare spune că nu se poate pronunța asupra viitorului, că ei „doar fac ceea ce este necesar acum”. Așteptăm. Miercurea viitoare, după spusele medicului, ar fi termenul-limită când se vor putea pronunța dacă a scăpat sau dacă e grav.

Dincolo de zidurile spitalului e un stadion. Seara se aude vuietul mulțimii de microbiști care își încurajează echipa favorită. Prin oraș am văzut alaltăieri un protest organizat de niște tineri, n-am înțeles în ce problemă. Surorile medicale, uneori, izbucnesc în râsete. Bucuria și durerea sunt aici sub același acoperiș. Ca în secvențele finale din *Umbrele strămoșilor uitați* (Paradjanov): într-o cameră stătea, pe catafalc, răposatul Ivan, iar în încăperea de dedesubt se juca o horă îndrăcită. Trepidațiile mișcau, ritmic, patul în care era așezat defunctul. Voia bună îl cuprindea, cumva, și pe el. Pe străzile Szegedului e mult tineret. În cochetele vitrine ale magazinelor din centru se zăresc panouri cu absolvenți ai claselor de liceu, promoția 2011. Frumoși adolescenți, zămbitori și (așa par după chip) străini de tot ce e urât și trist. Dintr-o pizzerie se aud ritmurile celebrului *hit* de la sfârșitul anilor '80, „Sadness” (Enigma).

Începe noaptea Învierii. Cobor la mama la reanimare să-i spun „Hristos a-nviat!” Mă aude și-și face semnul crucii. Cineva se plânge pe *facebook* de ipocrizia mesajelor conjuncturale. Urările stereotipe (adunate sub sintagma: „Hristos a-nviat!”) vor în zadar să înlocuiască, scrie această voce revoltată, credința. Și poate are dreptate. Poate îndemnul său implicit, acela de a ne trăi întreaga viață – cum spunea și micuța Ioana de la mănăstirea Cebza – ca pe o liturghie („liturghia de după liturghie”), de a ne asuma credința pe care-o mărturisim cu buzele, nu e o bagatelă. Poate că ea, credința, s-ar cuveni să aibă un *temei* și o *trăire* mult mai profunde, să nu fie numai ziceri, vorbe-n vânt, palavre.

Noaptea Învierii, 2011

La spital, în *betegszoba*. Nepricepându-mă de niciun răspuns, citesc acum această rugăciune către Cel Ce „cu moartea pre moarte o a călcat”: „Îngroapă păcatele și cugetele mele cele rele și viclene, ca să piară din mintea mea și să nu se mai lupte cu sufletul meu. Luminează întunecatul iad al inimii mele, alungă întunericul păcatelor mele și suie mintea mea la cer, ca să mă bucur de

fața Ta.”

Avalanșa imaginilor de film continuă, tot involuntar: coregraful Joe Gideon din *All That Jazz* – intubat, perfuzii, mască de oxigen etc., după operația pe cord deschis, în salonul de reanimare – e protagonistul suitei suprarealiste, „Hospital Hallucinations”³ (cu momentele: „There’ll Be Some Changes Made”⁴, „Who’s Sorry Now?”⁵, „After You’ve Gone”⁵); alter ego-ul său, pe post de regizor, îl ia pe platou (decorurile și costumele sunt semne ale sălii de operație și redau cu multă imaginație atmosfera de spital) ca să filmeze halucinațiile din spital; între scheciuri trebuie să rostească o replică, dar – impresurat de perfuzii, sleit de puteri – abia rostește (de pe o targă) cu o voce sfârșită: „Nu vreau să mor, vreau să trăiesc!”. Mama îmi mângâie obrazul cu mâna ei dreaptă (partea stângă îi este încă afectată) și-și face de două ori cruce. Îi spun că arată mai bine acum. Va fi simțit și ea bucuria lui Gideon (din același *All That Jazz*), atunci când – următor intervenției chirurgicale ca o scoborâre la iad – a ieșit de sub anestezie?

Miercuri, 4 mai, 2011

Totul duce spre „clipa cea repede”. Copilăria, tinerețea, bunele și marile sentimente se destramă, ireversibil. Sau rezistă, eventual, în niște bătrâni, încă îndrăgostiți unul de altul, care – încăpățânându-se să se iubească – spulberă acest mit fatalist. Iov: „Gol am ieșit din pânțele mamei mele și gol mă voi întoarce în pământ”. Cei foarte înduhovniciți spun că oamenii (ființe teologale care – a observat până și un sceptic iremediabil ca Emil Cioran – se definesc nu atât prin zoologie, cât prin teologie) se îndreaptă nu spre moarte, ci spre viață. Că petrecerea omului pe pământ se desfășoară nu dinspre viață spre moarte, ci invers – aceeași perspectivă *inversă*, ca și la icoana bizantină (spre deosebire de tablourile religioase). „Viața de apoi”, „locul cu odihnă și verdeată” este, pentru specia numită om, o veșnică obsesie. Pentru cei din Biserică însă, lumea celor nevăzute are chip (icoana, catapeteasma, altarul etc.), astfel că nu se poate spune că este o „himeră”, un „basm”. Frumusețea aceea mântuitoare *este*, nu *închipuie*. Nu este o iluzie, ci realitatea. *Restul* e iluzie, închipuire, ireal. Și totuși, și totuși... Ce mult semănăm cu Orfeu (ori cu personajele din piesa *Trandafirul și coroana* de J.B. Priestley), cel ce mai vrea să privească o clipă înapoi spre *această* lume. Cu numai câteva ore înainte de operație, mama îmi povestea despre o bătrână din satul ei care, bolnavă fiind și gârbovită de ani (pe care mi-o închipui văitându-se mereu de tot și de toate), știind că i se apropie sfârșitul, a spus neamurilor ce îi stăteau la căpătâi: „știu că o să mor, dar așa aș mai vrea să mai trăiesc măcar un pic!...” Nicolae Iorga: „În viață pierdem ani, iar de la moarte cerșim o clipă.” Cum ar veni: Pământul, deocamdată. De altfel, asta ne învață și Biserica, a cărei predanie nu numai că nu încurajează sinuciderea, ci o condamnă. Problema care se pune implică, iată, *dreapta socotință*: avem a ne pregăti în viața *de aici* pentru viața *de dincolo*. Aici, în *această* balanță, stă poate secretul fericirii noastre. Steinhardt: „Lumea aceasta zadarnică și în care ni se hotărăște soarta pe vecie nu este atât de neimportantă, de zadarnică și de iluzorie de vreme ce Hristos a venit să moară aici.”

Suntem, noi oamenii, împărțiți în două tabere. Pe de o parte sunt cei care, crispați și înfricoșați,

simt cu durere ticăitul ceasului („numărătoarea inversă”) și prea bine știu că zilele le sunt numărate, că – la fel ca în finalul volumului întâi al *Moromeților* – timpul nu mai are răbdare cu ei. Și mai sunt ceilalți, pruncii sau pruncii la sufler pe care nu-i timorează asediul secundelor, care nu resimt ca pe o ghilotină restul de timp pe care-l mai au de trăit. Ei, aceștia din urmă, sunt singurii capabili să se bucure. Lecția cea mai anevoie de învățat? Filosofia populară din aceste versuri: „Lumea asta-i cum o vezi, / Iar cealaltă-i cum o crezi. / Lumea asta nu-i așa, / Iar cealaltă-i altceva...”

Vineri, 29 aprilie, 2011

Starea sănătății mamei începe să se agraveze. Reîntoarsă în salon, intră în comă. O singură dată îmi mai dă mâna dreaptă să i-o țin în palme. După-amiază ies din *betegszoba* ca să stau de vorbă cu doctorul. Când ajung înapoi în salon, mama – asemenea personajului jucat de Ellen Burstyn în *Recviem pentru un vis*, al cărei ultim gând e îndreptat spre fiul ei – se sufocă și are spume la gură. Chem asistenta, vin și doctorii. O transferă înapoi la reanimare – făcuse apă la plămâni („edem pulmonar”) și, au spus ei, inima îi e tot mai slăbită. Respiră foarte greu și are tensiunea mică. A doua zi, lucrurile se înrăutățesc și mai tare. Seara mă vizitează finul și socrul meu. Raluca, soția mea, este cu copiii la mănăstirea Cebza. Au petrecut acolo Săptămâna Mare și zilele de Paști. Stăm de vorbă până târziu în noapte. Vecinii de *betegszoba* îmi sunt și ei de mare sprijin, la fel ca și ceilalți români de aici. Și, desigur, familia de acasă, rudele, prietenii.

Duminică, 1 mai, 2011

Dimineața, amân clipa vizitei la *intenzivszoba*. Pe la opt și jumătate aud pe cineva bătând la ușă. Un doctor de la reanimare îmi spune în engleză: „Emilia has died.”⁶ Ca un *dejă vu* – de zeci de ani mi se întâmplă să aud cu groază – aievea, în taină – aceste cuvinte înfiorătoare după care nu mai urmează „niciodată, nimic”. Atunci când te vestește cineva despre moartea unui om drag simți că „mai departe nu mai sunt cuvinte”, că ele, cuvintele „se opresc aici” (Cinghiz Aitmatov, *Adio, Floare-galbenă*). Tarkovski, la moartea mamei sale, care se afla în Rusia pe când el era în Italia: „Măicuța mea dragă, știu că ne vom reîntâlni într-o zi!...” Senzația neantului, a experienței ireversibile, e de-acum dublată de șuvoiul dorului, mereu reversibil.

Stau de vorbă cu un doctor de la reanimare despre formalitățile care urmează să fie rezolvate. Aprind apoi o lumânare (pe care mi-o aduce tatăl unui copil în mare suferință, din salonul vecin, despre care – câteva luni mai târziu – am aflat că a trecut la cele veșnice) și spun „Tatăl nostru”. Puțin mai târziu mă întâlnesc cu neurochirurgul care a operat-o pe mama. Mă îmbrățișează. Se pare că făcuse tot ce a putut. Vasele sangvine care irigau creierul mamei erau însă obosite, la fel ca inima ei care, după declanșarea complicațiilor pulmonare, nu a putut să mai bată.

Riscul operației pe creier a fost un risc pe care mama și l-a asumat, poate ca pe o jertfă de sine, să nu ne fie o povară dacă ar ajunge neputincioasă în cazul în care boala i s-ar fi agravat. Un doctor specialist din Timișoara, un om cu experiență și pricepere, ne avertizase că vascularizarea cerebrală a mamei e deficitară, că vasele de sânge sunt obosite, că mama nu va rezista operației. Că operația va degenera fatal în hemoragie. Ceea ce s-a și întâmplat. La început, mama părea că, fie ce-o fi, o să se resemneze cu

excreșcența tumorală din craniu (benignă, după rezultatele tomografice), că va refuza operația. Apoi însă i-a subestimat opinia (care s-a dovedit corectă) și s-a încrezut mai mult în asigurarea exuberantă a medicului ungar din Szeged, amăgită de harisma acestuia, de siguranța cu care îi garantase reușita. Restul e durere. Neagoe Basarab, *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său, Teodosie*: „Că eu eram înaintea ochilor tăi mai luminat decât razele soarelui și niciodată n-ai avut înaintea ochilor tăi altă lumină mai luminoasă decât pre mine. Drept aceia, o, maica mea, inima și ochii tăi, pân' la moartea ta [niciodată] nu s-au putut sătura de mine și de vederea mea, și atuncea nu mi să întâmplă să fiu cu tine, ca să sature ochii tăi de mine și eu, fiul tău, să iau iertare și blagoslovenie de la tine.” James Joyce, *Ulise*: „Istoria e un coșmar din care încerc să mă trezesc”. Dacă el a rămas (după moartea mamei sale evlavioase, care a născut zece prunci) cu „remușcătura duhului lăuntric” (pentru că refuzase să se mai cuminece, pierzându-și osârdia cu care credea în îndeplinirea ritualurilor bisericesti), eu sunt ceva mai liniștit în privința asta. Am rămas doar cu regretul lui Evtușenko (din poemul „Miere târzie”), acela de a nu fi vorbit îndeajuns cu mama, de a nu-i fi arătat îndeajuns cât țin la ea. Mă ajunge mereu din urmă musturarea unui refren folk: „Cât mai suntem, cât mai sunt / Mângâiați-i pe părinți...”

Duminică, 1 mai, 2011 după-amiază

„Trăiește tu ce a fost mai bun în ea” mi-a spus încurajator – prin telefon – Monahul Valerian (fostul actor Dragoș Pâslaru, acum ieromonah). A mai adăugat că azi, 1 mai, Biserica pomenește în Sinaxar (pe care tocmai l-a publicat, în două volume: *Sinaxarul Sfinților ortodocși de pretutindeni*) pe o serie de sfinți ortodocși apuseni. Ca un semn ceresc față de iubirea mea, adaugă Monahul, pentru Apus, pentru Ortodoxia propovăduită în Apus, așa cum știe că o voi fi descoperit în periplul meu irlandez de sfârșitul mileniului doi. Așa o fi. Pe de altă parte, mama s-a stins într-o zi de duminică (în Duminica Tomii), pe când bisericile din țară tocmai se pregăteau să-și înceapă liturgiile. Restul, mă corectează aievea glasul Monahului, nu e durere. Restul e bucurie. Bucurie, căci e încredințat că mama a aflat „loc cu odihnă, loc cu verdeață” (ca-n *Blow Up*) și perspectiva inversă (adică *reală*) asupra vieții, așa cum va fi început ea s-o deprindă – îmbisericinându-și mintea (spovedindu-se, împărțindu-se) înspre amurgul vieții, încă de pe acest pământ. Una din ultimele imagini cu mama (încă nechinuită de convulsii) este semnul îndoit al crucii pe care, pe patul de spital, și l-a făcut pe piept.

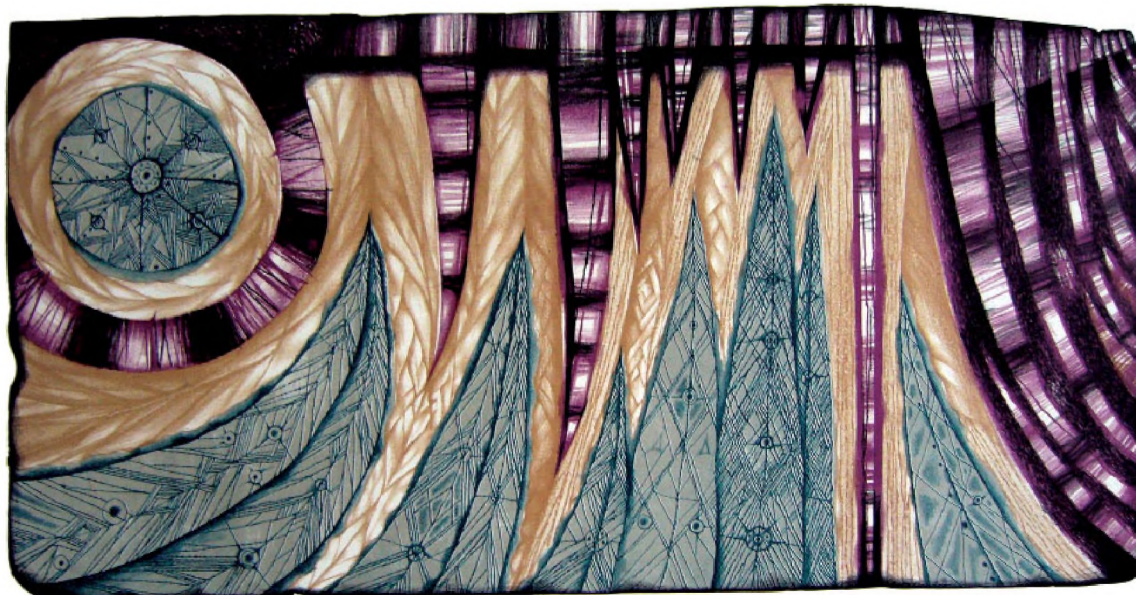
Grigore Vieru, „Motiv popular ucrainean”:
„Nu mai e măicuța... / Frunzele cobor. / Singurei, copiii / Nu mai pot de dor. / Și-au pornit să cate / Un zugrăvitor, / Care să le-ntoarcă / Pe măicuța lor. / Mari zugravi din lume / Iată c-au venit / Și pe albul casei / O au zugrăvit. / I-au scris ochii, fața, / Părul înflorit. / Numai vorba mamei / Nu au zugrăvit.”

Luni, 2 mai, 2011

Câțiva „oameni de bine”, care – spun ei – și-au „făcut doar datoria”, mă ajută să obțin actele necesare ca să ne putem întoarce în țară. Nu direct, ci printr-un întreprinzător de la o firmă de pompe funebre – un maghiar care a locuit în Serbia până la începutul anilor '90. Limba noastră comună e... sârba. Noroc cu programele TV (Belgrad, Novi Sad) pe care le urmăream ahtiat – filme (subtitrate în sârbă), *hit-uri* pop-rock pe care le îndrăgeam inclusiv pentru versuri – pe când în România TVR emitea zilnic doar două ore, pe un singur canal. Mă alfabetizaser, atunci, cu limba sârbă, iar cunoștințele de bază pe care le-am deprins aveau să se dovedească suficiente în situația în care mă aflam. Îmi povestește, între altele, despre mama lui în vârstă de vreo '70 de ani, de câțiva ani e imobilizată la pat. Îmi amintesc refrenul unui șlagăr sârbesc de care, evident, auzise și el: „Boljje biti pijan nego star” („Mai bine beat decât bătrân”). Pe mașină, la întoarcerea spre casă, șoferul e tot un ungar ce trăise până la vreo 30 de ani în Voivodina. Și cu el mă înțeleg tot în sârbește. Aceleași subiecte de conversație: filmele lui Kusturica, *Lepa selo, lepogore*, cântări pop-rock ale unor soliști și grupuri din anii '80: Novi Fosili, Magazin, Zdravko Colic, Plavi Orkestar, Bjelo Dugme, Neda Ukraden, Srebrna Krila... Pe la 4 p.m. ajungem la capelă. Așezăm copârșeul mamei pe catafalc. Împreună cu familia, rude și prieteni o veghez până seara târziu. Duhovnicul mamei (și al nostru) îi face „slujba de ieșire a sufletului”. O spovedise ultima dată cu doar câteva zile înainte de plecarea la operație.

Note:

1. Să mergi pe sârmă înseamnă viață. Restul e așteptare.
2. „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?”
3. Halucinații la spital.
4. O să schimb câte ceva.
5. Cine regretă acum?
6. După ce vei pleca.
7. Emilia a murit.

Tatsiana Siplevich (Belarus)

Orizont ascuțit (2008), litografie, 41 x 80,2 cm

Paul Zarifopol. *Din registrul ideilor gingașe* (gândirea moralistului)

Vistian Goia

Pe puțini literați, cu excepția lui Nicolae Manolescu, au consemnat amănuntul că în luna mai s-au împlinit 80 de ani de la moartea lui Paul Zarifopol și, în noiembrie, se vor împlini 140 de ani de la naștere. Dacă criticii și istoricii literari interbelici au fost mereu consultați și elogiați, pe drept (Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Pompiliu Constantinescu ș.a.), Paul Zarifopol a fost amintit mai rar, fie raportându-l la I.L. Caragiale (el fiind primul editor al operei clasice), fie în calitate de admirator al unor celebri francezi (Proust, Gide, Anatole France ș.a.).

Astăzi, credem că este exagerat să-l considerăm pe P.Z. un mare critic literar interbelic, mai degrabă un însemnat moralist al culturii române, alături de Mihai Ralea. Din această perspectivă, Al. Săndulescu, editorul din 1971 al scrierilor autorului, a acordat un spațiu privilegiat moralistului, în volumul I din *Pentru arta literară*, secțiunea I fiind numită de autor „Din registrul ideilor gingașe”. E vorba, crede P.Z., de „pagini alese pentru a ține la curent pe tinerii cultivați și serioși”. Dimpotrivă, noi credem că scrierile moralistului au fost citite în primul rând de maturi și bătrâni, pe când tineretul din orice epocă nu prea are timp suficient afectat meditației, el trăiește din plin plăcerile prezentului.

Ceea ce ne-a reținut atenția a fost actualitatea ideilor și conceptelor morale, pe care le „disecă” răbdător precum un medic aflat în fața mesei de operații.

De pildă, scrie despre „Feminism”, despre „Toleranță”, despre „mitocan” și „lichele”, apoi își exprimă opiniile privind-i pe scriitorii ruși, dar și pe francezii Proust, André Gide și mulți alții.

În toate eseurile sale cu tentă morală, P.Z. se distinge prin cultura lui solidă (literară și filosofică mai ales) și prin stilul disociativ, care-i asigură o frază elegantă și colorată în funcție de obiectivul propus. De aceea niciodată nu te plictisește scrisul său, pe cât de cult, pe atât de ștrengăresc. Moralistul a scris îndeosebi despre subiecte asupra cărora a meditat sau reflecția a însoțit ideile și opiniile sale, chiar în timpul redactării.

De pildă, scrie despre feminism, dar nu în sensul de mișcare, de curent ideologic, cum a luat amploare astăzi. El are o viziune proprie asupra femeii și a locului ei în familie și societate. O judecă din perspectiva bărbatului lucid, necruțător, deloc afectuos. Pentru bărbați, spune el, femeia este „un fenomen banal, obsedant și grav”. Ea este „cântărită” „după vârstă, temperament, rasă și sferă socială”.

Printre excepțiile ilustre, care priveau de la distanță persoana feminină, el îi amintește pe Kant și pe Descartes. Deși neamțul a hotărât de timpuriu să nu se însoare, el nu a scăpat de un „flirt duios” când a trecut de 70 ani. Iar

francezul a fost tatăl unui copil natural!

După moralistul interbelic, femeia apare bărbaților drept o „icoană exotică”, probabil în viziune romantică. Însă ea îi „dușmănește” pe bărbați pentru că sunt „stăpânii tuturor drepturilor”.

Pe de altă parte, femeile sunt considerate ființe fundamentale practice, de aceea ele luptă fără răgaz contra bărbaților, pentru a-i cuceri și stăpâni. Lupta aceasta modifică sufletul feminin, întrucât ea e mistuită de un „resentiment” aflat în „cutele obscure ale sufletului său”. Din același motiv, femeia e totdeauna la „pândă”, de frică să nu fie păcălită.

Pentru a-și îndulci aprecierile, moralistul își continuă judecățile într-un alt articol, intitulat „Lucruri sfinte”. Aici el privește cuplul adamic precum un moralist modern. Afirmă cu nonșalanță că „dragostea sexuală” este asemănătoare celorlalte „satisfacții estetice”. În acest sens, ea va fi „dezmiere pură”, va fi mai „delicioasă” ca niciodată. Pentru a-și susține ipoteza, el apelează la moralistul francez La Rochefoucauld. Acesta afirmase că adevărata dragoste este asemănătoare strigoilor: „toți vorbesc de dânsa, dar prea puțini au cunoscut-o”. Probabil că francezul s-a întâlnit cu astfel de dragoste în brațele doamnei de Lafayette, pe care a cunoscut-o la o vârstă înaintată (el avea 51 de ani, contesa 32!). Apelul la moralistul francez nu e întâmplătoare, întrucât românul a scris un studiu larg intitulat *Pentru explicarea lui La Rochefoucauld*, inclus tot în volumul I din ediția lui Al. Săndulescu.

Pe de altă parte, moralistul apelează și la cunoștințele istoricului literar. Constată că, de-a lungul timpului, femeia a fost numită diferit: în lirica trubadurilor era privită și admirată precum o „stăpână”; poeții italieni ai Evului mediu timpuriu au ridicat femeia la gradul de „înger”. Însă, în mahalaua bucureșteană, e degradată prin expresia „Angel radios”!

Cunoscând bine literatura franceză, P.Z. ne informează că, la sfârșitul secolului al XIX-lea, prozatori precum Zola și poeți precum Maupassant „celebru” șoldurile Evei, pe cât de fecunde, pe atât de adorabile. Literații vremii considerau că întâlnirea dragostei sexuale cu prietenia și economia constituia temelia familiei. Împreună, toate trei, generau ceea ce s-a numit „autoritate”. Tinerii vremii se eliberau de preceptele părinților, fiind tot mai convinși de inferioritatea acestora. După judecata lui P.Z., tinerii francezi îl vedeau pe *pater familias* „moșăind, răstignit în fotoliu”, fiindcă el nu mai inspira frică și deci nu mai avea dreptate în nici un domeniu.

La fel de îndepărtați sunt tinerii de părinții lor și în privința dragostei. Îndrăgostiții se serveau de căsătorie doar atât cât să se adăpostească, adică să stea împreună. Aceste maniere numai „sfinte” nu erau pentru

societatea timpului, moralistul uitând să pună între ghilimele termenul „sfânt” din titlul articolului. Amintim faptul că și în societatea românească de la confluența veacurilor XIX-XX, conflictul între generații era asemănător, noi prezentându-l într-un articol lung, publicat chiar de *Tribuna* clujeană (în martie 2014).

Astăzi, termenii tolerant/intolerant sunt la ordinea zilei, cu referire fie la polemica dintre state și sistemele lor economice, fie între partidele de dreapta cu cele de stânga ș.a.m.d.

În perioada interbelică, P.Z. se considera îndreptățit să nu arunce toleranța printre ideile „răposate”. Scrie un articol chiar cu titlul *Toleranță*. Apelează la exemple îndepărtate în timp, dar actuale astăzi. De pildă, ne amintește că împăratul Franz al Austriei vorbea profesorilor de la liceul din Laibach (la începutul sec. al XIX-lea) astfel:

„Sunt acum la modă oarecare idei noi pe care eu nu le pot aproba [...] Țineți-vă de cele vechi, fiindcă acele sunt bune; cu dânsese au trăit strămoșii, și le-a mers bine, de ce n-am trăi și noi tot așa? Cine mă slujește trebuie să predea în școală ce poruncesc eu. Cel care nu poate sau nu vrea, sau îmi vine cu idei noi, acela să plece, sau eu îl voi îndepărta”. Sigur, dacă astăzi, un politician guvernamental ar cere românilor așa ceva, fie i s-ar cere imediat demisia, fie ar provoca un răs cu ecouri până dincolo de Feleac.

Alt exemplu la care apelează moralistul este cel legat de numele ducelui de Saxa-Weimar (din veacul al XVIII-lea). Acesta îi amenința pe supușii săi cu o jumătate de an de temniță dacă „discutau” prea mult. După revoluție, românii pierd foarte mult timp discutând despre politică și politicieni, încât numeroși concetățeni ar trebui să stea la Gherla o bună parte din timpul lor, dacă s-ar aplica opinia ducelui amintit. Însă s-ar încălca regulile toleranței, ceea ce este atât de drag europenilor apuseni!

Cu privire la toleranța propriu-zisă, în sensul de îngăduință, indulgență, P.Z. are o concepție aparte, dar nu departe de adevăr. Pentru el, „invocarea toleranței în domeniul politic și social este adesea o cochetație de esență ori naivă, ori destul de ipocrită”. De asemenea, toleranța este prima condiție pentru ca libertatea să devină reală și simțită. Însă, recunoaște moralistul, câtă vreme există o continuă luptă de interese, între clase și indivizi, toleranța va întâmpina în practică „ofense ironice sau brutale”. Această ipoteză este susținută de ideea moralistului, conform căreia „orice putere constituită exclude într-un grad oarecare toleranța, adică împăcarea oamenilor prin înțelegere și inteligență”. Concluzia interbelicului este, în bună parte, inatacabilă: toleranța este o idee „regulativă”, cu ajutorul căreia sunt criticate formele istorice ale puterii, și nu un motiv care să condamne puterea, socotind-o „de prisos”.

diagnoze

Studiile americane la Cluj-Napoca

Andrei Marga

Studiile americane nu sunt de dată recentă la Cluj. Cel puțin prin cele două volume ale lui Virgil I. Bărbat, *Imperialismul american. Doctrina Monroe* (1920) și *Dinamism cultural* (1926), s-a atins un nivel al acestor studii competitiv cu ceea ce se scria pe atunci în Europa. Se poate spune că, în prima jumătate din secolul al XX-lea, în cultura română s-au desfășurat reflecții sistematice asupra Americii, unele devenind chiar cărți. Nicolae Petrescu, cu *Fenomenele sociale în Statele Unite* (București, 1921), Petru Comarnescu, cu *Homo-americanus* (București, 1933), la București, iar la Cluj, Nicolae Mărgineanu, cu *Psihologia persoanei* (Cluj, 1944), rămân reprezentativi. De aceea, imediat după ce am lansat programul de licențiere în „studii americane” la Universitatea clujeană, am pus în mișcare publicarea unei antologii de scrieri din americanistica românească (vezi Alina Branda, ed. *Studii americane. Antologie*, EFES, 2002).

După aceste începuturi, însă, a urmat o pauză în România. La Cluj-Napoca s-au tradus scrieri din literatura americană, cu câteva monografieri corespunzătoare, aici Virgil Stanciu evidențiindu-se, în anii optzeci. Ștefan Olteanu avea să devină cel mai bun specialist din țară în semiotica și logica pragmatică. Achim Mișu a făcut foarte mult pentru apropierea noilor generații de științele sociale americane, mai ales cu volumele *Sociologia americană a grupurilor mici* (1970) și *Wright Mills și marxismul* (1976). Între timp, la București se lucra pe aceleași direcții, iar un rezultat major a fost publicarea *Antologiei pedagogiei americane contemporane* (1972), a lui Nicolae Secaliș, Viorel Nicolescu și Ion Gh. Stanciu.

Dar dacă prin studii americane se înțelege abordarea cuprinzătoare (economică, juridică, sociologică, politologică și filosofică) a societății americane, atunci pauza a fost lungă, prea lungă. Nu mai insist asupra împrejurării că și la Cluj, ca și în alte orașe universitare din Europa Centrală, chiar filosofi influenți, precum Lucian Blaga și D.D. Roșca, priveau cu rezerve impactul cultural american în Europa, aici doar Eugeniu Speranția făcând o fericită excepție (vezi capitolul „Receptarea pragmatismului în cultura română”, în volumul Andrei Marga, *Reconstrucția pragmatică a filosofiei*, Polirom, Iași, 1998, pp. 64-80). Oricum, se poate spune că s-a „americanizat” deceniile la rând, pe fragmente (unii, cum se poate vedea în publicații, au preluat antropologia culturală, alții psihologia valorilor, alții psihologia cognitivă, alții istoria intelectuală americană, adesea însă fără reflexivitatea necesară, și le-au aplicat). Dar studii cuprinzătoare asupra Americii, de amplitudinea celor ale lui Virgil I. Bărbat, nu au mai apărut la Cluj multă vreme.

Lucrarea care, cel puțin pentru generația mea, a adus în discuție America în ipostaza de civilizație democratică a fost volumul lui Camil Mureșan și Alexandru Vianu, *Președinte la Casa Albă* (1974) SUA, publicat în contextul vizitei președintelui american la București. L-am citit, alături de câteva scrieri franceze și germane, cu nesăț. Eram în 1974, în preajma plecării în SUA, într-un grup de șaptezeci și cinci de asistenți și tineri intelectuali români, la invitația președintelui Gerald Ford,

pentru a cunoaște viața din familiile americane. Se înțelege că vizita în America a fost ocazie de revelații. Destul să spun că am locuit la șomeri, la dascăli și la foști ofițeri în Germania, dar și la Cassius Clay sau la un coproprietar al lui McDonald's sau la un consilier al Casei Albe, iar în final am putut zăbovi în Biroul Oval de la Casa Albă, alături de președintele SUA.

Cunoașterea Americii nu s-a oprit pentru mine aici. În cursul pregătirii doctoratului în Germania federală, în școala lui Habermas, mi-am dat seama, la rândul meu, de un fapt de importanță fundamentală: nu mai este filosofie viabilă atunci când se ignoră experiența americană. Altfel spus, filosofia demnă de nume a timpului nostru are două picioare, unul pe solul de dincoace și altul pus pe solul de dincolo de Atlantic. Străvechea disciplină inventată de greci, alături de cealaltă creație a acestora, știința, nu mai pot trăi doar din resursele europene. Nici chiar disciplina majoră, teologia, creată de evrei, nu mai poate face abstracție de adâncile reflecții americane, dacă vrea să fie relevantă.

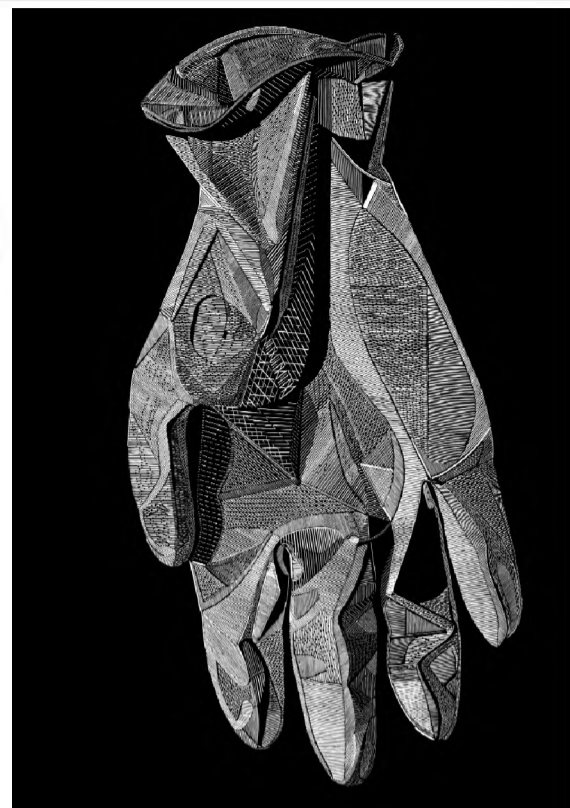
La sugestia unor colegi din America, care au sesizat orientarea mea, am concurat la unul dintre cele 38 de locuri de cercetare la Woodrow Wilson Center (Washington DC) și, pentru anul 1992, am câștigat într-o competiție cu peste șapte sute de

Evan Summer (SUA) Casă de vis (2011), acvaforte, ac rece, 60 x 45 cm

concuranți, angajând tema „Impactul pragmatismului american în Europa Centrală și Răsăriteană”. M-am bucurat cum nu se poate spune de mult și am lucrat intens. Rezultatul a fost volumul *Reconstrucția pragmatică a filosofiei* (1998), partea a doua fiind încă nepublicată.

Pe acest fundal, în contact cu numeroși specialiști în domeniu, mi-am dat seama că Virgil I. Bărbat a avut o intuiție profundă privind ponderea culturii americane, chiar dacă nu se mai puteau împărtăși toate evaluările sale, unele fiind foarte legate de un context anume. Revenit la Cluj după acel stagiul de cercetare, am inaugurat cursul

Ian Cross (SUA) Mănușă (2003), linogravură

„Pragmatismul american” la specializarea „Filosofie”, primul de acest gen în țară, care a creat repede prozeleți printre studenți și pe care l-am multiplicat imediat. Ulterior, cu un nou stagiul de cercetare (1996), de această dată la National Endowment for Democracy (Washington DC), un alt centru de cercetare prestigios din capitala federală americană, am elaborat volumul *Relativismul și consecințele sale* (1998), tocmai în țara în care s-a desfășurat, alături de Germania și, mai târziu, de Vatican, cea mai temeinică dezbateră asupra relativismului.

După preluarea Rectoratului, în martie 1993, se punea problema practică a unui contact mult mai amplu cu cultura aflată pe cale de universalizare în lume – cea americană. Am inițiat, ca decan al Facultății de Istorie și Filosofie, un mic Institut de Cercetare a Modernității (al cărui program se află în Andrei Marga, *Explorări în actualitate*, Apostrof, Cluj, 1994, pp. 138-149), care a fost, de asemenea, un succes, tema modernizării dovedindu-se nu numai oportună, ci și atrăgătoare. Modernizarea nu mai era posibilă fără cunoașterea experienței americane, încât, în cercetările mele și ale celor pe care i-am îndrumat, am făcut joncțiunea studiului modernizării, a cercetării europenizării și a învățării din experiența Americii.

Problema practică cerea, însă, soluții instituționale. Acestea au fost adoptate printr-o conlucrare cu Ambasada SUA și cu instituții universitare americane. În 1994, s-a inaugurat la UBB Centrul de Studii Americane „John F. Kennedy” (vezi comunicatul nr. 269/1994), iar în anul următor, Rectoratul a decis (vezi hotărârea nr. 4225/1995) organizarea „studiilor americane” ca program de învățământ și de cercetare științifică, iar mai târziu s-a putut organiza (vezi hotărârea nr. 25272/2003) Catedra de Studii Americane. Între timp, am încheiat, ca rector, acorduri de cooperare prin care am creat rezidența universității Georgia la universitate (vezi documentul 19/1997) și am lansat cooperările cu diferite universități americane (DePaul, Michigan-East Leansing, Arizona, Reno-Nevada, Plymouth-New Hampshire, Houston-Texas, Bloomington-Indiana, Columbia-New York, Bard College și altele. Printr-o altă hotărâre (vezi documentul nr. 20048/2002) s-a creat Oficiul Burselor Americane.

România avea deja, la data adoptării inițiativelor

menționate mai sus, anumite programe de studii americane, la Filologiile din București, Iași și Cluj-Napoca. Aceste programe se refereau la viața literară din SUA. La Cluj, rectorul Ștefan Pascu sprijinise, în anii șaptezeci, o dezvoltare a relațiilor româno-americane, iar politica oficială a acelor ani era ameliorarea cunoașterii Americii de către români. Problema practică, la nivelul anilor nouăzeci, era însă alta, anume, aceea de a realiza „studii americane” într-un nou format, ce nu se reduce la studiile literare sau la studii de istorie. Grație fundației Fullbright, Clujul avea deja filologi care luaseră contact cu viața literară a SUA și istorici care se implicaseră în relațiile diplomatice. Dar filologii s-au interesat mai puțin de trecerea de la literatură la o privire cuprinzătoare asupra societății și culturii americane (discuții despre literatură, jazz sau film nu o puteau suplini!), iar istoricii au integrat rareori valorificarea de documente, desigur noi, într-o astfel de privire. Alături de cei menționați, la care aș adăuga antologia de *Poetică americană* (1981), publicată, în colaborare, de Mircea Borcilă, nu au apărut scrieri semnificative. De aceea, cunoașterea Americii a și rămas, cum se poate observa examinând publicațiile vremii, mai mult literară sau istorică, dar prea puțin conceptualizată și cuprinzătoare.

În orice caz, efortul de construcție a „studiilor americane” în înțelesul matur, de astăzi, al acestor studii (după ce, pe scena internațională au dat veritabile opere de americanistică specialiști ca Max Lerner, Harold J. Lasky, Ralph Dahrendorf, Charles M. Wiltze, Sydney E. Ahlstrom, Ralph H. Gabriel, Ralph B. Perry, Louis D. Brandeis, Max H. Fisch, Bruce Kucklik, Henry S. Commager, Morton White și alții), a trebuit să fie reluat. Tocmai pentru a încuraja specialiști autohtoni să se angajeze în teritoriul fascinant al studiilor americane am inițiat specializarea „Studii americane”, ca program de licență, master și doctorat, în speranța, între altele, și a unor investiții mai ample ale SUA în România.

„Studiile americane”, în înțelesul de cercetări cuprinzătoare ale societății și culturii americane, au funcționat la UBB până în 2013, când admiterea de studenți a început să se stingă. Desigur că nu se putea crea din aceste studii o profesie concentrându-le, cum s-a întâmplat, mai ales asupra literaturii, muzicii și filmului. Nicăieri în lume nu se cultivă o specializare doar pe bază de articole de revistă. Sunt indispensabile, cum se știe prea bine, solide cunoștințe de economie, drept, sociologie, filosofie, care nu au mai putut fi asigurate la nivel corespunzător. Pe scurt, declinul recent al „studiilor americane” la Cluj-Napoca a fost consecința unei conjuncturi, în mod exact, a nepriceperii în materie a celor responsabili de program și a înclinației de a desființa o inițiativă, când nu există capacitatea de a o dezvolta la un nou nivel, cu idei noi.

Din ceea ce s-a realizat după 1994, rămân durabile, însă, câteva doctorate, ce mai au nevoie de finisare, în vederea publicării, rămâne antologia de *Filosofie americană* (din care a fost publicat până acum volumul I, Editura All, București, 2000, volumul II fiind sub tipar la această oră, iar volumul III aflându-se în curs de pregătire pentru tipar) și rămân, desigur, repercusiuni în formarea unor noi generații. Cu o nouă fundamentare, care va trebui să fie de acum inclusiv geopolitică și culturală (cum am căutat să arăt în Andrei Marga, *Schimbarea lumii. Globalizare, cultură, geopolitică*, Editura Academiei Române, București, 2012), „studiile americane” vor trebui să fie reluate, cu actori noi, desigur, având în vedere importanța experienței americane și ponderea SUA în civilizația și cultura lumii. Cu cât mai devreme, cu atât mai profitabil pentru cei ce trăiesc pe aceste meleaguri.

(Din volumul Andrei Marga, *Anii inovării*, în curs de publicare)

aritmii

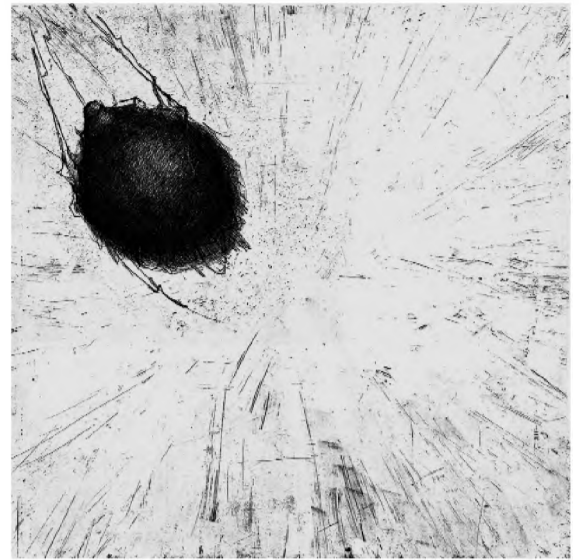
Zâmbetul seducător al lui Borgman

Dorina Lazăr

Regizorul olandez Alex Van Warmerdam a realizat, înainte de *Boigman*, alte șapte filme, dar doar prin cel mai recent a reușit să se impună la nivel internațional. Și nu oricum, deoarece *Boigman* are toate șansele să devină ceea ce se numește un film-cult. Încă de la prima secvență, este evident că regizorul mizează pe atmosferă pentru a crea tensiunea. După ce se termină slujba, un preot și câțiva enoriași vânează un tip misterios, care se ascunde sub pământ. Ar putea fi un răzvrătit, sfântul sau străinul neînțeles de comunitate, iar această interpretare este susținută de toposul subteranei. Ura preotului rămâne de neînțeles, iar misterul personajului, jucat impecabil de Jan Bijvoet, se acumulează întotdeauna la limita dintre real și supranatural. Reușește să scape, îi trezește și pe alți fugari din subterană, iar următorul cadru ni-l prezintă pe Borgman sunând la ușa unei familii înstărite, a cărei viață liniștită pare un model de reușită, departe de orice criză: un soț responsabil, o soție și mamă perfectă, copii cuminiți și blonzi, o bonă daneză, nu poloneză sau româncă. Sfârșitul lumii nu are cum să-i atingă, Antichristul se va naște și va lovi departe de confortul lumii lor. Seducția răului se răspândește însă treptat, bântuie vise și apare pe neașteptate. În prima victimă a lui Borgman este chiar mama devotată, mila ei, sentiment creștin la urma urmei, dublată de frustrări pe care până atunci le ascunseseră cu grijă, lăsând-o fără apărare în fața cerșetorului carismatic.

Așadar familia este singura responsabilă de tot ceea ce se întâmplă apoi, palatul modern în care trăiesc nu îi poate apăra de Borgman. S-ar putea face o paralelă cu *Teorema* lui Pasolini datorită temei seducției, numai că regizorul olandez refuză poeticitatea în favoarea unei cinematografii mult mai crude. *Boigman* se înscrie în linia unei tradiții recente, aceea a alegoriilor horror europene, reprezentată de filme precum *Dogtooth*, capodopera greacă, sau belgianul *Calvaire*. De asemenea, se pot face conexiuni cu Ingmar Bergman și filmele în care acesta studiază trecerea de la normalitate la nebunie, precum *Through a Glass Darkly*.

Personajul a cărui cădere în patologic este urmărită de-a lungul filmului, Marina, observă prima

Gianna Bentivenga (Italia) *Teriomorfism - 1* (2013) acvaforte, 49,5 X 49 cm

schimbarea după ce Borgman devine oaspetele permanent, dar nu mai poate face nimic. Drumul spre nebunie, o dată început, este fără întoarcere. Borgman se insinuează în visele ei, iar impulsul de a distruge familia și viața confortabilă devine foarte puternic. Marina este de partea răului crezând că face bine, că ajută un marginalizat. Senzațională bonă daneză o urmează, opoziția tatălui este din ce în ce mai fragilă, iar copiii sunt cei mai vulnerabili, căci nimic nu poate întrece în cruzime inocența unei fetițe blonde care ucide.

Una peste alta, *Boigman* nu are subtilitatea metafizică a filmelor lui Haneke, mă gândesc aici la *Funny Games*, și nici intensitatea sentimentelor personajelor din filmele bergmaniene. Are însă umor, unul subtil, iar zâmbetul lui Borgman se subînțelege în aproape fiecare scenă. Merită văzut!

Boigman (Olanda, 2013)

Regia și scenariul: Alex van Warmerdam

Cu: Jan Bijvoet, Hadewych Minis, Jeroen Perceval, Sara Hjort Ditlevsen, Eva van de Wijdeven, Annet Malherbe, Tom Dewispelaere, Alex van Warmerdam, Elve Lijbaart, Dirkje van der Pijl, Pieter-Bas de Waard, Gene Bervoets, Mike Weerts, Ariane Schluter

Rikhardur Valtingoer (Islanda)

Zgomot 1 (2010), litografie, 38,5 X 53 cm

efectul de seară

Santorcaz. Vila (1)

Robert Diclescu

Acum la treabă, căci trebuia să facă treabă odată cu ei la vila aflată la patruzeci de kilometri de Madrid, în Santorcaz, o comună situată în Comunidad de Madrid.

Va împărtași câteva luni din transpirația și ritmul lor de mari constructori, mărețe calfe și zidari emigrați și gata preparați, va fi cot la cot cu ei de la ora opt la șase, vor avea o țintă până se vor transforma și ei în una. Vor face parte din țintele la grămadă, fără număr, fără față, ținte anonime ușor de doborât din mers.

Va respira răcoarea de pueblo aerisit, va reînvața cum se urcă scările sociale alunecoase de la bază, apoi va afla plinul și golul bazei. Mai mult golul deocamdată. La finalul "stagiului" va primi în dar meseria lor, o brățară de aur, turnată cu atenție direct în sufletul și corpul lui.

Ei sunt pregătiți de pauze cu conserve desfăcute dintr-o singură mișcare de cuțit, plus roșii, jamon, măsline, brânză și supliment nutritiv cerveza. Cerveza nu are cum să lipsească, iar azi a fost din nou rândul lui să o cumpere din singurul supermercadou din centrul comunei.

Mâncarea este întinsă pe rasigioanele roșii suprapuse unele peste altele sub formă de scaune pentru a avea stabilitate cel puțin o oră.

- Este ora sfântă a trabahadorului în țara noastră, nimeni nu o poate interzice ori să o scurteze cu o singură secundă, niciun minutito nu cedăm din drepturile noastre. Nici măcar puterea șefului empresei nu are cum să scurteze nuestra aorita, desfătarea oscioarelor și digerarea pe îndelete a hranei, îi spune Paco-loco.

Peste rasigioane de fiecare dată sunt întinse mai multe pagini din El Pais sau El Mundo, căci fără stânga și dreapta nu ai mai găsi niciodată centrul. Iar după ce îl găsești pe al lor, cel predicat zilnic în paginile ziarelor cu indicative clare, îți dai seama că nu are nicio legătură cu al tău. Ce mai contează? Centrul tău este și al meu, al tău niciodată doar al tău, îl împarți și îl oferi generos, funcționezi și așa, oricum vei da randament, dă-i înainte fără centru, împrumută unul și mergi mai departe!

Ziarele se mănșesc de fiecare dată cu uleiul calamariilor și atunilor din adâncurile oceanelor.

Atâția pești, caracatițe și scoici en propria salsa înoată între vorbele lor nemulțumite și râgăiturile lui Paco-loco.

- Todo se pierde, șefu ia mult din dinero, mi dinero, prea mult din munca noastră, otra cervezza hombre, por favor, otro vino blanco, doar câteva picături de rom pentru încălzirea esofagului la final să nu sară în aer caroseria.

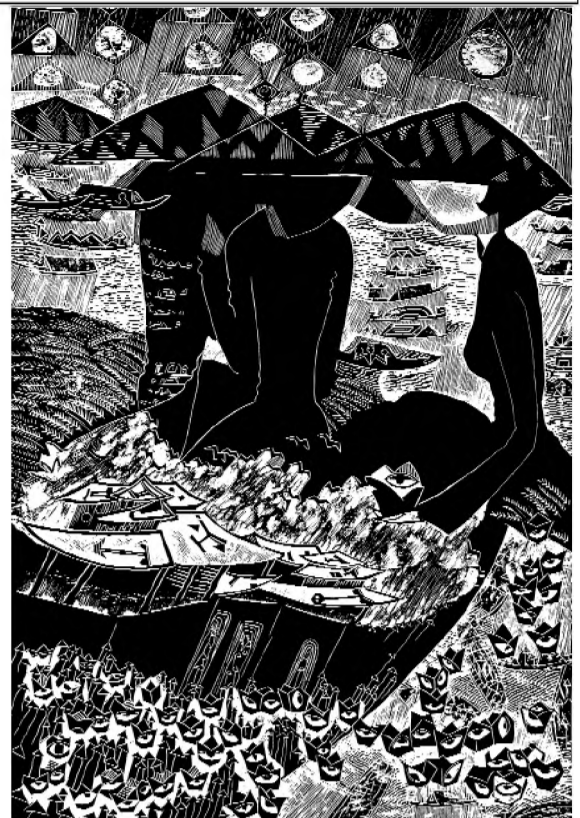
Nu vrei să pleci la muncă până nu auzi povestea lui Adi despre tăierea ierbii de pe gazonul central de la Ploiești, odiseea fugii din țară, aventura, chiar ea, aventura răzbnării, reprodusă milimetric în zeci de alte cazuri ale emigranților.

- Băi, le-am tăiat toată iarba de la rădăcină, apoi le-am făcut găuri cu o lopățică din cinci în cinci metri, artă bă nu jucărie, făcusem planul amănunțit într-o săptămână de zile, am gândit fiecare pas și am ales ziua când nu mă putea prinde nimeni din conducere. Creație și artă! O zi mi-a luat trebușoara asta, dar m-am răzbnat pe cretinii de la stadion, nu mă plățiseră de câteva luni, apoi cu bani împrumutați am fugit încoace. Mi-a luat un an de muncă ca să dau banii înapoi și cu dobândă, plus chirie lunar, plus și plus. Greu. Și toate le-am făcut cu mâinile astea două, dibacele de ele!

După pauza un pic lungită își face de lucru, are de cărat saci și săculeți, zeci, sute de saci de plastic cu nisip, rasigioane care atacă pielea după multe bucăți cărâte de afară înăuntrul vilei, carton și multă sârmă. Urmează apoi găleți, sute de găleți, găleți pline și goale, răsturnate, îmbinate, așa se leagă și înaintea construcția din demisol până la cel de-al doilea etaj al casei.

Are pastă de făcut, pasta de ciment pentru răsturnări succesive în camerele de la parter, pasta dinero pentru lucruri urgente, apoi datoriile de plătit, mereu datoriile de plătit cu pasta euro, apoi de urcat și coborât sculele, lopoți, cazmale, mașinile de găurit, cablurile pentru curent, betoniera vehicul fără motor de împins cu opintiri ale picioarelor, tremurare a mușchilor și dans modern plătit, o să te miști bine, o să zbori în curând!

De aia ești plătit, de aia stai aici și nu în altă parte. Partea aceasta nu-ți place cu totul și nu o să-ți placă niciodată. Nu este nimic de plăcut, ci de tras de mușchi și de luat ce este de luat la fiecare sfârșit

Hoa Nguyen Thi (Vietnam) *Frumusețe liniștită* (2006), xilogravură, 109 X 75,5 cm

de săptămână.

Învață să uite când nici cealaltă parte nu-i mai place, iar când nu-i mai place nici una, nici cealaltă din țări, cea din care a plecat și cea în care se află rămâne suspendat, înfipt în suspendare și cumva retezat, un fel de mecanism care devine bruscat forțat mulțumit.

De aici indeciziile, nehotărârile pe care le simte, dar nu le nu mai ascultă, trebuie omorate de mai multe ori și nu vor să moară definitiv niciodată. Dă-le la cap nemulțumirilor, pune-le în sac, arde-le repede, aruncă cenușa în centrul madrilean, Gran Via te vrea, te așteaptă în marele bordel tranchilizant al tuturor rătăciților orașului la fiecare final de săptămână!

Scapă din greșeală, o fandare nenorocită și alunecarea tălpii pe o porțiune de ciment proaspăt întins pe jos. Scapă sacul la intrarea în salon, norocul lui că nu se rupe sacul în două. Dacă văd șefii materiale risipite nu mai pupi tu muncă aici! A uitat din nou să echilibreze greutatea prafului de ciment și sacul era să se rupă în două. Poco a poco, cum îi repetă Adi, și nimic nu se prinde de el, aproape nimic.

Când iese afară observă un gândac prins sub piciorul betonierei, are picioare lungi și culoarea maro. Se uită cu milă la el cum vrea să iasă de sub porțiunea de ciment care i-a prins corpul fragil ca într-o menghină prevestitoare a sfârșitului. Privește și la prepararea înceată în cuva rotitoare a pastei de ciment, care se tot învârte, se învârte, până îi obosesc ochii de atâta privit înăuntru și nu trebuie să uite că trebuie să apese pe butonul de oprire cel albastru, nu cel roșu, pentru că îi este atât de ușor să uite butoanele. Poate să vină cu mersul poticnit Paco-loco să urle la el, este modul lui de alint, să vină și să pronunțe cuvintele acelea nesuferite: Malo! Muy malo! Tioooo! Nu vrea să-i proptească lopata unde nu se poate apăra.

Să nu mai vină nimeni, să nu-i mai spună nimic, niciun reproș, nicio grimasă de atotcunoscători, cât timp pasta de ciment se prepară cum au comandat, apoi mai repede, apoi gata să fie răsturnată în roabă, dusă în pas alergător în vila de pe deal și turnată pe rând în camere.

Sebastiao de Paula (Brazilia)

'Bumba-Meu-Boi' Folclor brazilian (2014), xilogravură, acuarelă, 70 x 100 cm

A cincea ediție Tribuna Graphic 2014

(Urmare din pagina 36)

“centrul” receptivității publicului, înțeles, el însuși, ca un medium simulator al experiențelor artistice, ca părtaș - nu prin divertisment participativ facil ci prin dinamica receptării - la amplificarea și direcționarea mesajelor artei i se părea singura soluție consacrabilă pentru mediul artistic local.

După câteva ediții, formula “bienalei” - expresia cea mai liberală a selecției lipsite de orice constrângere tematică - concepută ca un fel de secțiune și oglindă a unui moment temporal, sociologic vorbind, anticipat de curator, a îmbrățișat ideea impunerii unei grile valorice, devenită, prin alegere-selecție, formula exegetică ambițioasă prin care acesta prezintă o “lectură” calitativă a întregului domeniu înțeles altădată doar ca arhitectură ascunsă a unei creații finale.

Etapele, în timp, ale acestei “reconfigurări” operaționale au mers “mână în mână” cu câteva schimbări majore care au afectat structural domeniul creației grafice în ultimii 30 de ani. Pe de o parte, uzurparea mijloacelor tradiționale de comunicare ale conținutului estetic prin prestața precipitată a tehnologiile “noi”, de împrumut, care au afectat domeniul imaginii. Apoi, prin dispariția suportului material al operei și miraculoasa, astăzi, aproape exclusivă, comunicare digitală. Acest “determinism” tehnologic a operat o serie de schimbări “de nuanță” dar și alte opțiuni fundamentale pentru calitatea domeniului. Printre ele, condamnabila “fugă” de tehnicile tradiționale de reproducere multiplicată ale imaginii, tehnicile de gravură în metal, lemn, linoleum, fotografie, serigrafie, etc. care și-au declinat competența în concurența cu mediile digitale mult mai performante sub raportul reproducerii și multiplicării dar care uzează de preluarea unei imagerii tradiționale, preexistente ca “produs” al altor epoci.

Asistăm, cel mai adesea, la o anume “purificare” a mijloacelor prin eliminarea excesului de “tehnic mixte” - preferate altădată pentru îmbogățirea expresiei plastice prin cercetări, alăturări de tehnici experimentale, care vizează o lărgire a contextului tehnologic intrinsec. Revenirea la opere de tip “plakat” care vizează o nouă relație comunicatională cu privitorul, subliniind din nou un impuls pentru o tipologie de comunicare publicitară, evadând de sub tirania produsului electronic (film, televiziune, etc.) Ele marchează oarecum sfârșitul “erei” imprimării tradiționale, ca produse secundare ale “epocii cărții” și intrarea în regnul domniei absolute a digitalului și intermediilor prolix pe care o presupune comunicarea individuală prin “tabletă” - “gadgetul nemuritor” al cărui prestața “experimentală” tocmai se făurește acum sub ochii noștri.

Sub aceste auspicii pare că stă alegerea curatorului - o reglementare în termeni generali a unui domeniu al artei care s-a născut în urmă cu secole ca un instrument ajutător al artistului, adeseori incoerent și inoperant pentru practicantul artei producătoare de “capodopere”. Aceasta și explică parțial “alegerile” sale: preferința sa pentru artistul consacrat profesional, ales din mediul academic, mai ales, dar suficient de “afirmat” profesional, având o carte de vizită de impresionantă vizibilitate și uzând de rezolvări artistice care dezvoltă o problematică explicită și suficientă pentru ca

demonstrația sa să servească atât publicului cât și confrăților.

Astfel, atuurile acestei expoziții sunt excelent susținute de profesorul Oleg Yakhnin (n. 1945), șeful Departamentului de Grafică de la Institutul de Arte Decorative și Aplicate și Membru în Bordul de conducere al Uniunii Artiștilor din Russia (secțiunea Petersburg)

Arta lui Yakhnin este eclatantă și seducătoare prin capacitate proiectiv-discursivă a autorului erudit, acesta alegând frazări plastice care vin din vocație contemplativă a “produsului” grafic cu inflexiuni “literare” din sfera expresionismului german, cu subtile racorduri la arta realismului magic, pline de farmec contextual prin care explorarea “câmpurilor” vechilor estetici aduce o demonstrație elaborată, savuroasă ca pedagogie a artei, păstrând inefabilul unei gândiri plastice întemeiate pe forța imaginativă dar, mai ales, pe subtila practică rezumativă a mijloacelor.

Yoshikatsu Tamerkan (n. 1959, Hyogo, Japonia) absolvent al Academiei Sokei de Arte Frumoase din Tokyo, cu studii și în Franța (1991-1994) este un alt exemplu care ajunge la o soluție de rafinament estetic prin sinteza uluitoare a artei

István Vákár, Ovidiu Petca, Pavel Pușcaș, Mircea Arman și Dan Breaz la deschiderea expoziției Tribuna Graphic 2014

sale care rezuma și experiența sa europeană dar, mai ales, retrasează coordonate expresive noi, pornind de la vechea xilogravură japoneză care este doar canavaua pe care se suprapune bogata sa experiență în domeniul cologravurii cu care “construiește” relieful “amprentelor” sale folosindu-se de hârtie, suport și adezivi specifici, provocând fascinația contemplatorie a detaliilor naturalui. Noblețea materialelor folosite, aur sau argint coloidal, dau o solemnitate și un monumentalism extatic unei opere viguros emblematică.

Marc Pessin (n. 1933, la Paris, rezident la Saint Laurent du Pont, Chartreuse) pictor, gravor și editor de prestigiu, prin editura sa «Căvăntul și Amprenta» a publicat lucrările la peste 150 de scriitori și poeți printre care Leopold Sedar-Senghor, Louis Aragon sau Michel Butor. Gândirea sa luxuriantă despre arta cărții l-au impus ca unul dintre laureații de serviciu pentru lumea criticilor dar și a artiștilor plastici care au reținut căutările sale în domeniul expresivității materialelor, grafica de carte ca obiect de extaz grafic, simplificând intervențiile specifice ale gravorului, abundența scrisă a tehnicii prin soluții «seci», lipsite de culoare, reliefuri preponderent formale și amprente în genul din care s-a inspirat și artistul francez de origine română Etienne Hajdu.

Mirela Anura (n.1957, Alba Iulia, rezidentă în Germania (Düsseldorf)) combină cu subtilă parcimonie soluții plastice acromatice de genul «luminospațio-dinamism» cu tehnice care o apropie de o anume tradiție japoneză. Efectul obținut prin claritatea construcției și inventivitatea formelor aduce originalitatea scontată prin care suportul însuși al lucrării devine parte expresivă ei.

Noile «continente» artistice sunt reprezentate de gravori precum Abelardo Brandao (Brazilia)

practicînd într-o notă fermecătoare «tăietura directă» reinventând imaginea desăvârșită a «mielului mistic» tehnici vechi, încărcate de o expresivitate nouă care denotă aderența lumilor artistice noi la vechile motive tradiționale ale gravurii, sau Hoa Nguyen Thi (Vietnam) unde amplitudinea decorativă a peisajelor amintește respirația largă, celestă a picturii chineze tradiționale atât de încărcată de sentimentul religiozității budiste. Apropiat de tehnicile vechilor muraliști mexicani, Alan Altamirano (Mk Kabrito) care evoluează pe suprafețe elansate de mari dimensiuni, ele însele un exercițiu al performanței dimensionale care concurează muralitatea.

Masakaru Seki (născut la Tokyo, 1957, absolvent al Universității Tama Art University, membru al Asociației Japoneze de Gravură) optând prin soluții originile pentru combinarea unor tehnici tradiționale (xilogravură și litografie) pentru a obține suprafețe laviate, și transparente cromatic demne de vulnerabilele efecte și tonuri ale acuarelei.

Milka Vujovic (născută pe 24 octombrie 1965 la Podgorica) absolventa al Universității de Arte din Belgrad și membru al Asociației Artiștilor din

Muntenegro) pictorița dar și excelent gravor, folosind litografia color și serigrafia în lucrări cu subiect uman, cu o pronunțată preferință pentru desenul decorativ tipic al stampelor japoneze.

Herman Noordermeer (1946, Emerlord, Olanda, studii la ABK Vredeman de Vries Leeuwarden) după cum el însuși recunoaște este interesat de atât de materiale și modalitățile tehnice de operare cu acestea cât, mai ales, de relațiile simbolice care grupează personajele sale într-un flux de desene și note care se dezvoltă lent în imagini avînd ca subiect consacrația treptată a morții prin expresivitatea artei care le face nemuritoare.

Suita cestei enumerări poate continua cu Peter Allik (Estonia) Sándor Bătai (Ungaria), Gianna Bentivenga (Italia), Antonio Canau (Portugalia), Deborah Capmann (Canada), Ian Cross (SUA), Sebastiano de Paula (Brazilia), Veselin Damyanov-Ves (Bulgaria), Vlado Goreski (Macedonia), Jakub Jaszewski (Polonia), Pongsiri Kiddee (Thailanda), Travis Lawrence (SUA), Hoa Nguyen Thi (Vietnam), Anna Sadowska (Polonia), Guntars Sietins (Letonia), Atena-Elena Simionescu (România), Tatsiana Siplevich (Belarus), Evan Summer (SUA), Rikhardur Valtingoer (Islanda). Toate aceste nume sunt repere care exprimă coerent gama largă de preocupări și afirmarea unui context internațional prin care arta graficii fără să renunțe la imageria tradițională aduce în prima linie noutățile unor originalități și poziții frapante pentru care re-definesc astăzi limbajul graficii. Noul sistem comunicational care a erupt favorizat de noile medii internaționale, opozabile în primul rând închistării și lipsei de comunicare proprii altor epoci.

In memoriam I. Maxim Danciu

Ioan-Pavel Azap
I. Maxim Danciu sau „maieutica aplicată”

Pe I. Maxim Danciu l-am cunoscut în 1993, când mi-a apărut prima carte, o plachetă (acum pot să o spun cu toată încrederea: modestă) de versuri (în incredibilul, azi, tiraj de 1.000 de exemplare!) pe care o dăruiam cu o frenezie demnă de cauze mai nobile. Așa am ajuns și în redacția *Tribunei*, lăsând câte un exemplar tuturor redactorilor. I. Maxim Danciu împărțea un birou cu delicatul Negoită Irimie și nu au scăpat nici ei de „generozitatea” mea. Au urmat, ani la rând, alte întâlniri, dar l-am cunoscut cu adevărat pe I. Maxim Danciu odată cu venirea în redacția *Tribunei*, în 2003. În peste zece ani ne-am întâlnit – eu și colegii de redacție – de sute de ori, fie în cadrul formal al redacției, fie înafara ei, în spațiul boemo-cultural al cafenelei „Arizona”, ori al restaurantului „Pescarul” (amândouă localurile azi dispărute). Ceea ce te frapa dintru început la I. Maxim Danciu era spiritul său nu neapărat polemic, ci de contradicție. Orice ar fi spus interlocutorul, prima replică-întrebare a domniei sale suna, morometian: Ești sigur? De unde știi? Pe ce te bazezi?... „Dialogul” putea continua astfel minute sau ore, dar finalul era întotdeauna același: I. Maxim Danciu recunoștea dreptatea celuilalt, dacă acesta avea cu adevărat dreptate. Mi-a trebuit ceva vreme să înțeleg că, de fapt, era vorba despre un soi de „maieutică aplicată”, într-o discuție cu I. Maxim Danciu erai obligat, vrând nevrând, să-ți argumentezi spusele, uneori chiar să-ți limpezești ideile. Cred că acest spirit de contradicție l-a determinat, atunci când nimeni nu mai credea că *Tribuna* nu va dispărea, să nu abandoneze și să-și asume funcții administrative și de conducere pe care, de fapt, nu le râvnea. Pentru că, trebuie să o spunem: demersurile lui I. Maxim Danciu au salvat, acum mai bine de un deceniu, revista *Tribuna* de la dispariție, prin mutarea acesteia din „patrimoniul” Ministerului Culturii în „ograda” Consiliului Județean Cluj. Este un fapt, nu un fals omagiu postum. Nu cred că, acolo unde este, I. Maxim Danciu și-a pierdut verva sau se plictisește, atâta vreme cât l-a întâmpinat o redacție formată din foști colegi tribuniști: Negoită Irimie, Tudor Dumitru Savu, Vasile Grunea, Vasile Sav, Ion Arcaș...

Claudiu Groza
Creiere, nu cururi!

Poate sună dur titlul acestui text, dar vă asigur că sensul său se va lămurii pentru cititorul empatic.

Am început să citesc *Tribuna* pe la 14-15 ani, prin 1986-87, sub influența unui remarcabil prieten al meu, ceva mai vârstnic, Adrian Moldovan, cunoscut - acum - (și fin) colecționar de artă, care urmărea în revistă diapazonul expozițiilor girate de Negoită Irimie în „galeriile *Tribuna*”. Adămi împrumuta revista pe care o citeam pe nerăsuflăte, în ciuda timpului său alert, săptămânal, de apariție.

Când am devenit licean, lectura acestor reviste culturale, *Tribuna*, *Steaua*, *România literară*, *Echinoc* îmi era deja o cutumă, mai ales că erau toate așezate pe un stand de nouăți la biblioteca Liceului „Ady-Șincai”.

M-am obișnuit cu *Tribuna*, am citit-o și după 1990, niciodată imaginându-mi că voi ajunge redactor aici. Am ajuns în 1996 redactor la *Apostrof*, și asta mi se părea un apogeu al carierei.

După un moment delung de tribulații, când m-am înscris la concursul de redactor al *Tribunei*, în primăvara lui 2003, și am fost întrebat ce legătură am eu cu revista aceasta ale cărei rădăcini există încă, prelungi, adânci, în Ardeal, am zis ritos, spre șșșșșșșș-irea colegilor și prietenilor mei: „Eu citesc *Tribuna* de la 14 ani, dar n-am colaborat niciodată aici!”

Nu era o declarație de refuz, ci de admirație speriată. Și nu mă speriau acolo nici onorării membri ai Consiliului Județean, nici organizatorii eficienți și discreți ai concursului, cât statura și alura „șefului”: I. Maxim Danciu, ca și istoria de semnături faimoase a revistei. Danciu era un om pe care-l știam din semnătură, din replici de culise, cum că el ar fi fost, de fapt, fermentul supraviețuirii *Tribunei* în anii tulburi de după 1990. Ceea ce s-a dovedit că a și fost.

Nu mai insist, ar fi prea mult de contextualizat o situație bizară, în care niște - puțini - oameni și-au asumat „războaie” culturale ce s-au dovedit remarcabile și victorioase, de la Vasile Sebastian Dâncu și Nicolae Sucală la evocatul de mine I. Maxim Danciu, meritoriul redactor-șef al *Tribunei* din 2002 în 2012. Lui i se datorează, de fapt, existența și supraviețuirea acestei reviste. Și-a asumat o provocare, a câștigat,

și-a văzut de treabă. Câți, în locul său, nu și-ar fi clamat victoria... El n-a făcut-o, a demonstrat-o...

Am ajuns, așadar, în martie 2003, redactor al revistei pe care o socoteam în adolescență atât de „elitistă” încât gândeam că acolo publică doar genii.

Și ce-a zis Maxim Danciu încă din primele lui momente de „păstor” al unei echipe de tineri scriitori, ce păseau pe urmele unor celebrități, din care îi evoc aici doar pe Ion Cristofor și Ion Mureșan, cel care mi-a pus în mână cheile revistei, convins că-i voi urma în redacție?

„Eu am nevoie de creierele dvs., nu de fundurile dvs.”, a clamat spre uluirea noastră I. Maxim Danciu la prima ședință a noii noastre redacții. A fost un șoc, evident. Dar a fost și o livrare a noastră spre răspundere, spre responsabilitate profesională, un fel de călire în foc a capacității noastre de a face față, de a ne descurca, de a fi redactori în sensul vital-jurnalistic al malaxorului gazetăresc în care ne băgam.

Cu decentă, cu ironie fină, deșteaptă, cu înțelegere, cu empatie, cu un înalt spirit academic, subtil însă, cu o generozitate colegială care va rămâne marca lui perfectă, I. Maxim Danciu m-a învățat, după *Apostrof*-ul onest-academic, să fiu convivial-cultural. Să mă înțeleg, adică, cu toată lumea noastră, a celor ce facem cultură.

A fost, înainte de șef, coleg, înainte de „strămoș”, congener, înainte de „părinte”, frate. Și a avut, totdeauna, acestea toate înfățișări,

crescute și manifestate dintr-un și cu un spirit liberal pe care mi-e și-mi va fi greu să-l regăsesc în proxima existență...

Dumnezeu să-l odihnească cu ceva treabă în Raiul nostru Iad scriitoresc!

Ștefan Manasia Un Gulliver al presei

La despărțirea de un prieten, cuvintele își arată natura lor dezolantă – incapabile să repare, să vindece, să reconforteze. Pentru mine, dl. Ion Maxim Danciu a fost șansa uriașă de a face ceea ce doream – jurnalism cultural la Cluj –, asta după ce viața mă aruncase într-un sat sălbatic și depărtat ca prof de română. Nu știu cum de va fi căpătat încredere în mine – evaluarea mi-a făcut-o mai mult decât în redacția *Tribunei* la restaurantul „Pescarul”, localul boemei scriitoricești – ce va fi văzut la tînărul dezordonat, timid și recalitrant care eram. Cert e că m-a lăsat (și ne-a lăsat pe toți cei din redacție) să scriem ce dorim, adept al unui liberalism aproape dispărut azi. A inaugurat, la *Tribuna*, un spațiu al dialogului, al polemicii stenice, necesare. Dotat el însuși cu o curiozitate intelectuală imensă, dl. Danciu ar fi discutat ore în șir cu prietenii de bună calitate, ce se perindau – în zilele acelea – prin redacția noastră, la „etajul” USR, pe străzile Universității și Napoca. Cu Virgil Stanciu, Marius Jucan, Ion Pop, Radu Țuculescu, Adrian Popescu, Horia Ursu, Alexandru Vlad, Monica Gheț, Ilie Rad, Ion Mureșan, Mihai Bărbulescu, Aurel Codoban și atîția alții. Mulți citeau revistele și cărțile d-lui Danciu, împrumutîndu-i la rîndu-le publicații greu de găsit, într-un fel de ritual, de celebrare a presei scrise pe care n-am mai văzut-o nicăieri. Era de o generozitate rară, care nu obliga însă la nimic. Era o ființă cu adevărat superioară, incapabilă să comită răul – chiar dacă asta i-ar fi stat în putere.

Toate acestea au făcut din *Tribuna* – opera principală a domnului Danciu – acel spațiu al dialogului salubru, al promovării elitelor artistice și academice, de care Clujul avea, are încă atîta nevoie. Debutînd în prima promoție a revistei *Echinox*, cu articolul *Existență și cunoaștere la Blaga*, în 1970, aureolat de trecerea prin redacția *Transilvaniei* în aceeași epocă cu Mircea Ivănescu, artizan al unei serii unice, vii și – i-ar fi plăcut să spună – articulate a revistei *Tribuna*, autor al

atîtor studii și manuale de jurnalism, dl. Danciu e pentru mine – și folosesc intenționat prezentul – un Gulliver al presei, etalon intelectual și moral, în pofida ființelor mărunte, ocupate să mînjească dacă nu să distrugă opera și memoria sa.

Îi revăd adesea studenții, discut cu colegii sau colaboratorii tribuniști: aerul distrat, prezența tonică, civilitatea, urbanitatea militantă ale domnului Danciu sînt evocate în haloul mitic pe care, desigur, îl bine merită.

Îmi amintesc, aproape de fiecare dată cînd umblu la rafturile cu poezie ale bibliotecii, îmi amintesc după-amiaza de decembrie – era în preajma Crăciunului – cînd domnul Danciu m-a sunat să ne întîlnim. Și ca să nu mă oblige la drum lung și bani de taxi, a propus o cafenea din cartierul unde locuiesc. Ajung. Mă aștepta deja acolo, singur la masă, cu două sacoșe mari sprijinite de picioarele scaunelor. Sînt cărți de poezie care mi-ar fi de folos, mi-a spus, în timp ce eu deja le răsfoiam – eșantioane valabile de poezie echinoxistă, operele lui Mopete, Dinescu și ale altora. Pentru mine acela a fost un Crăciun glorios. Și o după-amiază/seară așa cum, din fericire, aveau să mai fie și altele în cei aproape zece ani de viață de redacție.

La revedere, Domnule Danciu!

Oana Pughineanu Domnul Danciu

Niciodată nu mi-am putut lua rămas bun de la persoanele apropiate. Lumile de apoi sau universurile paralele atît de bănuite, așteptate... rulează, de fapt, în noi, cei rămași în afara locului cu verdeață. Pe insula lui Morel din mintea mea, Domnul Danciu continuă să existe, așa cum a făcut-o în ultimii doisprezece ani, în toate locurile în care mă aștept să-l întîlnesc, în toate locurile în care m-am obișnuit să-l întîlnesc. Doar o mică diferență s-a insinuat: îl văd chiar dacă nu o să mai apară niciodată, apare, chiar dacă nu o să-l mai văd niciodată. Într-o formă sau alta asta nu dăunează continuei noastre întîlniri, deși acel “niciodată” funcționează cu cruzimea unei limite atît de abile, plasîndu-ne pe amîndoi exact în numărul de semne care ne-a fost alocat, exact în căsuțele și caselele croite după forma și asemănarea noastră.

Va fi mai mult zgomot în jurul meu și-n mine

fără Domnul Danciu. Un zgomot care va rămîne greu de ordonat. Niciodată nu-i voi mai putea cere vreun sfat sau o carte, niciodată nu o să-l mai aud spunîndu-mi sau spunîndu-ne ceea ce aproape că a devenit o mantră: “nu te pierde cu firea”. Niciodată nu o să mai stăm la cafea vorbind despre un anumit chin, despre o anumită dezamăgire de a trăi într-o lume redusă la principiul “scapă cine poate”. “Niciodată” va deveni ingredientul pentru “întodeauna” al continuei întîlniri, pentru întotdeauna cînd îmi voi aminti felul în care Domnul Danciu a înțeles mai bine decît mulți că nu se poate rămîne onorabil pe lumea lui “scapă cine poate”, decît ieșind. Nu prin imaginație, nu prin fantezii găunoase, pasiuni sau misticisme, ci prin acel spinozist “a înțelege”. Desigur, Domnul Danciu era mult mai înzestrat (naturalmete înzestrat aș spune, dacă asta nu ar minimaliza injust efortul, autocontrolul, munca) decît mine și decît cei mulți cu un soi de stoicism necesar pentru a ajunge la acel “a înțelege”. Datorită acestei calități și a unei blîndeți ieșite din comun, care nu-l părăsea nici cînd ne contrazicea, Domnul Danciu a reușit, ani și ani la rînd să ducă pe picioare boli grele și gâlcevi inutile la care a fost supus fără să se supună. Era mereu *deja* împăcat cu tot ceea ce vine. Împăcat chiar și cu dezamăgirile și deznădejdele lui. Pentru că nu s-a ambalat niciodată cu sclipiciul necesar oamenilor de succes a rămas într-o umbră pe care alții ar privi-o ca nemeritată. Dar cred că pentru el asta era un fel de a locui, un spațiu de libertate, unicul. Știa atît de bine că scena nu aparține decît prefabricatelor.

Mi l-am imaginat mereu pe Domnul Danciu ca pe un călugăr-cărturar, care s-ar fi bucurat realmente și, poate, pe ascuns, de liniștea unui *scriptorium* în care nu e voie să faci altceva decît să te confrunți cu Cărțile. Cu Cărțile și pauzele savurate în liniștea unui *chiosstro*, în compania unui cerc restrîns de prieteni, departe de orice scenă dezlănțuită.

Însoțită de-acum de acel *niciodată* pe care vom avea cu toții ocazia să-l limităm nu pot să fac altceva decît să continui să rulez filmul, să-i tot spun Domnului Danciu că nu prea mă țin cu firea și să-l aud, undeva pe insulă, măcar rîzînd.

I. Maxim Danciu cu echipa *Tribunei*

rememorări

Între „povestea vorbii 21” și „cultura ars mundi”

Constantin Zărnescu

După revoluția Română din 1989, au apărut în municipiul Râmnicu Vâlcea numeroase publicații: reviste, periodice, gazete, foi satirice, cotidiene („efemeride” – este sinonimul grecesc al cuvântului ziar) în frunte cu primul cotidian particular din România: „Curierul de Vâlcea” (întemeiat pe mai vechiul „Orizont”; și din suplimentele culturale ale cărui a apărut „Curierul literar și artistic pentru românii de pretutindeni”, o instituție culturală de un recunoscut prestigiu, apărând cultura scrisă (condus de scriitorul și jurnalistul Ioan Barbu); „Reporter”(avându-l redactor șef pe Alex Parolea Moga); „Experiment”, „șapte zile”, „Alternativa”, „Alutus”, „Lumina Lumii”(revistă de cultură teologică, editată de Episcopia Râmnicului, avându-l redactor șef pe Ioan St. Lazăr); apoi „Țânțarul”(George Achim), „Viața Vâlci” (direcționată de Petre Tănăsoiaca); „Vocea Vâlci” (Romeo Popescu) „Vâlcea City” și „Curierul de Râmnic” (Silviu Popescu); „Criterii politice” de Gh. Smeoreanu, „Info Puls” (condus de Constantin Tanislav); „Monitorul” (Suplimentul cultural și Artistic avându-l director pe Mircea Monu), „Publicitatea 1”... Nu în ultimul rând editurile care au (și) imprimerii proprii: „Almarom”, „Regal”, „Filmar”, „Antim Ivireanul”, „Intol Press”, „Conphys”, „Adrianso”, „Bibliostar”, „Petrescu”, „Silviana” etc.

Și înainte de 1989, cultura (în speță „rezistența prin cultură”) supraviețuise, în periodice apreciate precum „Vâlcea literară”, revistă a Societății literare „Anton Pann”, condusă de dramaturgul și publicistul Doru Moțoc, unindu-i ambițios pe „scriitorii olteni din întreaga țară” („Filială” a Uniunii Scriitorilor, la a cărei înființare în sept. 1983 a fost de față Dumitru Radu Popescu – președinte, Bartolomeu Valeriu Anania, Dinu Săraru și criticul N. Manolescu). Pe lângă poeți, prozatori, publiciști, reporteri, traducători, figurau acolo și cronici despre realizările unor artiști plastici recunoscuți, expoziții personale și de grup: pictură, grafică, imagini ale unor monumente sculpturale, de for public etc.

Revoluția din decembrie 1989 (prăbușirea regimului totalitar și a dictaturii), a impus pe lângă drepturile fundamentale ale omului (și) o explozie fără precedent a libertăților de expresie, dar și instituirea unei „cenzuri economice”, impuse de noile condiții și de „luxul tiparului”. Au apărut, tot astfel, o serie de instituții, cu desăvârșire noi – ale *audiovizualului*, precum „Vâlcea Unu” (condusă de Emilian Frâncu și Wili Cosmescu); „Etalon” (condusă de Iulian Margu); Radio „Horion” (al lui Ioan Horia Horăscu); „Metronom” (Chirca).

Odată cu apariția *Internetului* (1996) și invenția cotidienelelor și revistelor „on-line”, cultivând noi genuri publicistice, scurte, aproape tele(pro)gramatice, în stare să înlocuiască editorialul, atitudinea, opinia, precum este „blog”-ul, „Twitter-ul”, iată, cultura scrisă (existând ca imprimare, tiraj, tipăritură, pe suport de hârtie), a intrat într-o acerbă criză, numită de „vizibilitate”, „un con de umbră”, concurată fiind de multe ori în chip agresiv, neloial și chiar vulgar, de diversele genuri și forme, noi, ale Audio-Vizualului.

În Rm. Vâlcea, au apărut, pe lângă „filiale” ale Antenelor, ProTV-ului, România Tv, și „Global Art Fussion”, „Inferența Artelor”, „Public TV” (ultimele trei gurate de Dragoș Comănescu și Petre Cichirdan, în 2005). Informații fierbinți, oferite de specialiștii și oficialitățile Consiliului European, cu prilejul derulării programului „Riga-Capitală Culturală Europeană” – ian. 2014, au re-impus conceptul de *apărare* și

conservare a „valorilor culturii”, întreprinse, prin timp, de carte și presa tipărită, genurile literare (vechi) și *educația prin cuvânt*.

Sărbătorind 500 de ani de existență, fascinantă, a „Galaxiei Gutenberg” (cea dintâi carte în arabă, poloneză, letonă; și cea dintâi tipăritură „Torah” în Riga, la 1514!); *primele Biblii* în limbile naționale, în Europa etc. – toate aceste aniversări au impus un înnoit deziderat cultural-european: „*Imprimeria digitală*” – ca „*a doua naștere a erei Gutenberg!*”

Cum a intervenit, însă, în actual cultural, care nu trebuie confundat cu jurnalismul ieftin ori „publicistica politică diurnă”, în cazul complexei vieți spiritual-religioase a Râmnicului Vâlci, un propagator al „Interferenței Artelor”, așa cum este cronicarul literar și muzical, prozatorul și sculptorul Petre Cichirdan – redactorul-șef al publicațiilor vâlcene: „Povestea vorbei”, „Forum 10”, „Seniorii”; și directorul revistei de analiză și atitudine culturală „Cultura vâlceană”; al revistei on line „Cultura Ars Mundi”(reviste ale asociațiilor intelectualilor: *Forumul Cultural al Râmnicului*, *Asociației Seniorilor*; și ECOSTAR 21).

Om cu studii tehnice (politehnist), însă și apropiat, în ucenicia și studenția sa, al sculptorului Constantin Lucaci și al legendarului profesor Leca Morariu, al pictorului Emil ștefănescu, Petre Cichirdan a debutat ca *poet*, fiind în aceeași vreme, autor de *design* (industrial) și *sculptură cibernetică* (execuție pe mașini cu comandă numerică a unor forme „sculpturale, aerodinamice”, în cadrul întreprinderii de Avioane din Craiova); vezi volumele „Transfigurări”, „Caietul gri” și „Carmine”, în care se găsesc mărturii și copii după documente ale timpului. Traducător (libretist) al poeziei „arhaice”, din „Carmina Burana”, el are permanente preocupări, care țin de civilizația sunetului: cronică muzicală și sculptura în piatră, dar și de simbolurile profund religioase, cultivate în pictura sa pe sticlă și lemn.

Cichirdan a preluat cea mai veche revistă „antonpanescă” a spațiului spiritual-vâlcean: „*Povestea vorbei*”, în 2006. S-a „înhămat”, cum s-a spus atunci, după Revoluție, la o „instituție aflată în pericol – *Cultura scrisă*”. „Povestea vorbei” este o fericită expresie a proverbialului Anton Pann, pentru că descinde din ideea cardinală a strămoșilor latini: „*verba volant!*”. Ea a devenit o „lege” a Audio-Vizualului universal, de astăzi: vorba, oralitatea vie – care călătorește, circulă, „zboară” mai rapid decât cuvântul *tipărit* (întârziind în imprimare, depozitat în chioșcuri, librării, edituri, biblioteci ș.a.). Prima șoaptă sacră a Bibliei, „cuvântul lui Dumnezeu”, s-a văzut concurat agresiv și vijelios, de multe ori neloial, pe unde, de către cine?... S-a spus (și pronunțat) în diverse chipuri; iată unul din nume: „*Galaxia...MARCONI!*”...

Graficianul, publicistul, sculptorul Cichirdan a avut drept colaboratori permanenți oamenii Forumului Cultural al Râmnicului, o societate de elită, de intelectuali, dăruți condeiului, de diverse profesii: medici, avocați, militari, ingineri, filologi și istorici, preoți, arhitecți, muzicieni etc. Ceea ce le era „oprimat”, restrâns, interzis, cenzurat, înainte de 1989, le este îngăduit, permis, îndeplinit, azi – o fascinație, devoțiune și dragoste față de „litera sfântă, tipărită!”, mântuitoare!, și „*Lumina*” Tiparului.

„Povestea vorbii 21” (devenită din 2012) și „Cultura vâlceană” cuprind, în general, toate rubricile clasice: editorial, cronică, recenzie de carte, reportaj, interviu, poezie, proză, jurnal, note de călătorie, teatru, polemici și traduceri; și nu în ultimul rând,

muzica-sublima artă a sunetului *educat*.

Cu toate acestea (*contradicții* între presa scrisă și vorbită) a apărut, la Petre Cichirdan, o evoluție surprinzătoare și spectaculoasă, în stare să împace, să concilieze, să apropie cultura *scrisă* și *tipărită* de cultura *audio-vizuală*. Cu ziarul și cartea în mână, urmărind pe „Cultura Ars Mundi” interpretarea concertelor, imaginilor din expoziții, recent recenzate! Reportaje și interviuri, din actualitatea imediată.

Într-o eră a unei rapidități (promptitudinii) fără precedent, a variilor tehnici digitale, computere, copiatoare, telefonie celulară, alte aparate ultrasofisticate – prin sateliți – toată lumea trăiește, participă, comite *act cultural*; ideea unei expresii „volante”, universale și humorești: absolut toată lumea... fotografiază, filmează, cântă, călătorește, vorbește, valsează, pe undele audio-video (v. și expresia filosofică banalizată: lumea ca Teatru, ca Voință și Reprezentare; lumea ca *Show!*).

Domnișoare de onoare, secretare, alte fete cu fițe, „garofițe”, starlete și burlăcițe, jurnaliste tentante, paparazzi, persoane „intrigante”, țin în dreptul frumoșilor ochi aparate-bijuterii și... *eternizează* clipe, instantanee, momente și schițe!... Vedem – *vizualizăm*, chiar și la buletine de știri, imagini surprinse de amatori, unele teribile, „în direct”, dar și imagini „prinse” de ustensilele unor firme de supraveghere, în stațiile Peco, sau chiar la semafoare! Unele sunt anonime, insidioase, vulgare, ori „catastrofale”, afectând „emoțional”, amenințând și terorizând spectatorul.

Suntem, în concluzie, copleșiți, asfixiați și înecați într-un „ocean de imagini”.

Unele idei surprinse sunt efemere, virtuale, murind „în fașe”; altele ajung „probe” chiar pe mesele procurorilor, ori judecătorilor!... Cum protejează legile *imaginea* noastră personală?...

Un om cu adevărat cult va simți, însă obsidional, nevoia unor *ochi* (și *priviri*) educate, formate, profesionalizate; rafinamentul și perfecțiunea profesionismului! Astfel, întâlnindu-l pe Petre Cichirdan, „în teren”, cu mai multe pricini și prilejuri culturale ori politice, l-am putut observa și studia, aproape ca pe un „artist la lucru”, publicist și „personaj literar”.

Redactorul șef, poetul și editorialistul Culturii vâlcene s-a transformat și într-un reporter *audio-vizual*, cu adevărat profesionalizat. O enormă muncă, în teren, un ochi educat, care utilizează *imaginea/cuvântul*, în aceeași vreme; mi s-a părut, cu certitudine, o iubire, în actual cultural și publicistic contemporan, o împlinire și realizare, demne de cel mai sever interes. La Festivalul „Vlad Țepeș DRACULA, între mit și realitate” (2009, Aref-Argeș), P. Cichirdan a operat filmări complexe ale conferințelor, atitudinilor și concluziilor unor istorici de seamă, precum „americanul” Radu Florescu; apoi Constantin Vergatti, Constantin Rezachevici ș.a., din care a tipărit, în revistele gurate de el, diverse fragmente, polemici, atitudini *orale* (prelucrate, alert, cu mijloacele „interferenței-genurilor”).

La Festivalul „Cerulele Oltului”, omagiindu-l pe ilustrul scriitor, prelat și fost diplomat Valeriu Bartolomeu Anania (organizat de dl. Ioan Barbu, cu concursul Acad. Mihai Cimpoi, în anul 2012, la Rm. Vâlcea), Petre Cichirdan a operat filmări (reportaje) „en detail”, nu doar asupra conferințelor, ci și lansărilor de carte, inaugurării unor expoziții de grup, mese rotunde, etc. Așijderi: la Simpozionul național „*Vasile Militaru*”, de la Ocnele Mari (Vâlcea), în cadrul „*Academiei de sub pământ*”, filmând, în amănunt, expunerile invitaților, mărturisitorilor, recitalurile, vizitarea închisorii *prăbușite* (și a salinei noi), până la vechiul cimitir (mormântul poetului, slujba ortodoxă) ș.a.

Ultima oară (și e în discuție aici, ceea ce am observat noi), la Simpozionul Național „*Ansamblul Brâncuși de la Tg. Jiu, la 75 de ani*”, d-sa a înregistrat „audio-video” conferințele, luările de poziție și

din lirica universală

Howard Nemerov

Septembrie, prima zi de școală

1

Ne ținem de mâini, copilul cu mine, în drum spre școală,
și când îl las în fața ușii clasei întâi,
Plânge un pic; dar el e curajos; îmi dă
Drumul. Lacrimile mele egoiste îmi amintesc
Cum am plâns în fața aceleiași uși acum o viață.
Poate că mie mi-a fost mai greu să dau drumul
mâinii.

În fiecare toamnă, copiii trebuie să îndure împreună
Ce orice copil îndură și când e singur:
Să învețe alfabetul, integralele,
Zecile de bucăți și fărâme dintr-o chestie
Atât de arbitrară, atât de peremptorie
Încât lumile nevăzute și văzute

Se pleacă înaintea ei, ca în visul lui Iosif
Unde snopii și apoi stelele s-au plecat
Înaintea visului unui băiețel.
Atâta ură i-a adus acel vis din partea fraților săi
Că i-a trebuit cea mai mare parte a vieții s-o
stingă,
și totuși, la urmă multă milosârdie s-a iscat.

2

La școală se macină boabele gândului,
Și se macină copiii să bage gândul de seamă.
Poate astea două măcinișuri sunt unul singur,
Cum din alfabet vin piesele lui Shakespeare,
Cum din integrale vine Legea lui Euler,

Cum din întreg vin, inseparabil, viețile,

Viețile prăbușite ce n-au fost eliberate
De lege ori de fantezia poetică.
Dar, așa să fie. Copilul meu a dispărut
În spatele ușii clasei. și de-aș trăi
Să-l văd când iese, după o viață,
Îmi știu speranța, însă nu-i știu forma

Și nici nu sper că o s-o știu. Fie ca tații
Ce și-i găsește între profesori să aibă
Mai multă grijă de el decât a putut avea
Tatăl său. Cum va fi asta, nu știu, nu-i nevoie.
Chiar și lacrimile noastre aparțin unui ritual.
Dar fie ca la urmă multă milosârdie să se iște.

O imagine

A unor oameni fugind pe stradă-n jos
Printre mașini, o grămadă de oameni.
Era clar că s-a întâmplat ceva,
Căci în orașele americane oamenii
Nu fug, de obicei, ci se plimbă,
și nu pe stradă. Camera de filmat
A prins o fată drăguță, pierzându-și echilibrul
Cu gura uimită într-un O;
Un bărbat într-o cămașă albă, burtoasă,
Cu cravata fluturând în spate, cât piciorul său
Plat pământului asfaltul - se vedea
Că gâfâia fără aer, dar, conștiincios,
Alerga cu toți ceilalți,
Poate spre amiază, pe Main Street, undeva.

Pe fețele ce alergau nu se citea
Ură, furie sau vreun mare entuziasm
Pentru ce făceau (fugărind
Un negru, cum scria în titraj),
Ci păreau mai degrabă solemn, hotărâți,
Cu răbdarea serioasă a animalelor
Mânate printr-o poartă de ceva
Urgent, ce îi scăpase camerei,
Cu un prilej mult prea serios

Să-l judece fiecare în sinea lui. Fețele
Fără suflu exprimau o religie a fugii,
O formă de exaltare rituală
Preamărind obediența, și
Obediență, poate, negrului,
Pe care nu-l prinsese camera
Când filmase oamenii din stradă,
Dintre mașini, spre un obiect oarecare,
Alergând serioși.

Extras din Memorii

Sigur într-o zi foarte bună,
Pur și simplu inventasem roata, și după-masă
Am înfipt puțin cărbune sub coajă
și rostogolind-o la perete, am trasat
Curba cicloidă. Când a căzut întunericul,
Mi-am cântat osanaua la marile roți originare
Ale cerului, căzând într-un somn
Populat cu zei.

Când mi-am comunicat rezultatele
Academiilor celeste, trimițându-le
Modele însoțite de descrieri, și
Emisarii lor au venit să mă-ntrebe
- Care sunt implicațiile „roții”
Asupra valorilor umane?, am spus, suveran,
- Eu am pus chestia naibii în mișcare,
Voi, fraților, mergeți și aflați la ce slujește,

Moartea lui Dumnezeu

„Dumnezeu e mort!” credincioșii psalmodiară
și națiile toate, ca una, capu-și pleacă
Mulțumind; nu știau ce parșiv nuiaua se-abate
În țara cu Domnul mort, peste-a lor spate.

traducere de
Cristina Tătaru

atitudinea unor Victor Ponta-prim ministrul, Philippe Gustin-ambasadorul Franței la București, Lilian Zamfiroiu-directorul Institutului Cultural Român, propunând Ansamblul în Patrimoniul universal UNESCO; scriitorii, brâncușologi, istorici de artă, precum Sorana Georgescu Gorjan ș.a. Idei, unele spectaculoase, îndrăznețe, sculptor orale (retorice), intrând în numerele revistelor pe nov-dec. 2013, în coloanele „Povestii vorbii 21”, ca informații culturale, fierbinți, accesibile publicului, dincolo de nivelul „sec”, „uscat”, ori „academic”.

La *Concursul Național de Satiră și Umor: Epigrama - „Povestea vorbei”* (Rm. Vâlcea, nov. 2013), au trecut de pe peliculă, în paginile tipărite, „voci” și „condeie”, „dueluri satirice”, epigrame memorabile și mini-conferințe, închinată unui „gen literar antic, latin”, care a ajuns, la fel de „sclipitor” până în zilele noastre; reținând numele unor maștri, precum Ștefan Cazimir, George Corbu, Ionescu-Quintus, Nicolae Dragoș, Traian Dobrinescu, Elis Răpeanu, Petre Gigea, Nichi Ursei, ale căror „retorice” au trecut în coloanele revistei „Cultura vâlceană”, precum texte, fragmente, informații fierbinți „culturale”, „vizualizând” un melanj, între publicistica audio-vizuală și cea scrisă (tipărită) formându-se „încrângături”, structuri noi, la limita dintre editorial și interviu, expunere-confesiune, reportaj-opinie-idei „incandescente”, „aventuri” (orale) ale relației (și opinii „diverse”).

Dirigându-se „Povestea vorbii 21” și „Cultura vâlceană” dl. Petre Cichirdan a întreprins un efort publicistic excepțional, aproape costisitor (funcție de multitudinea evenimentelor) și o face, până azi, în

actualitatea imediată. Instituții ale culturii scrise (clasice), revistele merg la cititori, în biblioteci, școli etc. Însă, paralel cu ele, se cultivă și o *arhivă digitală* (filmată-un depozit de „documente” - ale epocii) de un interes imens, în urma eforturilor sale de reporter „în teren”. Această relație *scris-audiovizual* este o inovație!... Funcționează, așadar (și) pe Internet, ca o complexitate de expresie „de epocă”, de fierbinte „priză”, în contemporaneitate, „acumulând” valori culturale, științifice, până la aspectul educației și politicului.

Undeva, aici, graficianul, publicistul, cu studii ingineresti, propagator al culturii tipărite (poezie, proză, reportaj), realizează și un aspect apreciabil al stării unei civilizații (numită „a imaginii”); îngemănarea Literei (Cuvântului) cu Imaginea (*lkon*, care a dat în limba română cuvântul „Icoană!”). „Conflictul”, prin veacuri, despre care vorbise și Sfântul Augustin, în opera sa „*De civitate dei*”, între „*imaginea profană*” (politică) și „*întâietatea cuvântului biblic*”, a apărut (il putem „vizualiza”, azi), luând forme insidioase și agresive. (Lucrurile s-au observat și în culturile neo-protestante, care ignoră *iconografia sacră* de pe murele catedralelor ortodoxe și catolice, înlocuind-o cu „polifonia vocilor” și predicilor „nedesăvârșite” și „anonime”.)

Sub ochii noștri, la Tg. Jiu și Craiova (în 18-21 februarie a.c), tot cu prilejul unor importante evenimente legate de *Brandul Brâncuși* (educația sa, în cadrul școlii de arte și meserii, din capitala Bâniei), l-am surprins, *la lucru*, pe Petre Cichirdan. O conferință expusă *oral*, concentrat, esențial, diferă infinit de un

text lung, doct și complicat. și mai este ceva: în antichitate se numea *Retorică* (*Arta oratoriei*), ignorată de numeroși artiști și politicieni, în secolul trecut, XX. Am receptat voci „spectaculare” și memorabile și altele, monotone, „anodine” și „aritmice”. E o deplasare importantă de „accent”, impusă de vijelioasa amploare a audiovizualului contemporan. Cine nu are voce, ritm, fluentă, sonanță - se dă la fund! Așa s-a impus, acolo, și Mihail Sporiș, un alt om de cultură, făcând parte din elitele Râmnicului! Eseist și „orator”.

Într-o cronică literară, pe care am dedicat-o în revista „*Scrisul Românesc*”, la romanul lui Petre Cichirdan - „*Oglinda*”, am surprins „noutățile” audio (vizualului), ca temă de *proză*. Ideea rămâne stendhaliană chiar și astăzi: „*romanul e o oglindă, purtată de-a lungul unui drum!*”

În romanul „*Oglinda*” descoperim „inteligenta” „vietii”, „artelor” și „lumescului”. „Ne reflectăm în oglindă, fiindcă nu putem înlătura uitarea, emoția-asupra timpului, scurs; și nici starea poetică, visarea - toate cele ce însoțesc, permanent, demersul *existenței*”.

„Arhiva” digitală a lui Petre Cichirdan, trăind și expunându-se în chip *virtual, online* e, în comparație cu circulația revistelor, la îndemâna oricărui iubitor de (noi) fapte culturale, pe *internet*, la „*Cultura Ars Mundi*” (o adevărată instituție). Astfel, îmi închipui de ce un cunoscut critic literar a întrebat, la Craiova, la festivitățile *Brandului „Brâncuși”*, pe un foarte tânăr brâncușolog din București: „Dumneavoastră figurați - Vă regăsiți? Sunteți în *Oglinda* lui Cichirdan?”

Pe urmele... Urmei

interviu cu muzicianul Mani Gutău (Urma)

RiCo: – Formația Urma a pornit la drum din Cluj în martie 2003. Zece ani mai târziu, Urma a lansat *Lost End Found*, parteneriat între un grup de muzicieni și un grup de arhitecți care au avut ca scop comun protejarea și semnarea modului precar în care se află monumentele de patrimoniu din România în momentul de față. Primul videoclip lansat pentru a promova acest album este *Terminus*, din septembrie 2009; de ce a durat patru ani ca albumul să fie lansat în formă fizică?

Mani Gutău: – Nu cred că este nicio surpriză. Noi în momentul în care am început să construim acest album, în 14 februarie 2009, am anunțat că vom începe lucrul la noul material discografic și i-am atenționat pe cei care urmăreau acest proiect de faptul că acest album se va face pas cu pas. Am ales titlatura *Lost End Found* și am făcut-o publică în momentul în care nu era imprimată sau compusă nicio piesă. În primele zile nu știam nici măcar componența în care se va trage acest album. Miza asta a fost: de a trage un album transparent, în care cei care urmăresc un proiect muzical să aibă șansa să urmărească pas cu pas cum este construit un album. Nu regret deloc decizia de a ține acest album patru ani. Răspunsul se constată din modul în care arată acest album. Nu poți să faci o producție de acest nivel într-o singură vară.

– *Lost end Found...* care este capătul regăsit pentru *Urma*?

– La un eveniment (politic) la Arenele Romane l-am cunoscut pe Șerban Sturdza, președinte al Ordinului Arhitecților din

România; ulterior am legat și o legătură personală deoarece ne-am cunoscut cu echipa care se ocupa de restaurarea Casei Mincu, soluția audio-video fiind proiectată de mine, și în baza acestei discuții am făcut un drum până în Bucovina la o tabără de voluntari și am hotărât să facem ceva împreună. În momentul în care acest proiect a început colaborarea cu *Fundația Pro-Patrimoniu*, ne-am dorit să se atragă atenția asupra stării în care se afla Hala Matache. Din Cluj am ales să punem Hotel Continental, Hotelul New York, care mi se pare o chestie foarte potrivită pentru modul în care se poate salva patrimoniul în ziua de azi. În Constanța este Casinoul, la Timișoara este Sinagoga din Cetate, în Florești (din sud) este parcul Cantacuzino. Proiectul este deschis. Cele 11 proiecte sunt doar un început. Noi vedem acest parteneriat cu grupul de arhitecți ca un prim pas. Acesta este și contextul în care ne-am așezat la masă și ne-am înțeles să facem acest lucru; nu este doar ideea de a lansa un simplu album.

Având în vedere situația în care se află patrimoniul românesc, am fi putut face o carte de 400 de pagini. Munca a fost foarte grea și a durat luni întregi. Conceptul e simplu: avem 11 piese, iar pe fiecare am asociat-o unui monument de patrimoniu, tocmai pentru a avea un mesaj de impact și ideea a fost de a-i face pe oameni curioși, de a ajunge acasă să caute informația pe cont propriu, să intre în jocul acesta și să semnaleze la rândul lor monumente de patrimoniu care ar avea nevoie de intervenție sau, în cazul mai fericit, pe care eu-l prefer, să caute exemple. Pentru că dacă vă veți uita cu atenție la album, el începe și se termină pe o notă pozitivă. Imaginile nu reprezintă doar o văicăreală sau un *statement*

prin care renunțăm la idealuri. Albumul începe cu Casa Mincu și se termină cu Uzina de ape din Suceava. Ele sunt două cazuri de succes unde Ordinul Arhitecților din România și *Fundația Pro-Patrimoniu* au creat câteva dintre cele mai moderne spații publice din România la ora actuală. La Casa Mincu există un sistem audio tehnologic care concurează cu orice sală renumită de concerte din lume. Uzinele de apă Suceava este un spațiu care se autofinanțează. Din păcate, celelalte două piese sunt situații chiar tragice. Gândiți-vă că în momentul în care noi am făcut acele poze pentru Hala Matache, ea era încă în picioare; este un pacient care a murit pe masa de operație.

– În 2013 s-au sărbătorit 100 de ani de la nașterea Mariei Tănase. *Urma* este un proiect exclusiv de muzică originală... În ce măsură ați reorchestrat *Cine iubește și lasă* în scop comercial și în ce măsură ați făcut preluarea în scop artistic?

– Am cântat *Cine iubește și lasă* prima dată la Budapesta în 10 aprilie 2009. Acela a fost primul concert *Urma* anunțat după pauza de trei ani. Atunci am început ideea de reconstrucție, apoi am fost invitați să susținem un concert pe vaporul A38 In Memoriam Maria Cosma făcut de un grup de jurnaliști maghiari care doreau să promoveze acest pod multi-cultural între București și Budapesta, România și Ungaria. Miza era să existe anumiți artiști din România și anumiți artiști din Ungaria în ideea de a surmonta valul de discriminare care stătea să rupă relațiile dintre Ungaria și România în acel moment. Atunci ne-am hotărât să cântăm această piesă, *Cine iubește și lasă*. Ne-am dorit să existe un sâmbure românesc care să fie adresat Mariei Tănase pe aceeași scenă, și totodată a fost o motivație personală pentru că din punctul meu de vedere, ideea și modul în care e folosit și promovat folclorul românesc este complet greșit, dacă mă gândesc la prestața și carisma pe care o avea Maria Tănase și o comparî cu conjuncturile absolut ridicole în care este cântată această piesă (în prezent).

În 2009, dacă dădeai căutare pentru *Cine iubește și lasă* apăreau niște variante care nu sunt foarte notabile: Gută, Salam, tot felul de petreceri și nunți. Dacă este o chestie care mă bucură este că în momentul actual dacă dai o căutare pentru *Cine iubește și lasă*, mai apare și această prelucrare interpretată de *Urma*... Mesajul este să cauți și să descoperi piesa Mariei Tănase. Eu o văd ca pe o piesă *Tribute*, nu o preluare.

– De ce se cântă exclusiv în limba engleză?

– Cântăm în engleză din 2003 pentru că ne doream de la bun început să promovăm o muzică bună care să ne permită să ne adresăm altor comunități fără a schimba soliști. Cei din străinătate nu ne întrebă niciodată de ce cântăm în engleză; trupa asta a legat relații de viață cu oameni din Germania care și acum și-au luat bilete de avion ca să poată participa la lansarea din București. Mi-e greu să cred că am fi putut face asta dacă am fi cântat în limba română, pentru că în felul acesta

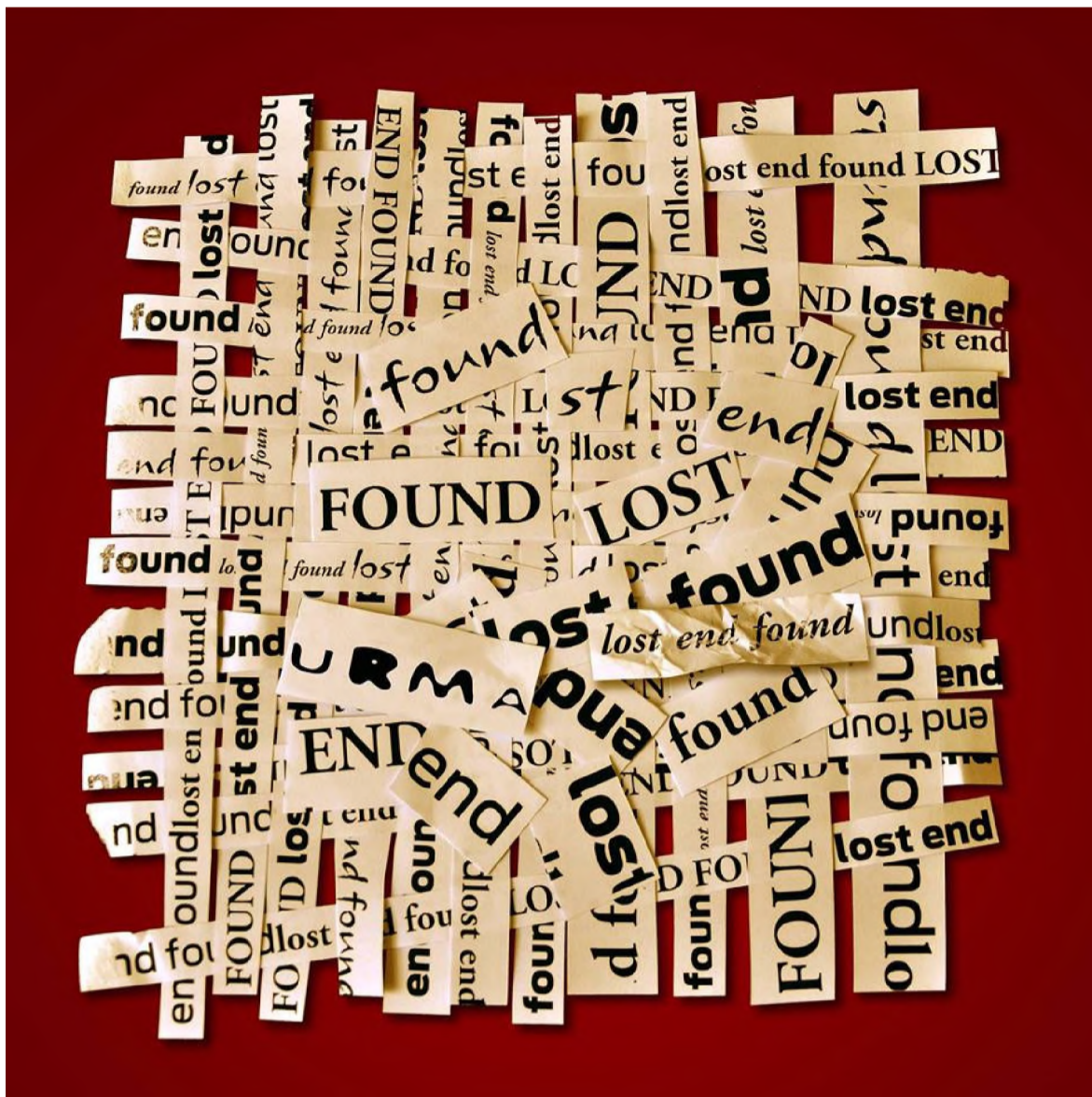
mesajul ar ajunge mai greu la străini, poate și dacă am fi ales să cântăm în spaniolă, problema este limba pe care o alegi să fie făcută bine și să ajungă la cei pe care tu dorești să-i ai în jurul proiectului tău muzical.

În anul 2003, dacă mai ții minte, vizele erau proaspăt ridicate. Circulația liberă în Europa era posibilă de abia de 2-3 ani, dacă nu mă înșel. Ne-am dorit să avem un proiect cultural care să fie lipsit de "tricolor". Numele proiectului este *Urma*. Când mergem undeva în străinătate ne prezentăm ca un proiect din România, dar suntem muzicieni de culori diferite; de etnii diferite, maghiară, cubaneză, argentiniană... Dumnezeu știe pe cine o să mai primim în formație - și facem muzica asta împreună - și mesajul trebuie să ajungă la toată lumea din acest proiect. Țin minte colegii din generația celor care cântau aici în Cluj care inițial ne-au spus că acest proiect va fi un eșec în 2003 pentru că în momentul în care am făcut publică intenția de a cânta muzică acustică, cu flaut, în limba engleză, toată lumea a zis că este un act sinucigaș. Vă amintesc că City FM sau Radio Guerrilla nu existau în 2003. Pe vremea aceea și alți actori din *mainstream* cântau exclusiv în limba română. Acum văd că lumea începe din ce în ce mai mult să salute artiștii români care cuceresc Europa. Mie mi se pare că am fost constanți. Am gândit într-un mod acest proiect și dacă ar fi să o iau de la început, aș proceda identic. Noi am cunoscut niște oameni din lumea asta pe care cu siguranță nu i-am fi cunoscut dacă am fi cântat exclusiv în limba română.

- Ideea de concerte în săli atipice va continua?

- Pasul următor e un pic mai dur pentru noi pentru că va trebui să organizăm evenimente mici de *guerrilla*, prin care încercăm să atragem lumea, deja am început acest aspect. Am adus niște oameni în Casa Mincu, de exemplu, o orchestră întreagă și am făcut o repetiție în ideea că altfel discuți cu oamenii despre monumentele patrimoniului în momentul în care ei se află acolo, la fața locului, și lași clădirea să respire aerul împreună cu tine - asta vrem să facem. Cred că ar avea mai mult succes dacă *Urma* ar susține concert în Sinagoga din Cetatea din Timișoara unde sper să facem un eveniment, la Hotel Conti din Cluj... Probabil este una dintre cele mai solicitante experiențe prin care ne-a fost dat să trecem: aceea de a obține o sală de spectacol în România. Din fericire, se pare că acest proiect, acest concept a deschis niște uși, care inițial ni s-a spus că vor fi închise. Am avut această problemă și în momentul în care am decis să facem un concert la Sala Palatului. Dacă vă amintiți, nicio trupă din gama muzicii alternative românești nu susținuse un concert la Sala Palatului la modul să anunțe un recital. Noi am anunțat un recital în care nu am avut nicio trupă în deschidere, nu a fost o rețetă creată; a reprezentat pur și simplu *Urma*... În Sala Palatului vreau să vă reamintesc că *Urma* a vândut mai multe bilete decât cea mai recentă apariție Bobby McFerrin sau Natalie Cole (în aceeași sală), iar asta pentru mine este un lucru foarte important.

- A durat trei ani ca albumul să ajungă din

studio la urechile publicului. În pauza de trei ani ai fost șofer pentru vedetele internaționale care au venit să cânte la București; care a fost cea mai interesantă cursă pentru tine?

- Îți dai seama că am condus peste 40 de artiști internaționali prin proiectul *Art in Motion*. Aspectul care mă bucură cel mai mult, sincer, este că nu mi-a murit nimeni în mașină; că au ajuns toți *safe* la destinație și cred că ar fi impropriu să zic, că în momentul în care conduci artiști de talie internațională, precum Sting, Celine Dion, Maxi Jazz, Shakira, Lady Gaga, fiecare prezență este onorabilă. Ar trebui să scriu o carte la bătrânețe despre aceste curse.

Am avut o experiență interesantă cu cei de la Pink Martini pentru că în situația dată, noi eram formația care cânta pe aceeași scenă cu Pink Martini la Ciuc Summerfest și, datorită unor schimbări de program, i-am luat rapid de la hotel și i-am condus la Backstage, și în secunda aia cineva a venit cu chitara în mână, pentru că era timpul să urcăm pe scenă, și solista de la Pink Martini nu înțelegea de ce șoferul ei urcă pe scenă. Au venit, au stat în culise, percuționistul lor chiar a și venit pe scenă și a cântat cu noi. Am avut apoi o discuție foarte spumoasă de câteva ore pentru că Thomas Lauderdale, șeful proiectului cum ar veni, nu înțelegea cum era posibil să urc astfel, direct pe scenă, pentru că ei trăiesc cu alte concepte de lucru: au nevoie de un anumit timp de repaus înainte de recital. La concertele mari, fiecare artist are anumite tabieturi pe care le respectă cu strictete în cadrul fiecărui concert. De multe ori am fost întrebat de ce fac lucrul acesta *pro bono* și care e miza? Ced că este cea mai ieftină școală pe care am făcut-o vreodată, să am acces la

genul acesta de informație, la genul acesta de oameni. Să vezi o producție chiar și cum e la Lady Gaga, să o vezi din spate: ce înseamnă să construiești un asemenea eveniment.

Mă bucur că oamenii au înțeles că scopul meu principal a fost de a face ca acești oameni să plece din această țară cu o impresie plăcută. Așa a început acest proiect. Am asistat, eram prieten cu cineva care organiza evenimente, pentru care șoferul era pur și simplu o catastrofă, pe lângă faptul că nu vorbea engleza absolut deloc, nu avea nici cea mai mică intenție să fie politicos, să ridice un bagaj etc. Pe cei de la *House of Pain*, spre exemplu i-am ridicat într-o mare de nervi de la aeroport pentru că, datorită *look*-ului și a modului în care arătau, i-a luat lumea drept turiști americani și i-a tratat efectiv invers de cum ar fi trebuit - și erau niște artiști destul de importanți - și cred că pentru mine asta este marea reușită, pentru că eu consider că fiecare dintre acești artiști pe care i-am cunoscut a plecat cu o impresie frumoasă despre România.

Opt concerte a mai înregistrat *Urma* până acum în 2014. Dacă intri pe Facebook, vei descoperi biografia neactualizată din 2011. Astfel, doar cei mai apropiați fani știu că din primăvară, bateristul clujean Dominic Csergo se află acum în componență doar pe post de colaborator. Anul acesta, Catrinel Bejenariu a cântat din nou cu formația la un festival, în 23 august.

Interviu realizat de
RiCo

teatru

Un teatru pentru un artist legendar

Claudiu Groza

colaj de Paul Salzberger

Un teatru din România poartă de câteva săptămâni numele unui faimos și regretat regizor, plecat dintre noi la începutul acestui an. Numele legendarului artist e Aureliu Manea, iar cel al teatrului ce-l celebrează astfel a fost până recent Teatrul Municipal Turda.

Consiliul Local al municipiului Turda a decis în unanimitate, în 13 august 2014, redenumirea instituției, în urma demersurilor managerului teatrului turdean, actrița Narcisa Pinte, și ale surorii regizorului, ea însăși important animator și producător cultural, dna Viorica Samson-Manea. Propunerea a fost susținută de personalități teatrale de prim rang, între care teatrologul George Banu, președinte de onoare al AICT, Ion Caramitru, președintele UNITER, regizorul Andrei Șerban, Constantin Chiriac, directorul Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu, scenograful Paul Salzberger, vechi colaborator al lui Aureliu Manea etc.

În 29 septembrie, o emoționantă ceremonie a marcat public noul nume al teatrului din Turda: Teatrul „Aureliu Manea”. Un eveniment plin de empatie și simpatie, pigmentat de rememorări ale personalității regizorului care a transformat teatrul turdean, la începutul anilor '70, într-un adevărat laborator de creație, prin câteva spectacole referențiale, precum *Medeea* de Seneca, *Roata în patru colțuri* de V. Kataev sau *Mașina de scris* de Jean Cocteau.

În cadrul ceremoniei, la care au luat parte numeroși invitați din întreaga țară, ca și turdeni, oameni de teatru, jurnaliști sau spectatori, a fost dezvelită o placă comemorativă, s-a vorbit despre personalitatea umană și artistică a lui Aureliu Manea, a fost prezentat un film realizat de Cornel Mihalache, *Eseu final sub formă de poem despre teatru*, ba chiar a existat și o surpriză.

Gazda evenimentului, Narcisa Pinte, și-a început discursul chiar cu un citat din scrierile lui

Manea: „Turda a fost un loc în care nu a existat pentru mine decât teatrul. Trupa lui fiind mică și dornică de încercări mi-a prilejuit experiențe teatrale inedite. Acolo nu trăiam decât pentru teatru, uniți în jurul unei idei, unui stil, unei teme, în așa fel încât sărbătoream în fiecare zi. Eram născuți pentru a face teatru”.

„Dragi prieteni, cu profundă emoție și cu o imensă mândrie vom dezveli astăzi o placă comemorativă în amintirea fratelui meu. Fie ca patima lui pentru teatru, dragostea de viață, umanitatea, inocența, spiritul lui creator și profesionalismul de care a dat dovadă să-și lase amprenta asupra acestei instituții și să-i dea vigoarea care să o ridice la nivelul reputației numelui pe care îl poartă de acum. Lupta pe care a dus-o de-a lungul anilor să ne inspire în fiecare zi, tenacitatea de care a dat dovadă să fie un exemplu de urmat. Să ne înclinăm cu respect și să apărăm cu toate

El e „profesor de viață” și arta lui de a ne învăța viața e teatrul! Mic și uneori izolat de efer-vescența mișcării teatrale, cu aprecieri uneori deloc încurajatoare, trecând prin clipe destul de dificile, teatrul turdean îi datorează lui Aureliu Manea recâștigarea titlului de teatru profesionist. Spectacolele lui Aureliu Manea montate pe scena turdeană au provocat discuții aprinse, polemici, au trezit entuziasm în rândul spectatorilor, dar și respingeri vehemente, unele pînă la sentința supremă de a fi interzise. Majoritatea oamenilor de teatru au intuit destinul teatral al lui Aureliu Manea, unii i-au lăudat și încurajat creațiile, alții au încercat să-l înfrîngă. Însă Aureliu Manea a fost capabil mereu să o ia de la început, să-și consume energiile spectacolului prin experiențe teatrale proprii. A fost creatorul unor adevărate capodopere scenice, realizate printr-o înțeleaptă și inteligentă colaborare regizor-actor-scenograf, astfel că, putem spune, Aureliu Manea redesenează, prin actor, dimensiuni originare. Pentru el, arta teatrului a fost un izvor nesecat de trudă și inspirație. Ceea ce ne-a lăsat Manea prin studiul său aprofundat asupra universului interior al regizorului, al actorului și al relației acestora cu publicul, prin dragostea sa mare față de om, sînt de fapt observații ce țin de o psihologie a regizorului, a actorului, o „materie de curs” care poate fi predată la facultate, pentru a-i ajuta pe tinerii regi-zori/actori să fie mai împăcați cu sine și mai performanți cu prestația lor. Da, Aureliu Manea ne-a predat psihologie prin cărțile și spectacolele sale. A plecat acolo unde cerul e plin de stele și iubire. S-a întîmplat în 13 martie 2014, în zori de primăvară, după o existență frenetică, plină de „victorii în iubire” față de teatru...

Narcisa Pinte

puterile noastre modesta moștenire pe care ne-a lăsat-o și crezul lui într-o artă curată”, au fost cuvintele surorii celebrului regizor, Viorica Samson-Manea.

Amintiri prețioase despre felul în care au lucrat cu Aureliu Manea la diverse spectacole de-a lungul și latul României au evocat actrițele Raluca Zamfirescu, acum director al Teatrului „Toma Caragiu” din Ploiești și Mirela Cioabă, de la Teatrul Național din Craiova. Doi din prietenii apropiați ai regizorului, scenograful Paul Salzberger – cu care Manea a lucrat la numeroase spectacole – și criticul teatral Ion Cocora, au adus la lumină alte întâmplări memorabile din biografia artistică și umană a lui „Rică”, cum îi spun ei. De altfel, Paul Salzberger e și autorul unei impresionante expoziții ce a fost găzduită de teatrul turdean în zilele respective.

Un moment aparte l-a constituit surpriza făcută de scriitorul Teodor Tanco, fost director al teatrului turdean în 1970, care a donat instituției o schiță de decor a lui Paul Salzberger din *Roata în patru colțuri*. „Nu am ce să ofer mai scump teatrului din Turda decât prietenia mea cu Paul și întruchiparea acestei opere comune care, de fapt, a fost o conlucrare strânsă între Aureliu și Paul pentru decorul de la *Roata în patru colțuri*”, a spus venerabilul scriitor clujean.

Filmul lui Cornel Mihalache a dezvăluit fațeta ludică și pătimaș-teatrală a lui Aureliu Manea, cu fragmente din repetițiile regizorului la *Scrisorile portugheze*, ultimul său spectacol, jucat – prea puțin, din păcate – în 2012 la București.

Evenimentul din 29 septembrie s-a bucurat de prezența Primarului municipiului Turda, Tudor Ștefănie, ca și a unor consilieri locali. Alături de personalitățile culturale menționate mai sus, la Teatrul „Aureliu Manea” s-au mai aflat Ștefana Pop-Curșeu, director artistic al Teatrului Național din Cluj, scriitorii Constantin Cubleșan, Mircea Ioan Casimcea – fost director al teatrului turdean, Ioan Pop-Curșeu, Daniel Vulcu, managerul Teatrului „Regina Maria” din Oradea, teatrologii Roxana Croitoru, Andreea Coman și sus-semnatul, actrița Miriam Cuibus, Petre Băcioiu, Antoaneta Zaharia, Diana Roșca, Cătălin Codreanu și numeroși alții.

Redau mai jos textul dlui Paul Salzberger rostit cu prilejul ceremoniei din 29 septembrie. Precizez că titlul a fost dat de către mine, iar citatele de mai sus au fost preluate din articolul lui Marian Oprea, *Umbra lui Manea. La Turda*, publicat în „Agora Media” (agoramedia.ro). Mulțumiri colegiale amândurora.

Fericirea - lecția lui Aureliu Manea

Paul Salzberger

imagine din filmul lui Cornel Mihalache

Cerul de deasupra Turzii a fost luminat, pentru o vreme, de un astru cu numele de Aureliu Manea. Regizor, Om de Teatru, Șef de Trupă, Animator, Amic. În atmosfera grea, industrială, Teatrul de Stat și oamenii lui trăiau un sentiment de frustrare, un complex de inferioritate. Era prin anii '70. Cred că era 1972. Un strat de praf, caracteristic orașului, se așezase și peste ei. Eu eram tânăr, absolvent al Facultății de Artă, secția Scenografie, de la București, și îmi căutam drumul. La Timișoara, în casa actorului Ovidiu Iuliu Moldovan, l-am cunoscut pe Manea. Mi-a spus că, după o experiență dezastruoasă la Timișoara, i s-a oferit un post la Turda. De altfel, singura ofertă. Era entuziasmat și, mai ales, avea o viziune. Asta m-a atras. L-am urmat. Am devenit prieteni și colaborarea noastră a continuat și după aceea, la București, la Cluj. În 1976 eu am plecat din țară și în Israel, lucrând în teatre și apoi la televiziune, fiind și profesor la academiile de film și televiziune, și peste tot spuneam tuturor că am avut norocul și cinstea să lucrez cu cel mai mare regizor din lume. O spun și acum, după atâția ani, și o spun cu toată seriozitatea.

Aureliu Manea a fost, de la început, o figură mitică în teatrul românesc. De la primele spectacole, criticii și oamenii de teatru vedeau în el un geniu, un om care avea o menire specială. Un număr mare de personalități îi urmăreau spectacolele și evoluția. N-am să uit niciodată cum venea, cu autostopul, criticul George Banu de la București, ore în șir, ca să ajungă la premierele lui Rică, aici la Turda. Sau Ion Cocora. Sau Nicolae Prelipceanu.

După ce Teatrul din Turda a făcut acel turneu glorios la București cu trei spectacole (*Roata în patru colțuri* de Kataev, *Gaițele* de Kirițescu și *Mașina de scris* de Cocteau), în teatrul românesc s-a impus o nouă realitate, o nouă paradigmă, cum se spune astăzi, și anume că și în provincie se poate face teatru bun, ba chiar se poate experimenta și avansa pe direcții noi. Mulți tineri regizori au urmat acest exemplu. Unii dintre aceștia s-au impus pe plan național și internațional.

Arta lui Manea e flamboiantă, torențială,

curajoasă, periculoasă. Conștient de violența care s-a impus în viața noastră, pe toate planurile, el a intuit că spectacolele trebuie să aibă imagini puternice, cathartice. O mixtură ciudată de vitalitate, entuziasm, pasiune, exuberanță, râs, furtuni de tragism destructiv etc. O confirmare totală a instinctului artistic, o afirmare a autonomiei artei teatrale. Și a regizorului. O transcendere a rigidității, a raționalului, a clișeeilor, a tiparelor.

Ca om era un om delicat, atent, curios. Tot ce ține de ipocrizie, minciună, falsitate era departe de el. Iar politica era și mai departe. Dormea puțin. Citea. Citea mult. Îl interesau filosofia, teosofia, estetica, literatura. Și selecționa. Totul e sursă pentru teatru. Viața și teatrul nu pot fi separate. De multe ori mi-a vorbit de o idee care devenise dominantă pentru el. Fericirea. Voia ca publicul să plece de la spectacolele lui voios, cu un sentiment de fericire. E o lecție pe care o putem învăța. De aceea, acum, că nu mai e printre noi, l-aș numi Farul Teatrului Românesc.

Lucrările pe care le-am adus aici, la Turda, le-am făcut dintr-un impuls și o energie pe care mi-a dat-o vestea numirii teatrului după numele lui Aureliu Manea. Le-am numit *Colaborări Imaginare*. O parafrază la textul lui Manea *Spectacole imaginare*. Felul în care am lucrat îmi aduce aminte de un personaj dintr-o carte. Un savant nebun inventează o mașinărie, un mecanism fantastic pe care el îl numește *Teatrul Memoriei*. Pe un ecran el poate să proiecteze evenimente care au avut loc, dar și evenimente care ar fi putut să aibă loc. El numește asta *Teatrul Memoriei Totale*.

Poate aș fi putut să aleg și eu acest titlu.

film

Vânătoarea de spioni și Captiv

Lucian Maier

Philip Seymour Hoffman în ultimul său rol (*Vânătoarea de spioni*)

Anton Corbijn este una dintre cele mai pertinente prezențe în cadrul culturii populare prin prisma colaborărilor sale de durată, ca fotograf și artist video, cu formații precum Depeche Mode, U2 sau Metallica. Și, pe această linie, video-muzicală, poate că nu e întâmplătoare alegerea sa pentru primul proiect destinat marelui ecran - realizarea unei biografii a lui Ian Curtis (*Control*, cu premiera în anul 2007), personajul-lemă al formației Joy Division și una dintre sursele de inspirație pentru muzica post-punk/pop/synth-pop și chiar grunge a anilor '80 și a primei părți a anilor '90. Cu *The American* Corbijn a intrat în sfera filmului polițist - și în zona de producție hollywoodiană - linie de gen pe care o abordează și în al treilea său film, *Vânătoarea de spioni / A Most Wanted Man*.

Unul dintre meritele acestui film este că reușește să se evidențieze ca film polițist prin atmosfera conturată pe ecran și prin starea pe care i-o transmite spectatorului - e un film foarte intens ca stare de tensiune construită în privitor -

pe o piață în care majoritatea surtelor sale de gen mizează pe efecte speciale explozive. *Vânătoarea de spioni* e un polițist mai aproape de normele anilor șaptezeci, unde personajele și intriga erau elementele care acaparau mintea spectatorului. Din punct de vedere vizual, cu peisaje urbane nord-germane scăldate într-o lumină gri-verzui, de crepuscul perpetuu (orașul Hamburg servește excelent atmosferei filmului), cu tonurile cărămizii în care sînt pictate zidurile orașului în ceas de noapte, *Vânătoarea de spioni* e la fel de ofertant.

Filmul (ecranizarea romanului omonim scris de John le Carré) urmărește modul în care un ofițer al serviciilor secrete germane (în același timp parte din rețeaua de spionaj occidental care formează un front împotriva amenințării teroriste) încearcă să soluționeze un dosar în care un personaj important al comunității musulmane internaționale, un filantrop care locuiește în Germania, e bănuțat că ar finanța grupările teroriste din Orientul Mijlociu. Ofițerul (interpretat de Philip Seymour Hoffman, în ultimul său rol principal) conduce o echipă operativă anti-tero și are o importantă rețea de spioni infiltrați în spațiul musulman local. Sosirea în Hamburg a unui tînăr jumătate rus, jumătate cecen, Issa, care pretinde o moștenire de peste zece milioane de dolari (bani aflați în banca familiei Brue, condusă de Thomas Brue, interpretat de William Dafoe), poate fi poarta spre soluționarea acestui caz.

Vânătoarea de spioni oferă o poveste-parabolă despre *bine* ca stil al societății, un *bine* ce comportă nuanțe diferite și moduri diferite de adăpostire și creștere în societate, în funcție de unghiul din care e privit: de către un sistem care nu are răbdare, dar care promite timp și înțelegere; sau de către un om care își dedică viața încercării de a duce societatea (și sistemul) pe o cale mai dreaptă, mai blindă.

Celălalt film important care a fost proiectat pe ecranele românești în luna septembrie este *Captiv / The Captive* al lui Atom Egoyan. Unul dintre

proiectele aflate în acest an în Selecția oficială a Festivalului de la Cannes - unde autorul canadian (de origine armeano-egipteană) a primit Premiul FIPRESCI în 1994 pentru *Exotica*.

Captiv are numeroase ingrediente de soi - personaje frumos conturate, fie că vorbim de polițiști (nu întotdeauna atenți, nu întotdeauna ortodocși în metodele de investigație practicate), fie că vorbim de psihopați, fie că vorbim de victime. Are și o dezvoltare narativă non-cronologică, pigmentată cu efecte vizuale și sonore (travling în relanti, cu o notă gravă în banda sonoră, de exemplu; în genere, efecte pe care le întâlnim la David Lynch în contexte mult mai firesc creionate) menite să contureze o atmosferă la granița dintre real și imaginar; iar dacă am putea uita mobilul întregii derulări dramatice, atunci am reuși să ne bucurăm mai mult de toate cele enumerate aici.

Verosimilitatea poveștii gândite de Egoyan e atât de șubredă - cu atât mai mult cu cît știm destul de rapid cine sînt călăii și care sînt victimele - încît destructurează calitățile personajelor și prinde atmosfera glacială de ecran, prea rar îi dă voie să coboare în sală. Filmul are ca subiect încercarea de a anihila o rețea de răpitori de copii (cu posibile implicații în pornografia infantilă online) și urmărește eforturile unui tată (interpretat de Ryan Reynolds), efort care durează aproape un deceniu, de a-și găsi copila răpită și de a face față sentimentelor de vinovăție care-l încearcă (fata rămăsese în mașină atunci cînd el intrase într-o

cofetărie să cumpere prăjituri; la întoarcere nu o mai găsește) și care îi sînt alimentate și de soție. Neputința (și chiar nepăsarea) poliției în acest caz (care numără și alte victime în anii respectivi) sînt destul de neconvingătoare în film, mai ales cînd observăm că modul în care operează răpitorii nu e cel mai curat cu putință.

Atrag atenția imaginea îngrijită, peisajele deosebite ale iernii canadiene, locuri de refugiu într-o peliculă în care derularea narativă convingătoare a fost sacrificată de dragul de a face un film despre copii răpiți, cu bătaie spre pedofilia sau spre pornografia infantilă.

remember cinematografic

Sfinxul...

Ioan Meghea

A fost una dintre cele mai misterioase și mai seducătoare femei, a fost supranumită divina, sfinxul suedez, prințesa de vis a eternității... Despre ea, marele regizor Federico Fellini spunea: „a fost fondatoarea unui ordin religios numit cinema”.

Greta Lovisa Gustavs s-a născut la Stockholm, în Suedia, în 1905. A fost cea mai mică dintre cei trei copii ai unei familii de muncitori. Cariera ei nu părea să aibă ceva spectaculos și probabil nu ar fi fost prea dificil să rămână o anonimă în marele oraș suedez. În anul 1920, la doar 15 ani, fata aceasta era vânzătoare de haine într-un magazin de haine pentru fete. Recent rămăsese orfană de tată și pentru a depăși nefericitul eveniment s-a hotărât să lucreze. Până într-o bună zi, când managerii firmei au dorit să organizeze un casting pentru a găsi o fată aptă să facă reclamă hainelor ce se vindeau. Ei bine, se pare că frumusețea deosebită a tinerei Greta nu a trecut neobservată și uite așa, un oarecare Mauritz Stiller, regizor suedez, a remarcat-o. Nici nu era greu, la cum arăta la 17 ani fata aceasta...

În 1922, Greta joacă în filmul *Peter vagabondul*, iar un an mai târziu câștigă o bursă la Academia Regală de Teatru din Suedia. Un bun început pentru această fetișcană, probabil mirată și ea de noul drum pe care apucase...

În 1924 este distribuită de același Mauritz Stiller în filmul *Saga lui Gosta Berling* pe un scenariu după romanul scriitoarei Selma Lagerlöf. Pelicula a avut succes comercial și de critică, a luat și un premiu. Nu a fost greu ca regizorul Louis B. Mayer să-i propună actriței semnarea unui contract, și astfel Greta se va muta în 1925 în California. Un pas mare, o mișcare care o aduce atât de aproape de cetatea filmului, de Hollywood.

A fost mereu teribil de discretă într-o lume a poveștilor, bârfelor și vorbelor uneori atât de periculoase. Se purta extrem de elegantă, hainele ei erau cu siguranță un reper în moda zilei, era frumoasă, a fascinat milioane de oameni și ceea ce era o noutate pentru toți, femeia aceasta era extrem de modernă, sigură pe ea și feminină.

Greu de înțeles cum reușea lucrurile astea o fată născută într-o familie modestă...

Primul ei film la studiourile MGM a fost filmul mut *Torentul*, în 1925, premiat un an mai târziu. Acest film a fost de fapt consacrarea actriței ca divă Art Deco. Purta o rochie lungă, metalică, din lame, tulburătoare. Storiul filmului era de fapt o poveste teribil de asemănătoare cu viața Gretei Garbo. Era vorba despre o modestă țărăncuță spaniolă, cu o voce deosebită, care nu reușește să facă o căsătorie dorită, cu un om bogat. Fata pleacă la Paris, unde devine o mare cântăreață de operă. Da, povestea asta seamănă tare mult cu viața tumultuoasă a actriței noastre...

În anul 1930 este distribuită în filmul *Anna Christie*. Este primul său film vorbit și este o adaptare după piesa marelui Eugene O'Neill. Succesul este enorm, Garbo primind și o nominalizare la Oscar. Pot să vă spun că acest film a adus studiourilor de cinema un profit de 14% din totalul profiturilor! Ei bine, la această dată, Greta Garbo devine cea mai bine plătită actriță de la Hollywood!

Au urmat și alte filme care au impus-o: *Grand Hotel*, *Regina Christina*, *Anna Karenina*, *Romanul lui Marguerite Gautier*, *Marie Walewska* sau *Ninotchka*. Filme mari, prestații mari, multe premii. Începând cu anul 1929, Garbo va fi îmbrăcată de marele designer de la studiourile MGM, Adrian Adolph Greenberg. Acesta a reușit să-i creeze actriței un stil propriu dar și să readucă America, în ceea ce privește moda, pe primul loc. Mânci largi, pantaloni foarte evazați, jachete scurte, masculinizate, fuste cloșate și cravate, bluze pe gât sau impermeabile stil militar. Cu nelipsiții ochelari de soare, cu silueta ei înaltă și subțire, Greta Garbo rămânea până la urmă teribil de sofisticată și cu un aer fatal...

Alți creatori de modă sau designeri newyorkezi au dotat-o pe Garbo cu haine având tot soiul de culori într-un melanj nemaiîntâlnit, un amestec îndrăzneț de turcoaz și roz, bej și albastru marin...

În 1931 va juca în mult discutatul film *Mata Hari*. Purta o teribilă fustă despicată până la șold,

Greta Garbo

spatele gol și o coafură tare îndrăzneată.

În 1941 a urmat filmul *Femeia cu două fețe*. Filmul acesta avea să fie și ultimul din cariera sa. A făcut 28 de filme, a fost de patru ori nominalizată la premiul Oscar pentru cea mai bună actriță și a primit acest premiu abia în 1954, pentru întreaga sa carieră. În același an, a fost declarată cea mai frumoasă femeie. Deja se retrăsese de mult timp din lumea cinematografică...

Este ciudat cum această femeie a abandonat cinematografia în plină glorie, trăind apoi la New York tot restul vieții, strecurându-se discret pe străzi, printre oameni, în spatele unor ochelari de soare uriași și a borurilor pălăriei.

A încetat din viață în 1990, la vârsta de 84 de ani, ocupându-se liniștită de grădinărit și încercând să termine de scris volumul autobiografic *Garbo Mystique*...

colaționări

Fuga onirică

Alexandru Jurcan

Arthur Schnitzler (1862-1931), celebrul scriitor austriac, a fost atras în scrierile sale de declinul fastuos al Vienei la sfârșit de secol. Am recitat de curând *Doar un vis* (*Traumnovelle*), ca să pot vedea filmul lui Kubrick din 1999, inspirat din această operă, intitulat *Eyes Wide Shut* (*Cu ochii larg închiși*). Stanley Kubrick (1928-1999) a murit înainte de premieră. Nu uităm filmele sale anterioare: *Portocala mecanică*, *Lolita*, *Odișeea spațială*, *Spartacus* etc. Natura sa obsesivă, perfecționistă l-a purtat spre suprarealism, expresionism. A iubit șahul și fotografia, în detrimentul studiilor. Și? Gloria a venit în viteză.

În roman asistăm la părăsirea existenței fade, jurnalieră și la alunecarea într-un univers ocultat,

straniu, adesea periculos. Florestan e medic renumit, are o soție frumoasă și o fiică. Un pacient care moare, o noapte interminabilă, un fost coleg devenit pianist, o parolă, o casă lugubră, o lume a misterelor, un carusel coșmaresc, apoi obsesia acelei femei mascate, până la pierderea echilibrului, în tonalități onirice care coabitează cu muștrări de conștiință, oboseli tenebroase și iluminări plumbuite.

Joacă în film Tom Cruise și Nicole Kidman. Să mă ierte Dumnezeu, dar nici unul nu a înțeles rolul. El e pitoresc, dar cu o figură inexpresivă, decorativă. Ea joacă mai nuanțat, adesea isterică în mod gratuit. În roman, relația conjugală e obosită, dar aici tandrețea sporește. Kubrick modernizează, mută acțiunea în zilele noastre,

sparge adesea indicibilul. Atmosfera din castel are ritm, mister, surprize, mai ales că muzica gravă, angoasantă, obsesivă contribuie enorm la reușita suflului erotico-hieratic. Apoi, subit, misterul e scos la lumină, disecat, analizat. Discuția finală cu Victor (interpretat de celebrul regizor Sydney Pollack) înlătură orice dubii, într-o sforțare explicită. Mă întreb cum a putut Kubrick, expert în scenele de coregrafie erotico-mecanică, să facă asemenea concesii facile? Florestan ajunge acasă, iar discuția cu soția e întreruptă mecanic, repetitiv, școlăresc, de refrenul muzical din castel, în stil de amatorism. Ce rost avea aluzia cu HIV într-un demers aproape atemporal, cu conotații oculte? Păcat că regizorul nu a avut timp să cizeleze intențiile lui Schnitzler, atmosfera de vis, care rupe rutina, spre a curge într-o acceptare absconsă.

sumar

meridian		
Poeme de Ani Bradea		2
evocare		
Ion Buzăși	Ardelenismul poeziei lui Ion Horea	3
cărți în actualitate		
Miron Scorobete	Masoneria, altfel	4
Mircea Arman	Semn de carte	5
Adrian Țion	Vasile Gogea și metafora Melcului	6
Alexandru Petria	Deliciile masochismului	6
comentarii		
Nicolae Bosbiciu	Atunci când manuscrisele nu ard	7
showmustgoon		
Teodora Anao	Despre obsolescență și eternitate (II)	9
poezia		
Lucian Scurtu		10
Alexandra Bianca Dumencu		12
parodia la tribună		
Lucian Peța	Lucian Scurtu	11
proza		
Adrian Virgil	Sania pe Mușdei	13
Nicolae Iliescu	Senzația de eu	17
opinii		
Puși Dinulescu	Să-ți fie rușine, domnule Băsescu!	18
politica zilei		
Petru Romoșan	Chioru' și Regina	18
eseu		
Marian Sorin Rădulescu	Taina Milei (I)	19
Vistian Goia	Paul Zarifopol. Din registrul ideilor gingașe	21
diagnoze		
Andrei Maiga	Studiile americane la Cluj-Napoca	22
aritmii		
Dorina Lazar	Zâmbetul seducător al lui Borgman	23
efectul de seară		
Robert Diculescu	Santorcaz. Vila (1)	24
In memoriam I. Maxim Danciu		
Ioan-Pavel Azap	I. Maxim Danciu sau "maieutica aplicată"	26
Claudiu Groza	Creiere, nu cururi!	26
Ștefan Manasia	Un Gulliver al presei	27
Oana Pughineanu	Domnul Danciu	27
rememorări		
Constantin Zărnescu	Între "povestea vorbii 21" și "cultura ars mundi"	28
din lirica universală		
Howard Nemerov		29
muzica		
	interviu cu muzicianul Mani Gutău (Urma)	
	Pe urmele... Urmei	30
teatru		
Claudiu Groza	Un teatru pentru un artist legendar	32
Paul Salzberger	Fericirea - lecția lui Aureliu Manea	33
film		
Lucian Maier	Vânătoarea de spioni și Captiv	34
remember cinematografic		
Ioan Meghea	Sfinxul...	35
colaționări		
Alexandru Jurcan	Fuga onirică	35
plastica		
Vasile Radu	A cincea ediție Tribuna Graphic 2014	36

plastica

A cincea ediție Tribuna Graphic 2014

Vasile Radu

Alan Altamirano (Mk Kabrito) (Mexic)

Carol (2012), Xilografură, 60 X 85 cm

Vârstele" plastice ale revistei "Tribuna" se măsoară în decenii: după ce timp de 10 de ani (1975-1985), sub directoratele scriitorilor Dumitru Radu Popescu și Vasile Sălăjean, redactorul "de plastică" al revistei și poetul Negoită Irimie a creat la sediul revistei o Galerie de Artă axată pe promovarea valorilor naționale ale artei. Sub directoratul filozofului Ion Maxim Danciu, graficianul Ovidiu Petca a aprofundat aceste preocupări, extinzându-le la nivel internațional, prin crearea unui amplu sistem de contacte internaționale care au făcut din această revistă de cultură o excepțională platformă de relații internaționale în domeniul graficii. Actualul manager al revistei, filozoful și traducătorul Mircea Arman a preluat această valoroasă orientare, conștient că astfel atuurile cultural-artistice ale revistei se vor amplifica, devenind, grație activității neobosite ale lui Ovidiu Petca "un centru internațional de grafică" Astfel, după alți 20 de ani, efortul noii echipei redacționale își arată roadele. Prin calitatea selecției de grafică și prin etalarea publică a acesteia prin expozițiile "Tribuna Graphic" revista a devenit locul geometric cel mai valoros profesional care întreține în România pulsul artistic internațional de excepție al graficii mondiale. Un remarcabil exemplu de creștere și continuitate artistică dovedită noua strategie editorială.

Vocația curatorială a lui Ovidiu Petca s-a exercitat în timp, dincolo de paginile revistei "Tribuna"

pe care acesta o machetează, devenind, treptat, un excelent "valorizator" și "promoter" al graficii înțelesă ca domeniu autonom al creației plastice, prin inițierea, la Cluj și, implicit, în România, a primei structuri organizaționale apte să accedă în sistemul valorilor internaționale. După ce ani de-a rândul "și-a făcut mâna" cu "ex libris"-ul sau "arta postală" (mail-art) Ovidiu Petca a înțeles că nu comunicarea faptului artistic este scopul în sine al artei- deși, la drept vorbind, acesta avea o valoare de necontestat: la vremea respectivă, se născuseră formule "samizdat", în opoziție cu încercările din ce în ce mai opresive ale sistemului politic de-a controla libertatea de gândire a artiștilor plastici care ofereau o metodă secretă, infailibilă de-a răzbate peste granițele ideologice artificiale prin insurgență atitudinală, reconectând sensibilitățile și refăcând unitatea de gândire a multșimilor de "locatari" ai domeniului artistic național și internațional.

O "bienală internațională de grafică" i se părea autorului selecției factorul dezirabil pentru a re-conecta la contextul internațional "produsele" unei școli temeinice, dar provinciale, beneficiind de relativă sensibilitate a publicului "cultivat" prin simpla prestație profesională a artiștilor locali, având ca domeniu de manifestare specifică arta graficii. Apariția unei astfel de platforme a cărei ambivalență conceptuală năzuia să instaleze atelierul artistului, intimitățile gândirii sale, strategiile convenționale ale traducerii mesajului plastic în

(Continuare în pagina 25)

ABONAMENTE: PRIN TOATE OFICIILE POȘTALE DIN ȚARĂ, REVISTA AVÂND CODUL 19232 ÎN CATALOGUL POȘTEI ROMÂNE SAU CU RIDICARE DE LA REDACȚIE: 24 LEI - TRIMESTRU, 48 LEI - SEMESTRU, 96 LEI - UN AN CU EXPEDIERE LA DOMICILIU: 33 LEI - TRIMESTRU, 66 LEI - SEMESTRU, 132 LEI - UN AN. PERSOANELE INTERESATE SUNT RUGATE SĂ ACHITE SUMA CORESPUNZĂTOARE LA SEDIUL REDACȚIEI (CLUJ-NAPOCA, STR. UNIVERSITĂȚII NR. 1) SAU SĂ O EXPEDIEZE PRIN MANDAT POȘTAL LA ADRESA: REVISTA DE CULTURĂ TRIBUNA, CONT NR. R057TREZ21621G335000XXXX B.N. TREZORERIA CLUJ-NAPOCA.